

Voorjaarsnota 2017
en
Kadernota 2018 - 2021

Vastgesteld door Provinciale Staten op 28 juni 2017

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Voorwoord	5
Bestuurlijke inleiding	7
Financieel beeld	9
Programma's	23
Programma 1 Groen, Waterrijk en Schoon	25
Doel 1-1 Duurzaam beschermd tegen overstromingen en wateroverlast	26
Doel 1-2 Goede kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater	28
Doel 1-3 Groenblauwe structuur versterkt samenhang stad-land en recreatieve gebruiks- en belevingswaarde landschap	29
Doel 1-4 De biodiversiteit is behouden en waar mogelijk versterkt	31
Doel 1-5 Sterke positie voor duurzame economisch rendabele grondgebonden landbouw	34
Doel 1-6 Een gezond(er) en veilig(er) leefmilieu	37
Programma 2 Bereikbaar en Verbonden	41
Doel 2-1 Instandhouding, bereikbaarheid en verkeersveiligheid op orde	42
Doel 2-2 Een adequaat aanbod van openbaar vervoer	46
Programma 3 Aantrekkelijk en Concurrerend	49
Doel 3-1 Een groeiende, duurzame en innovatieve economie	50
Doel 3-2 Schone en toekomstbestendige energie	54
Doel 3-3 Beter benut (bebouwd) gebied	57
Doel 3-4 Goede ruimtelijke kwaliteit	59
Doel 3-5 Vraag en aanbod wonen, werken en voorzieningen in balans	60
Doel 3-6 Beschermd, bekend en beleefbaar cultureel erfgoed	62
Doel 3-7 Schonere bodem en beter benutte bodem en ondergrond	64
Programma 4 Bestuur en Samenleving	67
Doel 4-1 Slagvaardig, toekomstbestendig en transparant bestuur	68
Doel 4-2 Cultuurparticipatie en bibliotheken	70
Doel 4-3 Borgen kennis sociaal domein en afbouw subsidies maatschappelijke participatie	71
Programma 5 Middelen	73
Doel 5-1 Financieel gezonde huishouding	75
Paragraaf Bedrijfsvoering	79
Kijklijnen	86
Extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland	86
Programma Zuid-Hollands Groen / P&C Groen	90
Bijlagen	93
Bijlage 1 Voordracht en Besluit	95
Bijlage 2 Amendementen en Moties	111
Bijlage 3 Extra investeringsimpulsen	125
Bijlage 4 Vastgestelde taken door Gedeputeerde Staten d.d. 16 mei 2017	153

Voorwoord

Jaarlijks voor de zomer stellen PS de kadernota en voorjaarsnota vast. De voorjaarsnota bevat de (financiële) bijsturing op het lopende begrotingsjaar, de kadernota de (financiële) bijsturing op de lopende meerjarenbegroting. Conform de financiële verordening zijn het twee aparte planning & control producten, die overigens wel in één gezamenlijk proces (ambtelijk) worden opgesteld en als één agendapunt (bestuurlijk) behandeld en vastgesteld.

De afgelopen jaren waren de voorjaars- en kadernota sterk *financieel georiënteerd*. De focus lag primair op het sluitend houden of krijgen van de begroting. Dit was ook nodig om het hoofd te bieden aan de aanhoudende onzekerheid over het *herstel van de economie* en van de *overheidsfinanciën*.

Met de aantrekkende economie en het zichtbare herstel van de overheidsfinanciën ontstaat er echter weer ruimte en vertrouwen om met een positieve blik naar de toekomst te kijken. De extra investeringen (voor een “slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland”) uit de Begroting 2017 zijn hier een uiting van.

Dit vergt ook een iets andere insteek van de kadernota. Met de toekomst voor ogen zullen we ook meer en meer de ontwikkelingen in de buitenwereld als vertrekpunt moeten nemen bij de allocatie van middelen.

De beschikbare c.q. beschikbaar te maken middelen zijn daarbij niet langer leidend voor het alloceren van middelen, maar randvoorwaardelijk. Om deze slag te maken is het volgende van belang:

1. goed weten wat er op ons afkomt en wat dat kan gaan betekenen...
2. goed weten hoe we er financieel voorstaan, ook bij wijzigende omstandigheden...
3. voldoende wendbaar zijn om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen...

Op basis van lopende initiatieven binnen de organisatie, gaan we hier gedurende deze collegeperiode invulling aan geven. Voor deze kadernota zijn de volgende concrete stappen gezet:

- Nieuw ten opzichte van voorgaande jaren is een bestuurlijke inleiding waarin staat welke veranderingen op ons afkomen en welke vernieuwingsopgaven dat met zich meebrengt;
- Zoals gebruikelijk bevat het financieel beeld de actualisatie van de “vrije ruimte” binnen de algemene reserve en een lange termijn doorkijk (15 jaar). Nieuw is de verdieping van het lange termijn beeld met een aantal scenario's;
- Tot slot wordt stilgestaan bij de ontwikkelingen binnen de programma's.

De provincie vindt het belangrijk om open en transparant te zijn; dat komt tot uitdrukking in het programma Transparante en Open Provincie (TOP, onderdeel van doel 4.1). TOP kent twee kanten voor de planning en control cyclus: inzicht geven in financiële informatie op een lager niveau (op taakniveau) en meer gebruik maken van de digitale mogelijkheden. De digitale mogelijkheden zijn met ingang van de Begroting 2017, met een vernieuwde website, verkend en verruimd. Nu bij de Voorjaarsnota 2017 en Kadernota 2018 - 2021 wordt een volgende stap gezet met de volgende uitbreidingen:

- Qua inzicht in de financiële cijfers: het is mogelijk door te klikken naar taakniveau, waarbij ook zichtbaar wordt wat de bijstelling per taak in de voorjaarsnota/kadernota is (de toelichting is wel zoveel mogelijk op doelniveau).
- Qua digitale mogelijkheden: Op de startpagina wordt een totaal overzicht van de financiële bijstellingen grafisch weergegeven, waarbij gefilterd kan worden op programma, doel of taak, zodat op maat kan worden ingezoomd. In het overzicht middeleninzet bij de programma's, doelen en taken kunnen de jaarschijven 18 t/m 21 aan- of uitgezet worden, dit geeft inzicht in de meerjarenraming. Daarnaast worden nu kijklijnen geïntroduceerd. Hiermee wordt inzicht geboden in onderwerpen die verschillende programma's, doelen en taken raken. In deze voorjaarsnota/kadernota zijn twee kijklijnen opgenomen, namelijk voor de extra investeringen in slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland en het programma Zuid-Hollands Groen/ P&C Groen.

Bestuurlijke inleiding

2017: bestuurlijke keuzes

Een sterk Zuid-Holland is een slim en schoon Zuid-Holland. Het college werkt hier samen met regiopartners naar toe. Het dynamische tijdsgewricht waarin onze regio zich bevindt vereist dat wij continue inspelen en anticiperen op veranderingen. In de Voorjaarsnota 2017 en Kadernota 2018-2021 staat hoe het college hier invulling aan geeft. Deze bestuurlijke inleiding schetst hiervan de hoofdlijnen.

Uit de Jaarstukken 2016 bleek dat er sprake is van een positief rekeningresultaat. Voor een deel is dit resultaat 'beklemd' en bedoeld voor uitvoering van bestaande beleidsafspraken. Voor een deel is het resultaat niet 'beklemd' en dus vrij beschikbaar. Het college kiest er voor het niet-beklemd deel van het resultaat in deze voorjaarsnota niet her te bestemmen voor nieuwe beleidsvoornemens. Het college acht het van strategisch belang dat de provincie juist in de komende periode geld beschikbaar houdt om in te kunnen spelen op het nieuwe Regeerakkoord, dat in de loop van dit jaar zal komen en ongetwijfeld nieuwe investeringen zal vragen, ook van de lokale en regionale overheden.

De focus in deze voorjaars- (en kadernota) ligt op de invulling en financiële verwerking van de investeringsimpuls van € 48 mln zoals afgelopen najaar in de Begroting 2017 opgenomen. Deze investeringsimpuls staat toegelicht in de kijklijn 'extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland'. Met deze impuls worden onze ambities versneld, verdiept en versterkt door middel van incidentele en structurele inzet van middelen. Hierbij is welbewust gekeken naar kansen die nog in de resterende collegeperiode kunnen worden uitgevoerd (of verplicht). Het resultaat zoals dat tot zo ver met de betrokken maatschappelijke partners is bereikt, is in deze voorjaarsnota beschreven.

Het rekeningoverschot uit 2016 betekent overigens niet automatisch dat Zuid-Holland achterblijft in de realisatie van onze ambities. Dat is vooral een inhoudelijke vraag, die aan de hand van de voortgang op de beleidsindicatoren zou moeten worden besproken. Daarnaast hoeft een verschuiving in uitvoeringsdatum van projecten niet per definitie slecht te zijn, zolang daar maar goede redenen voor zijn. Denk aan een verbetering van draagvlak bij partners, betere inpassing in de omgeving of een kwalitatief hogere uitvoering.

Het college ziet dat het steeds belangrijker wordt snel geld vrij te kunnen maken voor projecten die uitvoeringsgereed zijn. Hetzij voor onszelf, hetzij als kans voor gemeenten en andere partners. Om die reden werken we nu onder meer aan vernieuwing van ons subsidie-instrumentarium (bijvoorbeeld voor gebiedsgericht werken) en aan het creëren van meer flexibiliteit in de programmering van grote programma's. Aan de nadere uitwerking hiervan zal het college veel aandacht geven.

Het afgelopen jaar is aandacht besteed aan vergroting van de provinciale uitvoeringskracht en versterking van de voorspellende waarde van najaarsnota's en voorjaarsnota's. Hierin zijn stappen gezet, maar het gewenste niveau is nog niet bereikt. Het college en de organisatie zullen hier ook het komend jaar extra inspanning op leveren. Dit zal zichtbaar worden in de Najaarsnota 2017.

Vooruitblik: kijk naar Zuid-Holland

We leven in een tijd van grote, ingrijpende veranderingen. Globalisering, klimaatverandering, demografische trends en nieuwe technologie zorgen voor een ongekende dynamiek. We raken door onderlinge handel en verbondenheid steeds afhankelijker van elkaar. De temperatuur stijgt en naast extreem natte zijn er ook steeds vaker droge periodes. We worden steeds ouder en de bevolking vergrijsst. We doen onze boodschappen en boeken onze reizen steeds vaker via het internet. Deze dynamiek heeft grote impact op onze regio en maakt dat wij ons leven, wonen en werken opnieuw inrichten.

Zuid-Holland is extra kwetsbaar voor al deze veranderingen. In ons laaggelegen deltagebied heeft de klimaatverandering grote ruimtelijke en economische gevolgen. Zuid-Holland is als open economie gevoelig voor de gevolgen van globalisering. Onze energie-intensieve economie heeft, mede als gevolg van het afgesloten klimaatakkoord van Parijs, alleen toekomst als wordt overgegaan tot verduurzaming. De trek naar de stad zorgt voor een toenemende druk op onze schaarse ruimte.

Tegelijkertijd herbergt deze regio een groot reservoir van talent, creativiteit en ondernemerskracht. De geschiedenis leert ons dat onze regio een weerbare delta is: telkens komt Zuid-Holland sterker uit veranderlijke tijden. Ook nu heeft Zuid-Holland alles in huis om de noodzakelijke vernieuwingen te realiseren. De richting hierbij is duidelijk: *een sterk Zuid-Holland is een slim en schoon Zuid-Holland en die stap zetten we samen.*

Onze richtinggevende ambities

Sterk, slim en schoon is de toekomst van Zuid-Holland. Dat is de enige mogelijke richting voor onze regio om succesvol het hoofd te bieden aan de uitdagingen die op ons afkomen: het einde van de fossiele brandstoffen, robotisering, 'internet of things', ongelijkheid op de arbeidsmarkt, een snel opwarmende atmosfeer, te veel of juist te weinig water, migranten die op de deur kloppen, grote politieke tegenstellingen. Het is er allemaal en het valt niet te ontkennen.

In Zuid-Holland is werk aan de winkel. Onze oude op fossiele grondstoffen gebaseerde economie heeft nog veerkracht, maar de rek raakt eruit. De overgang naar groen, digitaal en meer innovatie is noodzakelijk en gelukkig ook al begonnen. Richting slim en schoon en met inzet op hergebruik en nieuwe energie. Met ruimte voor water en een landbouw die sterker verweven is met de natuur. Met levendige steden, waar de creativiteit bloeit en het onderwijs, de wetenschap en de cultuur floreren. Met moderne mobiliteit en grenzeloze digitale netwerken. En dat allemaal in een prachtig provinciaal landschap vol ruimte voor ontspanning en beleving van erfgoed.

Dat vraagt om voortzetting en verdieping van onze ambities. We werken toe naar:

- *Een klimaatbestendige delta*; ruimte voor waterberging, veilig wonen, bouwen, natuur-inclusieve landbouw en benutting van innovatieve deltatechnologie.
- *Een levendige meerkernige metropool*; inzet op verdichting en verbondenheid van centra met een combinatie van wonen, werken en topvoorzieningen.
- *Moderne mobiliteit*; het dichterbij elkaar brengen van onze steden, ook optimaal verbonden met andere economische centra, nationaal en internationaal.
- *Een aantrekkelijke leefomgeving*; behoud en beleving van natuur en erfgoed, voor een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat.
- *Energievernieuwing* als motor en impuls voor een nieuwe ontwikkelcurve van onze economie, door inzet op innovatie, rest- en aardwarmte en besparing.
- *Een nieuwe economie*; met digitale technologie en hergebruik van grondstoffen in de productieketen om nieuwe waarde te creëren. Van fossiel naar circulair.

Wij bij Zuid-Holland zien het voor ons. En we werken er naartoe, met een visie, bereid om te leren en in elke regio met een aanpak op maat. We willen samenwerken met veel partijen om de kracht en creativiteit in onze regio te benutten. Kennisinstellingen, maatschappelijke partijen, bedrijfsleven en overheden zijn allemaal nodig. Samen maken we onze regio sterker, slimmer en schoner.

Financieel beeld

Inleiding

De provinciale begroting kent al enkele jaren een *stabiel beeld*, namelijk dat er op basis van de huidige begroting komende jaren sprake is van incidentele overschotten, maar dat er op termijn een (beperkt) structureel tekort kan ontstaan. Oorzaak hiervan ligt in oplopende lasten voor mobiliteit en groen in combinatie met een aantal forse kortingen op het Provinciefonds afgelopen kabinetsperiode (met een totale omvang van circa € 30 mln structureel). Zo nodig kan dit tekort voor een langere periode worden afgedekt door inzet van dekkingsmiddelen uit de reserves (zoals de algemene reserve). Hoe de begroting zich de komende jaren daadwerkelijk gaat ontwikkelen is nog onzeker. Dit zal mede afhangen van beleidskeuzes die de provincie nog gaat maken, maar ook van ontwikkelingen die niet of nauwelijks door de provincie zijn te beïnvloeden (zogenaamde exogene ontwikkelingen).

Hieronder wordt dieper ingegaan op de ontwikkeling van de begroting aan de hand van:

- actualisatie van het begrotingssaldo voor zowel het restant van de huidige collegeperiode als de volgende collegeperiode (t/m 2023);
- lange termijn doorkijk op basis van een aantal scenario's.

Actualisatie begrotingssaldo / algemene reserve

In de Begroting 2017 is een sluitend beeld gepresenteerd voor de meerjarenbegroting 2017-2020.

Op basis van een aantal nieuwe ontwikkelingen zien we dat het begrotingssaldo licht verbeterd. Dit komt met name door een voordelige ontwikkeling van de algemene uitkering uit het Provinciefonds.

Onderstaande tabel geeft het geactualiseerde beeld weer voor zowel het lopende jaar (2017) als voor 2018-2021 (reikwijdte van de eerstvolgende meerjarenbegroting). Om ook een volledig beeld te krijgen van de volgende collegeperiode zijn de jaren 2022 en 2023 toegevoegd.

Bedragen x € 1 mln		s/i	Huidige collegeperiode			Nieuwe collegeperiode			
			2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
A	Beginsaldo		0,0	0,0	0,0	0,0	13,7	10,0	6,0
B	Exogene ontwikkelingen:								
1	Provinciefonds	s	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
2	Opcenten MRB	s	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3	Werkgeverslasten	s	-1,5	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4
4	Rentelasten	s	2,2	5,8	6,9	7,3	7,8	7,0	5,8
	Totaal exogene ontwikkelingen		4,5	8,2	9,3	9,7	10,2	9,4	8,2
C	Overige ontwikkelingen:								
1	Intensiveringen Begroting '17		-38,0	-2,0	-2,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2	Beklemmingen resultaat '16	i	-21,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3	Vrijval budget Expo 2025	i	0,6	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4	Correctie Begroting 2015	i	2,2	-3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5	Extra werkzaamheden Chemours 2017	i	-0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6	Overig (< 0,5 mln)	i/s	0,9	-0,1	-0,7	-0,3	0,2	0,6	0,4
	Totaal overige ontwikkelingen		-56,3	-4,6	-2,7	-0,3	0,2	0,6	0,4
D	Subtotaal (A+B+C)		-51,8	3,6	6,6	9,4	24,1	20,0	14,6
E	Verrekening met algemene reserve *)	i	51,8	-3,6	-6,6	-9,4	-24,1	-20,0	-14,6

*) een "min" is een toevoeging aan, een "plus" een onttrekking uit de algemene reserve.

Hieronder worden de ontwikkelingen toegelicht.

B1 Algemene uitkering Provinciefonds

Op basis van de Septembercirculaire 2016 neemt de algemene uitkering vanaf 2017 toe met € 3,8 mln structureel. Dit komt door een aantal ontwikkelingen:

- hoger accres vanaf 2017 (door een intensivering op de Rijksbegroting 2017);
- voordelige ontwikkeling van de verdeelmaatstaf “aantal inwoners”;
- lagere overschrijding van het plafond van het BTW-compensatiefonds (waardoor er door het Rijk minder geld aan het Provincie- en Gemeentefonds wordt toegevoegd);
- overheveling van de financiering van het landelijk meldpunt afval (LMA) van provincies naar het Rijk (hierdoor nemen de inkomsten uit het Provinciefonds af; hiertegenover staat een even hoge afname van de lasten).

Daarnaast ontvangt de provincie in 2017 een bedrag van € 10 mln als decentralisatieuitkering voor het programma impuls omgevingsveiligheid. Tegenover deze hogere baten staan even hoge lasten in doel 1.6 Een gezond(er) en veilig(er) leefmilieu.

Met het oog op de kabinetsformatie is de meerjarige ontwikkeling van het Provinciefonds onzeker. Weliswaar laat de Septembercirculaire 2016 vanaf 2018 een voordelige ontwikkeling zien, maar het kan niet worden uitgesloten dat een nieuw kabinet komt met een efficiencykorting op het Gemeente- en Provinciefonds.

Afhankelijk van de duur van de kabinetsformatie, is hier mogelijk in het najaar van 2017 meer duidelijkheid over.

B2 Inkomsten uit de opcenten MRB

Er lijkt sprake te zijn van een positieve trend in de ontwikkeling van het aantal belastingplichtige auto's. Als deze trend doorzet, dan leidt dat tot een toename van de inkomsten uit de opcenten op de Motorrijtuigenbelasting (MRB). Op dit moment is deze trend echter nog onvoldoende bestendig om de raming naar boven bij te stellen. Komende maanden worden de feitelijke inkomsten gemonitord. Bij de Najaarsnota 2017 en Begroting 2018 wordt dan vervolgens beoordeeld of er voldoende reden is om de raming bij te stellen.

De provincie Zuid-Holland hanteert bij de raming van de inkomsten een opcententarief van 91,4. Dit ligt ruim onder het wettelijk maximum van 111 opcenten, maar ook ruim boven het gemiddelde van alle provincies tezamen van 80,5 opcenten.

B3 Ontwikkeling werkgeverslasten

De werkgeverslasten voor de provincie nemen toe met 1,35%, hoofdzakelijk door een stijging van de pensioenpremies. Dit leidt voor de provincie tot € 1,4 mln structureel aan hogere loonkosten, die worden gedekt vanuit de algemene middelen.

Momenteel lopen de onderhandelingen voor een nieuwe cao. De verwachting is dat de financiële consequenties hiervan begin van de zomer (2017) bekend zijn.

Voor de dekking wordt een andere oplossing gezocht dan dekking uit de algemene middelen. De stijging van het cao-effect wordt namelijk bij voorkeur gedekt door beperking van de externe inhuur. Hierbij zal worden gezocht naar een natuurlijke manier om zonder bezuiniging inhuur om te zetten naar vast personeel. De financiële consequenties van de nieuwe cao worden verwerkt in de Najaarsnota 2017 en Begroting 2018.

B4 Rentelasten

De raming van de rentelasten is aangepast op basis van een bijgestelde liquiditeitsprognose.

Meest in het oog springende verandering betreft het realistisch ramen van de mobiliteitsinvesteringen.

Hierdoor worden de pieken in de liquiditeitsbehoefte “afgevlakt” en schuift deze in een gelijkmatig tempo in de tijd gezien naar achteren. Dit leidt een aantal jaren tot fors lagere rentelasten (die vervolgens in een zeer gelijkmatig tempo in de tijd gezien naar achteren schuiven). Daarnaast nemen de rentelasten af door de verdere toename van de eigen financieringsmiddelen in de vorm van reserves.

Conform de (in december 2016 door PS vastgestelde) nota kostprijs- en rentetoerekening stellen PS jaarlijks bij de kadernota de zogeheten 'rekenrente' vast (dat is de rente die feitelijk betaald wordt bij het aantrekken van nieuwe leningen). Deze rekenrente wordt gebaseerd op een analyse van de lange termijn ontwikkeling van de marktrente. Bij het bepalen van de rekenrente hanteert de provincie een behoedzame rentevisie.

De provincie zou nu kunnen lenen tegen een rente van circa 1,5%. In deze voorjaarsnota wordt voor het lopende jaar (2017) uitgegaan van een (behoedzaam) tarief van 2,0% (bij de najaarsnota zal worden beoordeeld of dit tarief – op basis van actuele informatie – moet worden bijgesteld). Voor de jaren na 2017 is uitgegaan van een jaarlijkse stijging van de rente met 0,2% (deze stijging komt overeen met het scenario 'hoog' uit lange termijn doorkijk begroting).

Dat betekent concreet dat als investeringen in de tijd gezien verder naar achteren schuiven, dit leidt tot extra rentelasten op de begroting. Als bijvoorbeeld een bedrag van € 100 mln één jaar naar achteren schuift, gaat het om een bedrag van € 0,2 mln structureel aan extra lasten. Dit effect wordt veroorzaakt doordat het rentepercentage van een aangetrokken lening in 2017 0,2% goedkoper is dan in 2018 (volgens de aannames in deze kadernota).

C1 Intensiveringen Begroting 2017

In de Begroting 2017 zijn ambities afgesproken om Zuid-Holland slimmer, schoner en sterker te maken met een budget van in totaal € 48 mln. Hierbij is aangegeven in de begroting dat de ambities samen met partners nader worden uitgewerkt en van een (financiële) onderbouwing voorzien, zodat PS uiterlijk bij Voorjaarsnota 2017 daar een afweging over kunnen maken. In de Begroting 2017 is hiervan € 6 mln financieel verwerkt, namelijk voor:

- Nummer 9. Behoud aanbod en verbetering van het openbaar vervoer (€ 3 mln).
- Nummer 11. Beperkte verlaging opcenten op de MRB (€ 3 mln).

In deze voorjaarsnota is € 38 mln verwerkt voor het lopende jaar en in de kadernota is € 4 mln verwerkt voor 2018 / 2019. In de kijklijn is het overzicht over de 12 extra investeringen in slimmer, schoner en sterker opgenomen.

C2 Beklemmingen resultaat Jaarrekening 2016

Het voordelige resultaat van de Jaarrekening 2016 bedroeg € 35 mln. Een bedrag van € 21,5 mln hiervan is juridisch of bestuurlijk beklemd. Nu bij de voorjaarsnota wordt daar weer een beroep op gedaan.

C3 Vrijval budget Expo 2025

In 2016 hebben PS budget beschikbaar gesteld voor steun van het initiatief om de wereldtentoonstelling in 2025 naar Rotterdam te halen (€ 1,8 mln verdeeld over 2016, 2017 en 2018). Dit budget valt vrij omdat het initiatief geen doorgang vindt. Het bedrag over 2016 (€ 0,6 mln) was al vrijgevallen in de Jaarrekening 2016.

Het restant (€ 1,2 mln) valt vrij in de voorjaars- en kadernota.

C4 Correctie Begroting 2015

Bij de verwerking van de Kadernota 2015 en het Kaderbesluit Infrastructuur 2015 in de Begroting 2015 is in programma 2 (Bereikbaar en Verbonden) de reeks lange termijn inzicht kapitaal- en beheerslasten verwerkt en daarbij abusievelijk dubbel ingevoerd. Hierdoor zijn de algemene middelen in 2017 teveel en in 2018 te weinig belast. Dit wordt in deze voorjaars- en kadernota gecorrigeerd.

C5 Extra werkzaamheden Chemours 2017

Voor het dossier Chemours / emissie van de stof perfluorooctaanzuur (PFOA) zijn voor 2017 extra werkzaamheden voorzien, met name voor de omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en de DCMR. Deze werkzaamheden richten zich ondermeer op de intensivering van het toezicht bij Chemours, op onderzoek bij stortplaatsen en bodemaspecten en op de beantwoording van (pers-, Kamer-, Staten- en Raads-)vragen over het gehele dossier (PFOA, GenX, HFP, DMA's alsmede veiligheid en Brzo). Deze werkzaamheden komen bovenop de reguliere taken van beide omgevingsdiensten.

C6 Overig (< € 0,5 mln)

Het gaat hierbij om een aantal ontwikkelingen met individueel een beperkte omvang (< € 0,5 mln).

Algemene reserve

In de begrotingssystematiek van de provincie worden begrotingsoverschotten en –tekorten verrekend met de algemene reserve (dit geldt overigens niet voor de 'gesloten' begrotingsprogramma's zoals groen en mobiliteit, waarbij overschotten en tekorten worden verrekend met betreffende programmareserves). Hierdoor neemt de algemene reserve toe bij een voordelige ontwikkeling van de begroting en af bij een nadelige ontwikkeling. In de (door PS vastgestelde) nota weerstandsvermogen wordt voorgeschreven dat de algemene reserve minimaal € 30 mln moet bedragen, als buffer voor onvoorziene gebeurtenissen. Een eventueel surplus in de algemene reserve wordt aangeduid als "vrije ruimte".

Uit onderstaand overzicht blijkt dat de algemene reserve komende jaren groeit naar een bedrag van bijna € 140 mln in 2023. Het grootste deel van de groei zit na de huidige collegeperiode (> 2019).

De algemene reserve neemt toe door de toevoeging van het voordelige resultaat uit de rekening 2016 en de voordelige saldi in de jaren na 2017. Deze voordelige saldi worden vooral veroorzaakt door een toename van de algemene uitkering en lagere rentelasten en aflopende, incidentele intensiveringen (na 2019).

De algemene reserve neemt af door de dekking van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland (hiervan is in deze voorjaarsnota en kadernota totaal € 42 mln voor de jaren 2017 t/m 2019 verwerkt) en de dekking van de beklemmingen van het rekeningresultaat (in 2017).

Bedragen x € 1 mln	Huidige collegeperiode			Nieuwe collegeperiode			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Beginsaldo (Jaarrekening '16)	77,4	50,6	55,8	60,5	81,1	105,2	125,2
Af/bij: mutaties eerdere begrotingen	-10	1,6	0	0	0	0	0
Bij: resultaat rekening '16	35	0	0	0	0	0	0
Af: saldi uit vjn '17 / kn '18	-51,8	3,6	6,6	9,4	24,1	20	14,6
Subtotaal	50,6	55,8	60,5	81,1	105,2	125,2	139,8
Af: buffer weerstandsvermogen	-30	-30	-30	-30	-30	-30	-30
Vrije ruimte	20,6	25,8	30,5	51,1	75,2	95,2	109,8

De "vrije ruimte" binnen de algemene reserve is een eenmalig beschikbaar bedrag. Als er bijvoorbeeld voor wordt gekozen om de € 30,5 mln aan "vrije ruimte" in 2019 in te zetten, dan daalt in alle daaropvolgende jaren de algemene reserve met hetzelfde bedrag.

Lange termijn doorkijk begroting

In de begrotingssystematiek van de provincie wordt uitgegaan van een behoedzaam “basispad”.

Zo worden de rentelasten geraamd op basis van een voorzichtige rentevisie. Daarnaast wordt voor de raming van zowel de inkomsten als de uitgaven uitgegaan van het prijspeil van eerstvolgend begrotingsjaar. Hierin zit impliciet de veronderstelling dat de algemene inkomsten (via het accres van het Provinciefonds en indexatie van het opcententariaf) jaarlijks precies voldoende groeien om de effecten van loon- en prijsontwikkelingen op te vangen (waardoor de programmabudgetten hun “koopkracht” behouden).

In afwijking van deze systematiek is in het Hoofdlijnenakkoord afgesproken om gedurende deze collegeperiode geen inflatiecorrectie toe te passen op zowel het opcententariaf als op de programmabudgetten (dit in het licht van de lage inflatie).

De kans is zeer groot dat de begroting zich komende jaren heel anders gaat ontwikkelen dan het basispad. Deels zit deze onzekerheid in autonome (nog te maken) keuzes door de provincie, deels ook in de onvermijdelijke effecten van exogene (d.w.z. niet door de provincie te beïnvloeden) ontwikkelingen (zoals bevolkingsgroei).

Om hier een eerste beeld van te krijgen is voor deze voorjaars-/kadernota een scenarioanalyse uitgevoerd. Hierbij is gekeken naar het structurele effect van bijvoorbeeld bevolkings- en economische groei op de algemene inkomsten van de provincie (opcenten MRB, Provinciefonds) en de programma-uitgaven.

Voor wat betreft de programma-uitgaven is alleen rekening gehouden met de effecten van rente en inflatie (zodat programma's hun huidige “koopkracht” behouden). Er is in dit stadium nog geen rekening gehouden met zogeheten “volume-effecten”. Dat zijn effecten op het voorzieningenniveau van de provincie als gevolg van bijvoorbeeld demografische en/of economische ontwikkelingen.

Komend jaar zal de scenarioanalyse verder worden verdiept, waarbij ook gekeken zal worden naar de effecten op de programma-uitgaven. Hierbij zal zo helder mogelijk onderscheid gemaakt worden tussen:

- effecten waar de provincie geen directe invloed op uit kan oefenen en die daarom **onvermijdelijk** zijn (hierbij valt te denken aan wettelijke taken waarbij een specifiek omschreven prestatie moet worden geleverd);
- een mogelijke **reactie** op een bepaalde ontwikkeling (de provincie is dan autonoom in de te maken keuze; wel / niet reageren op een exogene ontwikkeling en ook de wijze waarop).

Streven is de verdieping op een zodanig moment te hebben afgerond, dat bespreking van de uitkomsten ervan nog deze collegeperiode kunnen plaatsvinden (bijvoorbeeld bij Kadernota 2019).

Uitgangspunten en uitkomsten scenarioanalyse

Hieronder wordt de scenarioanalyse die is uitgevoerd voor deze voorjaars- en kadernota nader toegelicht.

De scenario's zijn opgesteld aan de hand van historische ontwikkelingen en prognoses van (inter)nationale instituten. De scenario's vormen een bandbreedte waarvan het aannemelijk is dat de onderzochte posten zich hierbinnen zullen bewegen. Hierbij moet benadrukt worden dat het **geen prognose** is.

Diverse ontwikkelingen (zoals bijvoorbeeld economische groei en het accres van het Provinciefonds) zijn in het verleden zeer moeilijk voorspelbaar gebleken. Daarbij geldt dat dit nog niet het volledige verhaal is (omdat de verdieping naar de programma's nog moet plaatsvinden).

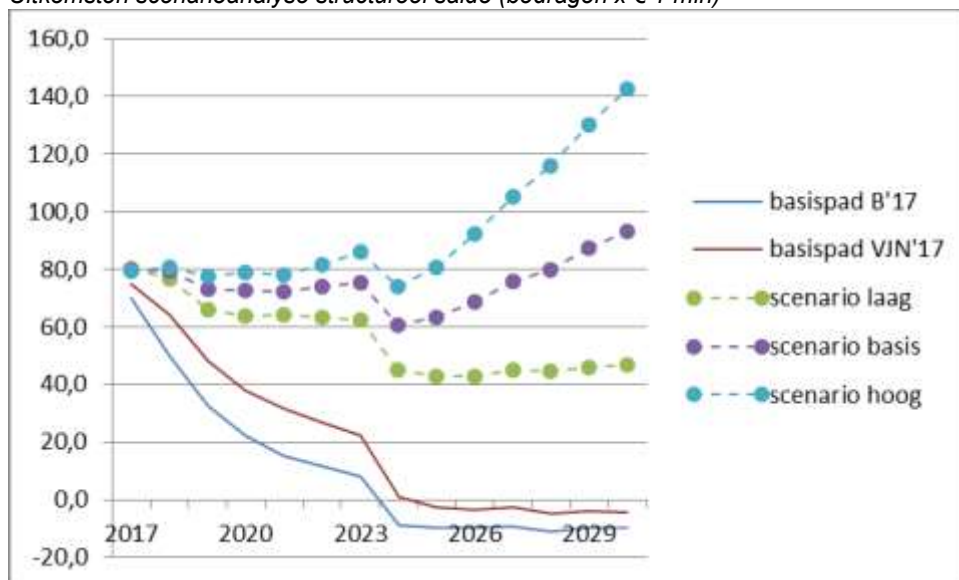
Er zijn drie type scenario's uitgewerkt: een basisscenario en (als varianten hierop) een scenario 'hoog' en een scenario 'laag'. In onderstaande tabel staat aangegeven welke uitgangspunten bij elk van deze scenario's is gehanteerd.

Scenario's: hoog, basis en laag

Scenario laag	Basisscenario	Scenario hoog
<ul style="list-style-type: none"> • economische groei 0% bbp • rente en inflatie nihil • opcententariaf constant • beperkte bevolkingsgroei (van 3,6 naar 3,7 mln) • groei autobezit halveert t.o.v. basisscenario • rijksuitgaven constant 	<ul style="list-style-type: none"> • economische groei 1,7% bbp • rente en inflatie stabiel (respect. 1,5 en 1,0%) • indexatie opcenten 1% per jaar • gestage bevolkingsgroei (van 3,6 naar 3,9 mln) • groei autobezit 1% per jaar (cf trend sinds 1990) • reële groei rijksuitgaven 1% 	<ul style="list-style-type: none"> • economische groei naar 3,5% bbp • rente (langzaam) naar 5%, • inflatie naar 2% • indexatie opcenten 2% per jaar • bevolking groeit harder (van 3,6 naar 4,1 mln) • autobezit groeit harder dan in basisscenario • reële groei rijksuitgaven 2%

In onderstaande grafiek zijn de uitkomsten van de scenarioanalyse opgenomen. Het betreft hier de structurele effecten op de algemene inkomsten (Provinciefonds, opcenten MRB) en de programma-uitgaven (voor wat betreft rente en inflatie). Het opcententariaf wordt jaarlijks geïndexeerd met de inflatie.

Uitkomsten scenarioanalyse structureel saldo (bedragen x € 1 mln)

In de grafiek zien we bij alle scenario's een flinke verbetering van het structureel saldo ten opzichte van het basispad. Zoals eerder aangegeven is dit echter nog een onvolledig beeld, omdat nog geen rekening is gehouden met onvermijdelijke effecten en mogelijke beleidsreacties in de begrotingsprogramma's.

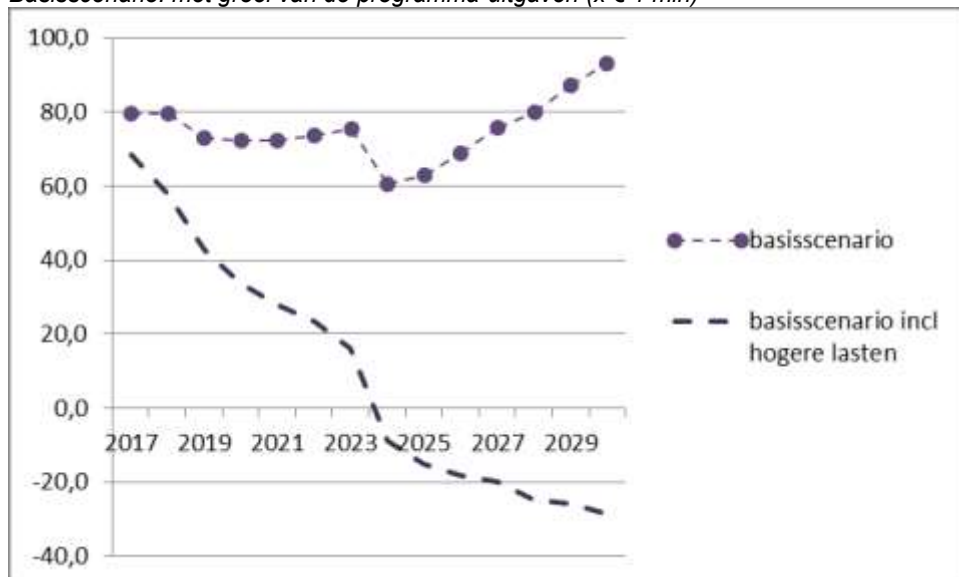
Toelichting op de grafiek:

- We zien dat het **basispad** verbetert ten opzichte van de Begroting 2017. Dit komt door een voordelige ontwikkeling van het Provinciefonds, lagere rentelasten (doordat kasritmes van investeringen in de tijd gezien naar achteren schuiven en door een grotere beschikbaarheid van reserves als eigen financieringsmiddel).
- In het **basisscenario** groeien de inkomsten uit de opcenten circa 1% per jaar (door de groei van het autobezit). Het Provinciefonds groeit de eerste jaren fors harder (o.b.v. inzichten uit actuele circulaires), maar deze groei gaat op langere termijn ook naar 1% per jaar. De economische groei is met 1,7% bbp zeer stabiel, evenals de rente (1,5%) en inflatie (1,0%). Het opcententariaf wordt (conform de inflatie) elk jaar geïndexeerd met 1%.

- In het **scenario laag** groeien de inkomsten uit de opcenten nog steeds, maar wel minder hard (door de halvering van de groei van het autobezit). De inkomsten uit het Provinciefonds groeien nog nauwelijks. De economische groei is nihil, evenals de rente en inflatie. De zeer lage rente geeft een fors voordeel op de provinciale begroting. Door de zeer lage inflatie blijft het opcententariaf constant (geen indexatie).
- In het **scenario hoog** groeien de inkomsten uit de opcenten extra hard (door de hoge bevolkingsgroei). Ook de groei van het Provinciefonds neemt toe (door de hogere rijksuitgaven). De economische groei gaat naar 3,5% bbp, waardoor ook de rente (geleidelijk naar 5%) en inflatie (2%) stijgen. Het opcententariaf stijgt (door indexatie) conform de inflatie jaarlijks met 2%.

Zoals gezegd geven de uitkomsten nog een onvolledig beeld. Er is immers nog geen rekening gehouden met onvermijdelijke effecten en mogelijke beleidsreacties van de provincie. Deze verdiepingsslag wordt komend jaar gemaakt. In dit stadium kan geen indicatie worden gegeven van mogelijke effecten. Om desondanks toch een beeld te hebben, is hieronder inzichtelijk gemaakt wat er gebeurt als we in het basisscenario 50% van de programma-uitgaven mee laten bewegen met de economische groei, bevolkingsgroei en groei van het autobezit.

Basisscenario: met groei van de programma-uitgaven (x € 1 mln)

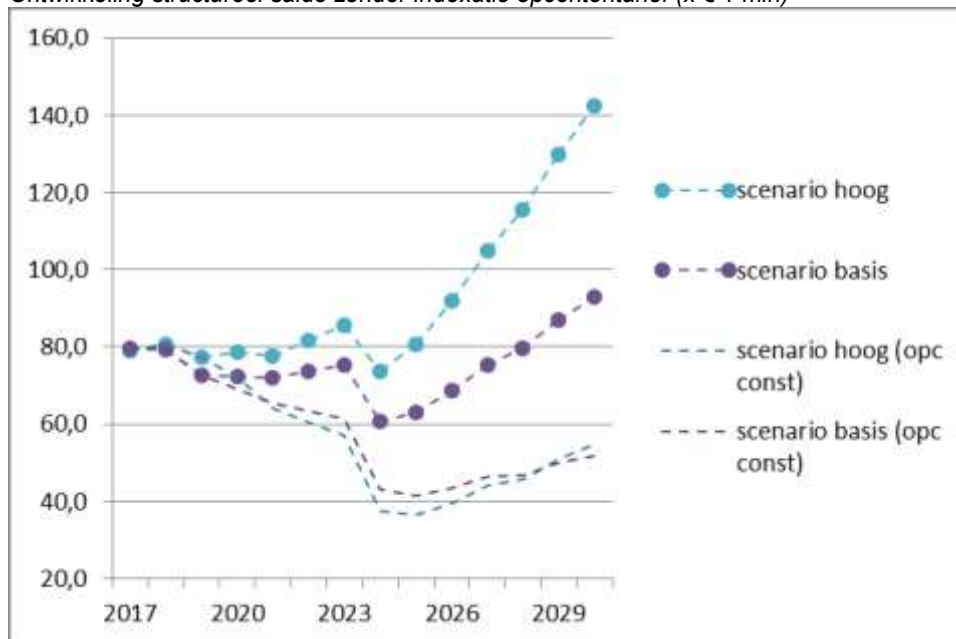

In de scenarioanalyse is er vanuit gegaan dat het opcententariaf elk jaar (conform de ontwikkeling van de inflatie) wordt geïndexeerd. Dit is nodig om loon- en prijsontwikkelingen op de begroting op te kunnen vangen.

Bij het scenario 'laag' hoeft er niet te worden geïndexeerd omdat de inflatie nihil is. Bij het basisscenario is sprake van een jaarlijkse indexatie van het opcententariaf van 1%, bij het scenario 'hoog' van 2%.

Hieronder is inzichtelijk gemaakt wat er gebeurt als het opcententariaf bij deze twee scenario's niet wordt geïndexeerd (m.a.w. constant wordt gehouden). We zien dat dan een groot deel van het structureel voordeel wegvault, omdat deze moet worden aangewend om de effecten van loon- en prijsontwikkelingen op te vangen (zodat de programma-budgetten hun "koopkracht" behouden).

Ontwikkeling structureel saldo zonder indexatie opcententariaf (x € 1 mln)

NB. Deze grafiek is nog zonder eventuele nadelige effecten op de programma-uitgaven.

Ontwikkelingen binnen de programma's

Algemeen

Dit hoofdstuk beschrijft de belangrijkste ontwikkelingen binnen de programma's. Deze zijn:

1. Verbeteren realiteitsgehalte ramingen
2. Beleidsrijke ontwikkelingen
3. Overig / technische verwerking van eerdere besluiten

Verbeteren realiteitsgehalte ramingen

Afgelopen jaren is er geld op de plank blijven liggen. Deels omdat beleid tegen lagere kosten kon worden gerealiseerd, deels ook omdat uitvoering van beleid was vertraagd. Dit laatste heeft geleid tot het doorschuiven van budgetten. De Jaarrekening 2016 meldt een positief exploitatieresultaat van € 35 mln, een toename van de reserves en onderuitputting op de investeringen.

De ervaring leert dat er pas bij de jaarrekening een goed beeld is waar het geld is blijven liggen.

Zonder bijsturing kan pas achteraf worden vastgesteld dat er ruimte zit in budgetten of dat de realisatiekracht van de provincie is achtergebleven bij de ambities. Dat is een gemiste kans omdat daarmee een heel jaar gemist wordt waarin had kunnen worden bijgestuurd door budgetten en/of ambities bij te stellen.

Vertraging is overigens niet per definitie "slecht". Het kan te maken hebben met het streven naar interactieve samenwerking en netwerksamenwerking, waarbij de provincie voor de realisatie meer afhankelijk wordt van externe processen. Het kan ook te maken hebben met extra zorg voor een goede inpassing van een project, wat wel bijdraagt aan de uiteindelijke kwaliteit van het resultaat. Maar het is wel belangrijk om te weten waarom het geld "op de plank" blijft liggen. Komt het door bovenstaande factoren, missen we soms de realisatiekracht of is er echt geld over dat bijvoorbeeld elders ingezet kan worden? Door voorafgaand aan de opstelling van een P&C product, zoals deze voorjaarsnota, terug te kijken, actuele realisatieprognoses te raadplegen en vooruit te plannen, wordt binnen de provincie toegewerkt naar verbetering van het realiteitsgehalte van de ramingen.

In 2016 zijn verschillende acties ondernomen om de voorspellende waarde van de voorjaarsnota en de najaarsnota verder te verhogen. Deze acties hebben alleen nog niet voldoende geleid tot de gewenste resultaten en daarmee vragen de ingezette acties om verdere verdieping en aanscherping in 2017.

Bij deze voorjaarsnota wordt met betrekking tot de aanpassing van budgetten een eerste voorzichtige trendbreuk met het verleden gezien. Daar waar eerder over het algemeen budgetten in de voorjaarsnota werden verhoogd, worden in deze voorjaarsnota de meeste budgetten constant gehouden of verlaagd. Deze bijstelling is vooral te zien bij de kasritmes van de investeringen van mobiliteit. Gevolg hiervan is dat de begrote rentelasten in 2017 worden verlaagd met € 2,2 mln.

De bijstelling van de kasritmes van de mobiliteitsinvesteringen komt voort uit een eerste analyse van de risicoreserveringen binnen deze kredieten. Hieruit bleek dat een groot deel van de risicoreserveringen binnen de kredieten gelijkmatig over de looptijd van het project gespreid waren, terwijl het mogelijke beroep op deze reserveringen zich pas in een later stadium zullen voordoen. Op basis hiervan zijn de kasritmes van deze investeringen verschoven in de tijd, wat een verlaging betekent van de begrote rentelasten in de meerjarenbegroting.

Deze acties zijn de eerste stappen en er zullen daarnaast nog de nodige stappen gezet moeten worden om beoogde verbetering tot stand te brengen. In ieder geval de komende collegeperiode (te beginnen bij de Najaarsnota 2017 en de Begroting 2018) worden inspanningen gepleegd aangaande:

- Mobiliteit: Er zal op basis van de risicoanalyses van de projecten worden gekeken in hoeverre de risicoreserveringen binnen de projecten aansluiten bij de potentiële risico's. Op basis hiervan zullen de kasritmes binnen het PZI en de meerjarenbegroting worden aangepast .
- Groen meerjarig: de P&C Groen met als één van de instrumenten het Programma Zuid-Hollands Groen (PZG). Het PZG wordt voor het eerst gelijktijdig met de Begroting 2018 voorgelegd aan PS. In deze voorjaarsnota is de structuur van de doelen 1.3 t/m 1.5 aangepast zodat er dan inzicht is in het budget en een doorkijk kan worden gegeven van de inzet van de gereserveerde middelen in de periode daarna. Op basis van de meerjarige doorkijk van de P&C Groen zullen de budgetten in de meerjarenbegroting 2018 voor Groen worden geactualiseerd.

Bij de Najaarsnota 2017 zullen, nog meer dan vorig jaar, op basis van realisatieprognoses, budgetten worden bijgesteld. Bij de Begroting 2018 zullen ook voor andere begrotingsdoelen concrete acties worden benoemd.

Beleidsrijke wijzigingen

Deze voorjaars- en kadernota zijn beleidsarm van karakter, mede als gevolg van de € 48 mln extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland en de amendementen die bij de Voorjaarsnota 2016 en de Kadernota 2017 zijn aangenomen. Een overzicht van de stand van zaken is opgenomen in de kijklijn van de investeringen.

De beleidsrijke ontwikkelingen (die worden gedekt vanuit programmamiddelen) betreffen:

- Doel 2.1 Mobiliteit waar € 3,5 mln extra middelen worden ingezet voor het in het Kaderbesluit Infrastructuur 2017 opgenomen voorstel om geluidsschermen langs de N209 te plaatsen, in het kader van bestuurlijke afspraken met de gemeente Lansingerland.
- Doel 3.1 Economie waar extra middelen voor MKB-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT) zijn opgenomen als antwoord op de inschrijvingen op deze regeling.

- Doel 3.2 Energie, waar:
 - de eerdere subsidieregeling voor boeren “Asbest er af, zon er op 2016” wordt omgezet naar een regeling voor een bredere doelgroep “Asbest er af? Zon er op!. Middelen van de eerdere regeling worden hiervoor ingezet.
 - extra middelen voor warmte en innovatie zijn opgenomen; deze middelen komen uit de reserve Energie.

In het Kaderbesluit Infrastructuur 2017 is de beleidsrijke ontwikkeling met name de Programmatische aanpak Rotterdam – Den Haag, waarbij wordt voorgesteld om € 64,3 mln beschikbaar te stellen vanuit de vrijval op lopende projecten (A12 Parallelstructuur, N456/A20 en N222 Verlengde Veilingroute).

In de programma's zijn de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland nu volledig verwerkt. In de Begroting 2017 is dit programma van € 48 mln aangekondigd. In de Begroting 2017 is hiervan reeds € 6 mln verwerkt. In deze voorjaarsnota is hiervan € 38 mln verwerkt in 2017 en € 4 mln voor 2018-2019 opgenomen.

Kijklijnen

In deze kadernota/voorjaarsnota zijn zogenoemde kijklijnen opgenomen. Een kijklijn biedt overzicht waarin (financiële) mutaties uit verschillende taken of programma's bij elkaar worden gepresenteerd. In deze kadernota/voorjaarsnota worden twee kijklijnen geïntroduceerd, namelijk voor:

- de nieuwe takenstructuur binnen het programma Groen ten behoeve van de P&C Groen.
- de extra investeringen in slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland.

Overig / technische verwerking van eerdere besluiten

Daarnaast zijn in grote lijnen de volgende technische mutaties in de programma's voor 2017 herkenbaar:

- Verwerking van het bekleemde deel van het rekeningresultaat 2016. Dit is totaal € 21,5 mln verdeeld over doelen 1.3 t/m 1.5 incl. doel 3.4 (landschapselementen) (€ 8 mln groen), doel 2.1 en 2.2 (€ 5,8 mln mobiliteit), doel 3.6 (€ 1,2 mln erfgoed), doel 4.1 (€ 0,2 mln TOP) en doel 5.1 (€ 5,9 mln decentralisatie-uitkeringen en € 0,5 mln gedifferentieerd belonen).
- Twee financiële claims ten laste van de financiële ruimte:
 - van € 0,5 mln ten behoeve van Chemours/Du Pont in doel 1.6 (milieu). Deze claim is in de Najaarsnota 2016 reeds aangekondigd.
 - van € 1,5 mln vanwege werkgeverslasten. Dit werkt structureel door.
- Aanpassingen van projecten water & groen, ruimte, bodemsanering en mobiliteit, aan de hand van de eerste voortgangsrapportages.

De wijzigingen in de subsidies 2017 worden in het Statenvoorstel van deze voorjaarsnota/kadernota meegenomen. De nieuwe subsidies 2018 worden in een apart Statenvoorstel gelijktijdig aangeboden aan Provinciale Staten. Reden hiervoor is dat de activiteiten waarvoor subsidies worden verstrekt moeten passen binnen de begrotingsprogramma's.

Provinciale Staten kunnen in principe op elk moment subsidieplafonds vaststellen, waarbij het nog steeds de voorkeur heeft om dit te doen vooruitlopend op de vaststelling van de begroting, bij de kadernota of de voorjaarsnota, of bij de vaststelling van de begroting zelf. Subsidiewijzigingen leiden niet altijd tot verhoging van budgetten, omdat er in de oorspronkelijke begroting al rekening is gehouden met komende subsidies of omdat er ruimte is binnen het begrotingsprogramma.

Effect van de voorjaarsnota op de financiële ruimte

Het saldo van de voorjaarsnota, van - € 30,3 mln, wordt voornamelijk bepaald door de onttrekkingen vanwege de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, zoals aangekondigd in de Begroting 2017.

Van het totale aangekondigde programma van € 48 mln is in de voorjaars-/kadernota € 38 mln verwerkt (een bedrag van € 4 mln slaat neer in de jaren 2018 en 2019 en is verwerkt in de kadernota).

Mutaties financiële ruimte Bedragen x € 1 mln	Bedrag	
Beklemd deel Jaarrekening 2016		- 21,5
Exogene ontwikkelingen:		4,5
Sociale premies en werkgeverslasten	-1,5	
Provinciefonds: algemene uitkering Provinciefonds: algemene uitkering	3,8	
Rentelasten	2,2	
Extra investeringen in slimmer, schoner en sterker:		-38,0
1. Fonds ter financiering kleinschalige energieprojecten	-2,0	
2. Bijdrage aan transitie chemiecluster Rotterdamse haven	-7,5	
3. Nieuwe impuls voor verduurzaming mobiliteit	-6,0	
4. Bijdrage aan Zuid-Hollandse transitiecampus – echt groene groei	-5,0	
5. Reservering voor de uitvoering van 'Investeren in vernieuwing'	-5,0	
6. Bijdrage aan modernisering glastuinbouwcluster Westland	-4,0	
7. Extra bijdrage t.b.v. cofinanciering innovatiestimulering MKB	-1,0	
8/9. Ophoging budget voor regionaal gebiedsgerichte projecten	-1,5	
10/11. Oplossen knelpunten openbaar vervoer	-5,0	
12. Extra impuls versneld te versterken Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving *	-1,0	
Overige ontwikkelingen/bijstellingen:		3,2
Correctie Begroting 2015	2,2	
Vrijval Expo 2025	0,6	
Extra werkzaamheden Chemours 2017	-0,5	
Mutaties < € 0,3 mln	0,9	
Totaal mutaties voorjaarsnota		-30,3
Te dekken uit algemene reserve		-51,8

Bijstelling van de geraamde mutaties in de programmareserves

Binnen de programmareserves 1 t/m 5 wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende onderwerpen. Hieronder volgt een overzicht op onderwerp van de belangrijkste mutaties. Het totaal aan gereserveerde middelen in de programmareserves 1 t/m 5 (exclusief de algemene reserve) neemt per saldo toe met € 48,7 mln. Er is in deze voorjaarsnota hiervan € 37,2 mln meer onttrokken en € 85,9 mln meer gestort in deze programmareserves.

De toename van de reserves hebben vooral te maken met:

- Verwerking van het beklemd resultaat vanuit de Jaarrekening 2016 (met name bij doel 1.4)
- Storting van de via het Provinciefonds dit jaar te ontvangen bijdrage omgevingsveiligheid (doel 1.6)
- Verwerking van de extra investeringen in slimmer, schoner en sterker (met name bij doel 3.1)
- Verlaging van lasten voor meerjarenonderhoud mobiliteit (bij doel 2.1)

Voor een toelichting op de bijstellingen in de reserves wordt verwezen naar de doelen in deze voorjaarsnota.

Een plus (+) in de kolom onttrekking uit reserve betekent dat de geraamde onttrekking aan de reserve wordt verlaagd. Een min (-) in de onttrekking uit reserve betekent dat extra wordt onttrokken.

Een plus (+) in de kolom storting in reserve betekent dat er meer gestort wordt. Een min (-) betekent dat een eerdere storting wordt teruggedraaid.

Bedragen x € 1 mln	Reservenaam	Doel	Onttrekking	Stortingen	Saldo mutaties
Programmareserve 1	Groene ambities	1-3	-3,7	0,5	-3,2
	Groene ambities	1-4	-1,4	3,8	2,4
	Groene ambities	1-5	-0,3	0,2	-0,1
	Groene ambities	3-4	-	1,0	1,0
	Beheerplannen Natura 2000 en PAS	1-4	-	2,5	2,5
	Decentralisatieakkoord natuur	1-3	0,3	-	0,3
	Decentralisatieakkoord natuur	1-4	-1,0	-	-1,0
	Reserve Natuurcompensatie	1-4	0,0	-	0,0
	Milieuaspecten omgevingbeleid	1-6	-0,5	1,0	0,5
	Reserve UPG 40 Hoofdlijnenakkoord	1-3	-0,7	-	-0,7
	Reserve Omgevingsveiligheid	1-6	-7,2	10,0	2,8
	IODS	1-4	4,2	-	4,2
	Programmamanagement Kustontwikkeling	1-1	-0,1	-	-0,1
Programmareserve 2	Egalisatiereserve expl oitatieprojecten PZI	2-1	-0,4	-0,2	-0,6
	RijnGouwelijn	2-1	-10,9	-	-10,9
	Reserve bereikbaarheid	2-1	-4,6	15,2	10,6
	Egalisatie kapitaallasten nota IWA	2-1	-1,0	2,2	1,2
	Mobiliteit	2-2	-	5,5	5,5
	Egalisatiereserve beheer & onderhoud DBI	2-1	-	12,9	12,9
Programmareserve 3	Meerjarenplan Bodemsanering	1-4	-0,2	-	-0,2
	Meerjarenplan Bodemsanering	3-7	-1,9	0,6	-1,3
	Mitigatie/Energie	3-2	-0,6	-	-0,6
	Interreg-cofinanciering EFRO	3-1	-2,1	-	-2,1
	Greendeal Zonnepanelen-asbest	3-2	-0,9	-	-0,9
	Reserve Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder	1-1	-0,1	-	-0,1
	Reserve Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder	1-4	-0,1	-	-0,1
	Reserve Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder	3-3	5,3	-	5,3
	Programma Warmte-Koude Z-H	3-2	-0,1	-	-0,1
	Regionale netwerken topsectoren	3-1	-0,5	-	-0,5
	Versterking economie	3-1	-1,0	22,5	21,5

Bedragen x € 1 mln	Reservenaam	Doel	Onttrekking	Stortingen	Saldo mutaties
	MIT MKB Innovatiestimulering topsectoren	3-1	-4,5	-	-4,5
	WorldExpo 2025	3-1	-	-0,6	-0,6
	IRP Goeree-Overflakkee	3-1	0,1	-	0,1
	IRP Goeree-Overflakkee	3-3	-0,1	-	-0,1
	Regionale gebiedsgerichte projecten	4-1	-	5,0	5,0
Programmareserve 4	Restauratie rijksmonumenten & erfgoedlijnen	3-6	-2,9	3,8	0,9
Programmareserve 5	Friciekosten algemeen	5-1	0,0	-	0,0
	Jonge ambtenaren	5-1	-0,3	-	-0,3
Eindtotaal			-37,2	85,9	48,7

Toe te voegen één nieuw onderwerp aan de programmareserves 1 t/m 5:

- Regionale gebiedsgerichte projecten, onderdeel van de programmareserve 3: *Tijdens de behandeling van de Voorjaarsnota 2016 in PS is Amendement 524 getekend. Het betreft € 2 mln uit de kadernota voor regionale gebiedsgerichte economische projecten. De reserve is toen ingesteld, maar nog niet als beslispunt voorgelegd aan PS. Het budget van het amendement is binnen programma 3 in deze nieuwe, separate reserve opgenomen ten einde het financiële beeld zowel gedurende de looptijd als bij beëindiging goed te kunnen volgen.*

Van één onderwerp binnen de programmareserves 1 t/m 5 wordt de naam gewijzigd:

- De oude naam 'egaliseringsreserve IWA', met de nieuwe naam 'egaliseringsreserve afschrijvingslasten', onderdeel van programmareserve 2. *Toelichting: Omdat investeringsprojecten soms op een ander moment worden uitgevoerd (en geactiveerd) dan oorspronkelijk begroot, verschuift een deel van de afschrijvingslasten in de tijd. Als dit zich voordoet, dan worden de bijbehorende dekkingsmiddelen met de egaliseringsreserve afschrijvingslasten verrekend. Ook de effecten van verschuivingen tussen exploitatie- en investeringsmiddelen worden met deze reserve verrekend. Hierdoor worden afwijkingen in de langetermijnontwikkeling van de afschrijvingslasten zoveel mogelijk 'afgevlakt', wat ten goede komt aan de stabiliteit van de begroting.*

De mutatie saldo's (onttrekking minus storting) in de programmareserves (exclusief de algemene reserve) betreffen:

Dekkingbrongroep Bedragen x € 1 mln	Programma 1	Programma 2	Programma 3	Programma 4	Programma 5	
	Groen, Waterrijk en Schoon	Bereikbaar en Verbonden	Aantrekkelijk en Concurrerend	Bestuur en Samenleving	Middelen	
Programmareserve 1	7,6	-	1,0	-	-	8,6
Programmareserve 2	-	18,7	-	-	-	18,7
Programmareserve 3	-0,4	-	16,2	5,0	-	20,8
Programmareserve 4	-	-	0,9	-	-	0,9
Programmareserve 5	-	-	-	-	-0,3	-0,3
Eindtotaal	7,2	18,7	18,1	5,0	-0,3	48,7

Programmareserves kunnen bijdragen aan een ander programma dan waarvoor ze zijn ingesteld. Vandaar deze tabel, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen programmatotaal (zodat aansluiting met de tabel 'mutaties op lasten/baten en reserves per programma' mogelijk is) en een totaal op programmareserve-niveau. Een voorbeeld: er is in programma 4 één reservemutatie waarbij € 5 mln wordt gestort in de programmareserve 3 (regionale gebiedsgerichte projecten), daarnaast wordt er effectief € 0,9 mln in de programmareserve 4 gestort in de reserve Restauratie rijksmonumenten en erfgoedlijnen.

In onderstaande figuur zijn de geraamde onttrekkingen en stortingen in de programmareserves (exclusief de algemene reserve) aangegeven. Omdat er ten opzichte van de Begroting 2017 € 85,9 mln meer wordt gestort en € 37,2 mln meer wordt onttrokken, is het verschil bij voorjaarsnota tussen de onttrekkingen en de stortingen verkleind tot € 1 mln. Er wordt nu nog minder gestort dan onttrokken.

Programma's

Programma 1 Groen, Waterrijk en Schoon

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	215.751	10.554	226.304	208.932	190.846	175.527	129.829
Baten	65.832	-1.886	63.947	74.525	67.196	66.586	36.621
Totaal saldo baten en lasten	149.918	12.439	162.358	134.407	123.650	108.941	93.208
Storting in reserve	0	17.923	17.923	0	704	871	4.861
Bijdrage uit reserve	36.684	10.853	47.537	29.933	19.019	12.890	2.672
Resultaat	113.235	19.510	132.744	104.474	105.335	96.922	95.396

Doel 1-1 Duurzaam beschermd tegen overstromingen en wateroverlast

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Overstromingen en wateroverlast worden voorkomen met preventieve maatregelen, passend bij de gewenste ruimtelijke en economische ontwikkeling van Zuid-Holland
- Zuid-Holland is waterrobuust ruimtelijk ingericht, zodat bij overstromingen en wateroverlast de gevolgen zo klein mogelijk zijn

Laatste stand van zaken

Er zijn geen bijzonderheden te melden. Binnen dit doel wordt gewerkt aan de concernopgave Adaptieve Delta.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	3.363	210	3.572	3.209	3.015	2.913	2.813
Baten	492	110	602	492	300	300	300
Totaal saldo baten en lasten	2.870	100	2.970	2.717	2.715	2.613	2.513
Storting in reserve	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	450	178	628	300	300	200	100
Resultaat	2.420	-78	2.343	2.417	2.415	2.413	2.413

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,1 mln (n)	Ja	OVP	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Het subsidieplafond 2017 voor het beheer van de Zandmotor is naar boven bijgesteld. De leidt tot een grotere onttrekking uit de OVP Zandmotor. Deze wijziging in de begrotingssubsidie is opgenomen in de Wijzigingen subsidieplafonds 2017.
€ 0,1 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Als onderdeel van de voormalige Nota Ruimte Middelen voor de duurzame gebiedsontwikkeling Zuidplaspolder wordt voor 2017 dit bedrag opgenomen voor de ontwikkeling van Restveengebied. In doel 1.3 is een vergelijkbare mutatie opgenomen voor de praktijkproef Waterparels (ook in het kader van duurzame gebiedsontwikkeling Zuidplaspolder).

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Baten			
€ 0,1 mln (v)	Ja	OVP	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Zie toelichting Zandmotor bij de lasten.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 0,2 mln (v)	Ja	N.v.t.	Er wordt € 0,1 mln onttrokken uit de reserve Zuidplaspolder. Daarnaast wordt € 0,1 mln ten behoeve van meer inzicht in de personele lasten middelen uit de reserve Programmamanagement Kustontwikkeling overgeheveld uit programma 1 naar paragraaf Bedrijfsvoering. Dit betreft formatie die gedekt wordt uit de materiële budgetten. Deze middelen zijn afkomstig uit de reserve. Deze mutatie wordt structureel verwerkt in de Begroting 2018.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Groene ambities	150	0	150	0	0	0	0
Reserve Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder	0	100	100	0	0	0	0
Programmamanagement Kustontwikkeling	100	78	178	100	100	0	0
Zandmotor	200	0	200	200	200	200	100
Totaal bijdrage uit reserve	450	178	628	300	300	200	100

Doel 1-2 Goede kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Evenwicht tussen beschikbaarheid en vraag zoetwater, met de voorkeursstrategieën uit het Deltaprogramma als leidraad
- Voldoende drinkwatervoorzieningen en drinkwatervoorraden (kwalitatief en kwantitatief)
- Alle Kader Richtlijn Water (KRW)-grondwaterlichamen in 2027 in goede toestand (kwantitatief en kwalitatief)
- Alle KRW-oppervlaktewaterlichamen in 2027 in goede toestand (kwalitatief)
- Grond- en oppervlaktewater in Natura 2000 gebied voldoet aan eisen van natuurdoelen (kwalitatief en kwantitatief)
- Voldoende veilige en kwalitatief goede zwemwaterlocaties
- Omgaan met veenbodemdaling (stoppen, remmen of loslaten)

Laatste stand van zaken

In dit doel is net als in doel 1.1 relatie met de concernopgave Adaptieve Delta. GS hebben op 7 maart 2017 de Strategische Agenda Zuid-Holland 2017 voor het Nationaal Deltaprogramma vastgesteld. Deze is ter informatie gestuurd aan PS, en deze is besproken in de commissie Verkeer en Vervoer van 5 april 2017.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	8.011	0	8.011	7.437	4.645	5.015	2.603
Baten	6.421	0	6.421	5.798	2.951	3.263	1.370
Totaal saldo baten en lasten	1.590	0	1.590	1.639	1.694	1.752	1.233
Storting in reserve	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	0	0	0	0	0	519	0
Resultaat	1.590	0	1.590	1.639	1.694	1.233	1.233

Toelichting bijstelling

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Groene ambities	0	0	0	0	0	519	0
Totaal bijdrage uit reserve	0	0	0	0	0	519	0

Doel 1-3 Groenblauwe structuur versterkt samenhang stad-land en recreatieve gebruiks- en belevingswaarde landschap

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Voldoende, toegankelijke en gevarieerde groen- en watergebieden in Zuid-Holland
- Beleefbaar landschap door recreatieve routenetwerken
- Grote betrokkenheid van particulieren en bewoners bij versterken groenbeleving (groenparticipatie)

Laatste stand van zaken

In dit doel is de takenstructuur aangepast op basis van de P&C Groen (zie Kijklijn P&C Groen).

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	33.908	6.610	40.518	31.321	26.268	15.820	10.694
Baten	955	50	1.005	955	955	155	155
Totaal saldo baten en lasten	32.953	6.560	39.514	30.366	25.313	15.666	10.539
Storting in reserve	0	546	546	0	704	871	3.771
Bijdrage uit reserve	13.952	4.145	18.097	11.463	6.728	2.200	0
Resultaat	19.002	2.961	21.963	18.903	19.290	14.337	14.310

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,4 mln (v)	Ja	BAT (€ 0,1 mln) RES (- € 0,5 mln)	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Het budget van het project Balij/Bieslandse Bos wordt verlaagd naar aanleiding van een bijstelling van de planning en verwachte lagere inrichtingskosten gecombineerd met het feit dat de overhead niet meer naar het project wordt doorgerekend. Naast een extra verwachte baat wordt er als gevolg van de bijstelling minder uit de reserve onttrokken.
€ 0,1 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Voor het subsidieplafond 2017 voor de Boerenlandpaden wordt de begroting naar boven bijgesteld. Dit leidt tot een grotere onttrekking uit de reserve.
€ 6,9 mln (n)	Nee	RES (€ 4,4 mln) Doel 1.4 (€ 0,4 mln) Doel 1.5 (€ 0,7 mln) Doel 3.4 (€ 1,4 mln)	Deze wijziging betreft een wijziging in het kader van de P&C Groen. Dit leidt tot verschuiving tussen doelen en tot reserveverkeer.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Baten			
€ 0,1 mln (v)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Zie toelichting bij de lasten van project Balij/Bieslandse Bos.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Storting in reserve			
€ 0,5 mln (n)	Ja	N.v.t.	Groen heeft sinds de nieuwe collegeperiode een zogeheten gesloten systeem. De vrijgevallen middelen bij Jaarrekening 2016 (totaal € 8 mln, verdeeld over doel 1.3, doel 1.4, doel 1.5 en doel 3.4) moeten voor Groen beschikbaar blijven en worden met de voorjaarsnota geclaimd en bij de verschillende doelen verwerkt. Voor doel 1.3 wordt € 0,5 mln in de reserve Groene Ambities gestort.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 4,1 mln (v)	Ja	N.v.t.	Er wordt € 3,7 mln onttrokken aan de reserve groene ambities. Een eerdere onttrekking van € 0,3 mln aan de reserve Decentralisatie natuur wordt teruggedraaid. Er is € 4,1 mln meer bijdrage uit de reserve dan begroot. Dit betreft € 4,3 mln meer bijdrage vanwege de P&C Groen, € 0,1 mln meer bijdrage voor Boeren voor Natuur en € 0,1 mln meer bijdrage ten behoeve van meer inzicht in de personele lasten. Deze laatstgenoemde gelden worden overgeheveld uit programma 1 via de paragraaf Bedrijfsvoering naar doel 5.1. Deze mutatie wordt structureel verwerkt in de Begroting 2018. Tevens wordt vanwege de verlaging van de lasten van het project Balij/Bieslandse bos een bedrag van € 0,4 minder bijdrage uit de reserve ontvangen.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kademota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Groene ambities	0	546	546	0	704	871	3.771
Totaal storting in reserve	0	546	546	0	704	871	3.771
Groene ambities	9.401	3.726	13.127	9.101	4.500	0	0
Vlietland	82	0	82	82	228	0	0
Decentralisatieakkoord natuur	4.069	-262	3.807	2.064	2.000	2.200	0
Reserve UPG 40 Hoofdlijnenakkoord	0	681	681	0	0	0	0
Frictiekosten algemeen	400	0	400	216	0	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	13.952	4.145	18.097	11.463	6.728	2.200	0

Doel 1-4 De biodiversiteit is behouden en waar mogelijk versterkt

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd op termijn het volgende te bereiken:

- Natuurwaarden in het Natuurnetwerk Nederland (NNN), voorheen de herijkte Ecologische Hoofdstructuur (EHS), blijven voldoen aan de ambitie uit het natuurbeheerplan
- Het Natuurnetwerk in Zuid-Holland is compleet inclusief de ecologische verbindingen
- Instandhoudingsdoelen Natura 2000 zijn behaald met behoud van economische ontwikkelruimte (conform PAS)

Laatste stand van zaken

In dit doel is de takenstructuur aangepast op basis van de P&C Groen (zie Kijklijn de P&C Groen).

Op verzoek van de Stuurgroep Krimpenerwaard zijn GS voornemens om de realisatiestrategie te wijzigen voor de gebieden waar de NNN via natuurinclusief boeren wordt gerealiseerd. Deze wijziging betreft het mogelijk maken van grondaankopen. Voor 100% doelrealisatie kan naar het oordeel van de stuurgroep Krimpenerwaard in het uiterste geval onteigening nodig zijn. De provincie staat garant voor de kosten voor de grondverwerving. Daarmee kan de gewenste bestemmingsplanwijziging in gang worden gezet. De wijziging van de NNN-programmering wordt in het PZG gepresenteerd. De financiële consequenties worden doorgevoerd in de Begroting 2018. De dekking wordt gevonden binnen het budget voor het NNN.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	98.656	-4.111	94.545	108.634	100.248	97.696	66.183
Baten	43.480	-2.292	41.188	59.694	55.902	56.430	31.396
Totaal saldo baten en lasten	55.177	-1.819	53.357	48.940	44.346	41.266	34.786
Storting in reserve	0	6.230	6.230	0	0	0	1.090
Bijdrage uit reserve	12.306	-1.387	10.919	13.451	9.974	6.453	2.562
Resultaat	42.871	5.797	48.668	35.488	34.372	34.813	33.314

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,6 mln (n)	Nee	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Naar aanleiding van de Implementatie Wet Natuurbescherming worden de lasten voor werkzaamheden Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) geraamd. De lasten worden betaald uit legesopbrengsten.
€ 2,9 mln (v)	Ja	OVP	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. Naar aanleiding van de bijstelling van de planning van Project Mainport Rotterdam (PMR) worden de begrote lasten voor 2017 verlaagd met € 2,9 mln. Dit wordt vooral veroorzaakt door een lagere raming 2017 voor de kosten van de sanering van de Rhoonse Stort.
€ 0,2 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Ten behoeve van de sanering van de Rhoonse stort wordt in 2017 een onttrekking gedaan uit de reserve Bodemsanering.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
€ 1,0 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Naar aanleiding van de aanvraag van het subsidieplafond 2017 voor de begrotingssubsidie Ruiterroutes Midden Delfland wordt de begroting opgehoogd ten laste van de reserve. Deze begrotingssubsidie is opgenomen in de lijst Wijzigingen Subsidieplafonds 2017.
€ 4,2 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De lasten voor 2017 voor het project IODS (Integrale Ontwikkeling Delft Schiedam) worden verlaagd voornamelijk als gevolg lagere subsidieelasten.
€ 1,6 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Met de Decemercirculaire heeft de provincie extra middelen ontvangen voor Groen. Deze middelen worden in dit doel begroot.
€ 0,2 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Naar aanleiding van de aanvraag van de subsidieplafonds 2017 voor Soortenbeleid Leefgebieden en Maatregelen Natuurwaarden wordt de begroting opgehoogd ten laste van de reserve.
€ 0,2 mln (v)	Ja	Naar paragraaf Bedrijfsvoering	Deze wijziging betreft bijstelling van budget. Ten behoeve van meer inzicht in de personele lasten worden middelen uit programma 1 overgeheveld via paragraaf Bedrijfsvoering, naar doel 5.1. Dit betreft formatie die gedekt wordt uit de materiële budgetten. Deze middelen zijn voornamelijk afkomstig uit de reserve. Deze mutatie wordt structureel verwerkt in de Begroting 2018.
€ 0,2 mln (v)	Nee	Naar paragraaf Bedrijfsvoering	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Naar aanleiding van de Implementatie Wet Natuurbescherming worden de beschikbare middelen door overheveling van programma 1 via paragraaf Bedrijfsvoering, naar doel 5.1 ingezet voor formatie.
€ 0,4 mln (v)	Ja	Doel 1-3	Betreft een wijziging in het kader van de P&C Groen.
€ 0,2 mln (n)	Ja	FR	Begrotingswijzigingen, kleiner toelichtingsgrens van € 0,1 mln.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
€ 0,6 mln (v)	Nee	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Zie toelichting bij de lasten van de Implementatie Wet Natuurbescherming (legesopbrengsten).
€ 2,9 mln (n)	Nee	OVP	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Zie toelichting bij de lasten bij project PMR.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Storting in reserve			
€ 6,2 mln (n)	Ja	N.v.t.	Groen heeft sinds de nieuwe collegeperiode een zogeheten gesloten systeem. De vrijgevallen middelen bij Jaarrekening 2016 (totaal € 8 mln, verdeeld over doel 1.3, doel 1.4, doel 1.5 en doel 3.4) moeten voor Groen beschikbaar blijven en worden met de voorjaarsnota geclaimd en bij de verschillende doelen verwerkt. Bij doel 1.4 wordt € 3,8 mln gestort in de reserve Groene Ambities en € 2,5 mln gestort in de reserve Beheerplannen Natura 2000 & PAS.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 1,4 mln (n)	Ja	N.v.t.	<p>Dit bestaat uit de volgende reservemutaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bijdrage uit reserve Groene Ambities: € 1,4 mln, waarvan € 0,2 mln voor dit doel en € 1,2 mln voor de FR (als administratieve mutatie als gevolg van de decentralisatieuitkeringen zoals verwerkt bij jaarrekening), • Bijdrage uit reserve Decentralisatieakkoord Natuur: € 1 mln, • Verlaging bijdrage uit de reserve IODS: - € 4,2 mln, • Bijdrage uit de reserve Meerjarenplan Bodemsanering: € 0,2 mln, • Bijdrage uit de reserve duurzame ontwikkeling Zuidplas: € 0,1 mln.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kademota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Groene ambities	0	3.755	3.755	0	0	0	1.090
Beheerplannen Natura 2000 en PAS	0	2.475	2.475	0	0	0	0
Totaal storting in reserve	0	6.230	6.230	0	0	0	1.090
Groene ambities	6.435	1.440	7.874	11.888	8.921	5.704	848
Meerjarenplan Bodemsanering	0	235	235	0	0	0	0
Beheerplannen Natura 2000 en PAS	1.058	0	1.058	700	500	500	500
Decentralisatieakkoord natuur	0	1.000	1.000	0	0	0	0
Reserve apparaatslasten DLG	0	0	0	0	0	0	1.090
Reserve Natuurcompensatie	43	22	65	36	36	36	36
1%-regeling Kunst	13	0	13	13	13	13	13
Reserve Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder	0	91	91	240	154	200	76
IODS	4.757	-4.174	583	575	350	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	12.306	-1.387	10.919	13.451	9.974	6.453	2.562

Doel 1-5 Sterke positie voor duurzame economisch rendabele grondgebonden landbouw

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Verbeteren kwaliteit van de leefomgeving via verduurzaming door:
 - Sluiten van kringlopen van grondstoffen
 - Versterken van regionale voedselketens
 - Versterken biodiversiteit bij normale agrarische bedrijfsvoering door nieuwe verdienmodellen
- Versterken van volhoudbare sterke economische sector door:
 - Landbouwsector als sterke economisch cluster op lange termijn in stand houden

Laatste stand van zaken

Deze effectindicator Barometer Duurzame Landbouw wordt in voorliggende voorjaarsnota voor de eerste keer gepresenteerd.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2017	2018	2019	2020
1.5.a	Barometer Duurzame landbouw (in ontwikkeling)					

Toelichting effectindicator(en)

De Barometer toont de duurzaamheidsprestaties in het jaar 2015 (vlakken) ten opzichte van de referentie (de dikgedrukte lijn). De referentie wordt gevormd door het meerjaarsgemiddelde van de periode 2010-2015. Deze effectindicator is afzonderlijk uitgewerkt voor de melkrundveehouderij en de akkerbouw. Dit zijn in Zuid-Holland de belangrijkste sectoren binnen de grondgebonden landbouw.

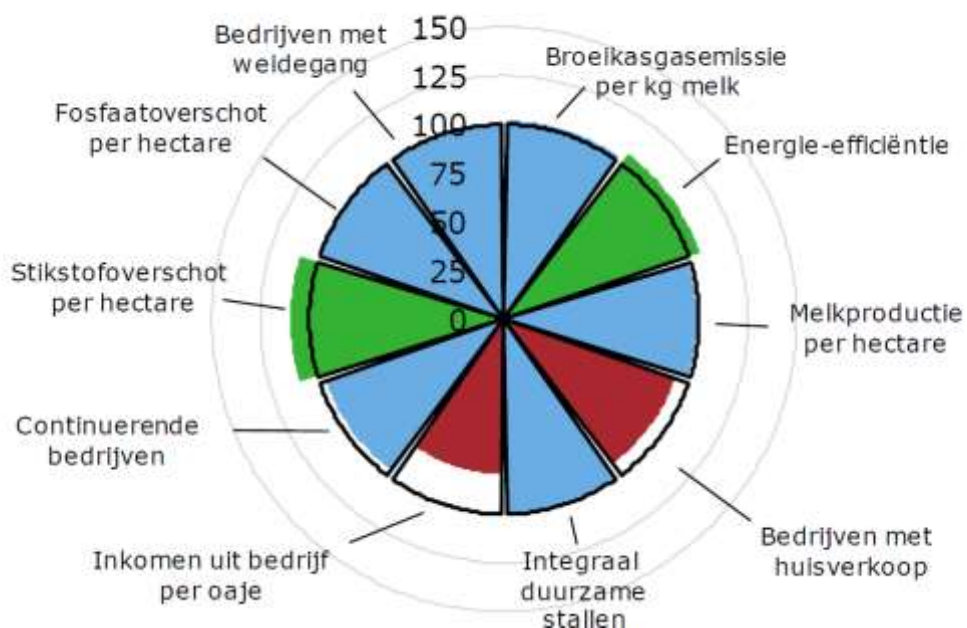
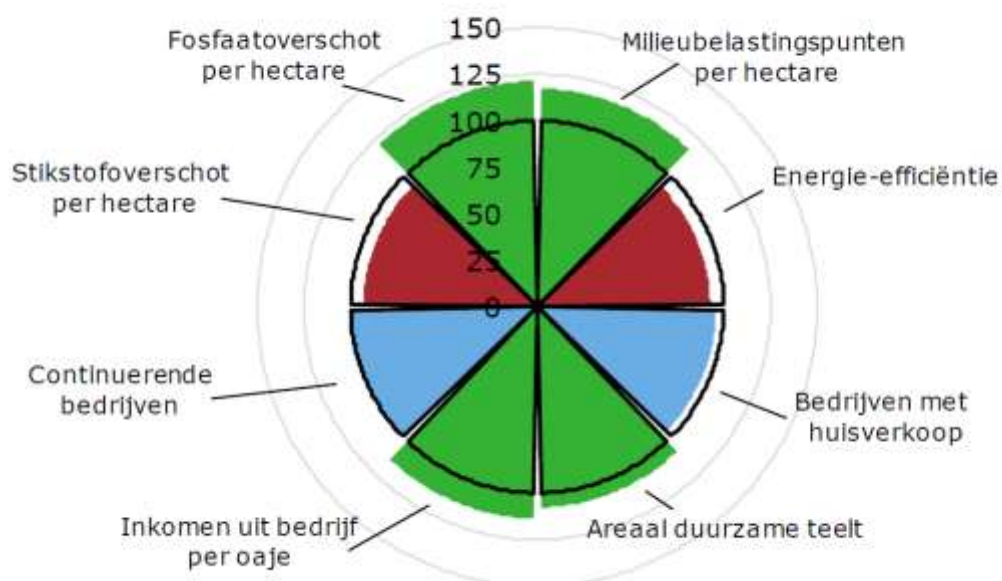
De Barometer gaat over de duurzaamheidsprestaties van de grondgebonden landbouw in Zuid-Holland en omvat een groot aantal people-, planet- en profit-thema's (8 voor de akkerbouw en 10 voor de melkrundveehouderij).

Ten opzichte van de referentie is het gemiddelde akkerbouwbedrijf in 2015 beter gaan presteren op het gebied van fosfaatbenutting, milieubelastingspunten per hectare (gewasbescherming), inkomen uit bedrijf en areaal duurzame teelt. Op het gebied van stikstofoverschot en energie-efficiëntie zijn bedrijven minder duurzaam geworden.

Het gemiddelde melkveebedrijf is ten opzichte van de referentie beter gaan presteren op het gebied van stikstofoverschot per hectare en energie-efficiëntie. Daar stond tegenover dat het inkomen (*) en het aandeel bedrijven dat huisverkoop toepaste afnam.

oaje = onbetaalde arbeidsjaareenheid

Akkerbouw

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kademota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	12.274	-404	11.870	10.480	9.569	7.257	989
Baten	4.315	96	4.411	3.736	3.389	2.859	0
Totaal saldo baten en lasten	7.959	-500	7.459	6.744	6.180	4.398	989
Storting in reserve	0	183	183	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	4.364	253	4.617	3.878	1.767	3.419	10
Resultaat	3.595	-569	3.026	2.866	4.414	979	979

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,1 mln (n)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget Dit betreft de lasten van een detachering bij Regiebureau Plattelandsontwikkeling. Hiervoor wordt een bijdrage ontvangen van dit bureau. Deze mutatie is budgetneutraal voor de provincie.
€ 0,2 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Voor het subsidieplafond 2017 voor Innovatieve Pilots Groene Cirkels wordt de begroting naar boven bijgesteld. Dit leidt tot een grotere onttrekking uit de reserve.
€ 0,7 mln (v)	Nee	Doel 1.3	Deze wijziging betreft een wijziging in het kader van de P&C Groen.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Baten			
€ 0,1 mln (v)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Zie toelichting bij de lasten bij de externe detachering.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Storting in reserve			
€ 0,2 mln (n)	Ja	N.v.t.	Groen heeft sinds de nieuwe collegeperiode een zogeheten gesloten systeem. De vrijgevallen middelen bij Jaarrekening 2016 (totaal € 8 mln, verdeeld over doel 1.3, doel 1.4, doel 1.5 en doel 3.4) moeten voor Groen beschikbaar blijven en worden met de voorjaarsnota geclaimd en bij de verschillende doelen verwerkt. Voor doel 1.5 wordt € 0,2 mln gestort in de reserve Groene Ambities.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 0,3 mln (v)	Ja	N.v.t.	Daarnaast worden ten behoeve van meer inzicht in de personele lasten middelen overgeheveld uit programma 1 via paragraaf Bedrijfsvoering, naar doel 5.1. Dit betreft formatie die gedekt wordt uit de materiële budgetten. Deze middelen zijn afkomstig uit de reserve. Deze mutatie wordt structureel verwerkt in de Begroting 2018.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Groene ambities	0	183	183	0	0	0	0
Totaal storting in reserve	0	183	183	0	0	0	0
Groene ambities	3.488	253	3.740	3.078	1.267	2.919	10
Sanering glastuinbouw	67	0	67	0	0	0	0
Decentralisatieakkoord natuur	810	0	810	800	500	500	0
Totaal bijdrage uit reserve	4.364	253	4.617	3.878	1.767	3.419	10

Doel 1-6 Een gezond(er) en veilig(er) leefmilieu

Wat willen we bereiken?

Het milieubeleid richt zich op een gezonde en veilige leefomgeving. Dat betekent dat de provincie wil bereiken dat mensen minder blootgesteld worden aan:

- Verontreinigde lucht
- Te hoge geluidbelasting
- Risico's vanwege risicovolle activiteiten of transport van gevaarlijke stoffen

Laatste stand van zaken

Binnen dit doel wordt, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, gewerkt aan de extra impuls om Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving versneld te versterken (investering nummer 12).

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	59.539	8.249	67.787	47.851	47.101	46.827	46.547
Baten	10.170	150	10.320	3.850	3.700	3.580	3.400
Totaal saldo baten en lasten	49.369	8.098	57.467	44.001	43.401	43.247	43.147
Storting in reserve	0	10.964	10.964	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	5.612	7.664	13.276	840	250	100	0
Resultaat	43.756	11.398	55.154	43.161	43.151	43.147	43.147

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,3 mln (v)	Nee	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget . Het nieuwe convenant Melden bedrijfs- en gevaarlijke afvalstoffen 2017 is aangegaan door de staatssecretaris van Infrastructuur en milieu, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Interprovinciaal Overleg. Met ingang van 2017 worden de voor Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA)-functie bestemde middelen in het Provinciefonds uitgenomen en structureel gebundeld op de rijksbegroting. Hiermee vervalt de jaarlijkse bijdrage van de provincies aan het LMA.
€ 0,3 mln (n)	Ja	FR (€ 0,2 mln) OVP (€ 0,1 mln)	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Via de Decembercirculaire van het Provinciefonds is voor het onderwerp Leren voor duurzame ontwikkeling een bijdrage ontvangen van € 0,2 mln. Daarnaast wordt € 0,1 mln uit de OVP ingezet voor activiteiten voor het programma Provincie van Waarde. Het programma wordt uitgevoerd in samenwerking met externe partijen en is gericht op activiteiten ter versterking van nieuwe werkwijzen, waaronder netwerkend werken. In 2017 zullen op dit terrein ook activiteiten worden uitgevoerd, gekoppeld aan een aantal provinciale opgaven.
€ 0,2 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Via de Decembercirculaire van het Provinciefonds is een bijdrage in de kosten van het RIVM onderzoek van het ministerie van I&M ontvangen van € 0,2 mln. Dit heeft betrekking op het laten uitvoeren van een verificatieonderzoek onder omwonenden van Du Pont.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
€ 0,5 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Voor het dossier Chemours / emissie van de stof perfluorocetanezuur (PFOA) zijn voor 2017 extra werkzaamheden voorzien met name voor omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en de DCMR. Deze werkzaamheden richten zich onder meer op de intensivering van het toezicht bij Chemours, op onderzoek bij stortplaatsen en bodemaspecten en op de beantwoording van (pers-, kamer-, staten- en raads-)vragen over het gehele dossier (PFOA, GenX, HFP, DMAc alsmede veiligheid en BRZO). Deze werkzaamheden komen bovenop de reguliere taken van de beide omgevingsdiensten.
€ 7,2 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Voor de uitvoering van het programma omgevingsveiligheid 2017 wordt de via het Provinciefonds ontvangen bijdrage omgevingsveiligheid opgenomen. Dit loopt via de reserve Omgevingsveiligheid.
€ 0,5 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In het kader van de extra investeringen in slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland is aan PS de Nota Impuls Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving toegezonden. Hierin staan de opgaven en een korte omschrijving. Voor dit jaar wordt een realisatie van € 0,5 mln verwacht.
€ 0,2 mln (v)	Nee	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Betreft een aantal kleine administratieve mutaties.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Baten			
€ 0,2 mln (v)	Ja	LST	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Leren voor duurzame ontwikkeling.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Storting in reserve			
€ 1,0 mln (n)	Ja	N.v.t.	Voor de Nota Impuls Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving is een voorlopige verdeling over de jaren 2017-2019 van de inzet van middelen opgenomen. Aangezien de werkelijke besteding over de jaren uiteindelijk kan afwijken van de voorlopige verdeling maar de middelen wel beschikbaar dienen te blijven voor de uitvoering wordt voorgesteld de impuls van € 1 mln te storten in de reserve Milieuaspecten.
€ 10,0 mln (n)	Ja	N.v.t.	De via het Provinciefonds dit jaar te ontvangen bijdrage omgevingsveiligheid wordt in de reserve Impuls omgevingsveiligheid gestort.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 0,5 mln (v)	Ja	N.v.t.	Voor de Nota Impuls Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving is een voorlopige verdeling over de jaren 2017-2019 van de inzet van middelen opgenomen. Voor 2017 wordt voor € 0,5 mln aan realisatie dit jaar verwacht.
€ 7,2 mln (v)	Ja	N.v.t.	Van de € 10 mln die vanwege Omgevingsveiligheid wordt gestort, wordt vervolgens € 7,2 mln onttrokken voor dit lopende jaar.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Milieuaspecten omgevingbeleid	0	1.000	1.000	0	0	0	0
Reserve Omgevingsveiligheid	0	9.964	9.964	0	0	0	0
Totaal storting in reserve	0	10.964	10.964	0	0	0	0
Luchtkwaliteit (NSL)	2.363	0	2.363	-93	200	100	0
Milieuaspecten omgevingbeleid	470	500	970	934	50	0	0
Reserve Omgevingsveiligheid	2.780	7.164	9.944	0	0	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	5.612	7.664	13.276	840	250	100	0

Programma 2 Bereikbaar en Verbonden

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	275.063	-9.786	265.277	291.018	279.344	287.471	282.021
Baten	11.648	-1.100	10.548	17.699	4.749	4.749	2.549
Totaal saldo baten en lasten	263.415	-8.686	254.729	273.319	274.595	282.722	279.472
Storting in reserve	136.075	35.626	171.702	139.067	132.682	130.363	129.458
Bijdrage uit reserve	119.380	16.884	136.264	129.676	120.470	119.877	117.473
Resultaat	280.110	10.057	290.167	282.710	286.806	293.207	291.457

Doel 2-1 Instandhouding, bereikbaarheid en verkeersveiligheid op orde

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Kwaliteit bestaande provinciale infrastructuur op orde
- Compleet maken mobiliteitsnetwerk
- Verbeteren Verkeersveiligheid
- Benutten bestaande infrastructuur door:
 - Vraag naar mobiliteit afstemmen op het aanbod van infrastructuur en vervoermiddelen
 - Verbeteren integratie van netwerken
- Mobiliteit systeem versterken en opwaarderen

Laatste stand van zaken

Gelijktijdig met de behandeling van deze voorjaarsnota ligt het Kaderbesluit Infra voor.

Binnen dit doel wordt, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, gewerkt aan Nieuwe impuls voor verduurzaming van onze mobiliteit (investering nummer 3).

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2017	2018	2019	2020
2.1.a	Percentage wegen in goede technische staat op basis van conditiemeting (NEN 2767)	93%	90%	90%	90%	90%
2.1.b	Percentage vaarwegen in goede technische staat op basis van conditiemeting (NEN 2767)	51,6%	55%	58%	61%	64%
2.1.c	Percentage beweegbare kunstwerken voldoende beschikbaar voor het wegverkeer	98%	100%	100%	100%	100%
2.1.d	Percentage beweegbare kunstwerken voldoende beschikbaar voor het vaarwegverkeer	94%	100%	100%	100%	100%
2.1.e	Gemiddelde snelheid autoverkeer spits op belangrijke regionale trajecten (km per uur)	50,1 km/uur	≥ 2016	≥ 2017	≥ 2018	≥ 2019
2.1.f	Gemiddelde snelheid autoverkeer dal op belangrijke regionale trajecten (km per uur)	54,0 km/uur	≥ 2016	≥ 2017	≥ 2018	≥ 2019
2.1.g	Aantal dodelijke verkeersslachtoffers Zuid-Holland	64	≤ 2016	≤ 2017	≤ 2018	≤ 2019
2.1.h	Aantal dodelijke verkeersslachtoffers in het regiegebied Zuid-Holland	34	≤ 2016	≤ 2017	≤ 2018	≤ 2019
2.1.i	Aandeel fietsgebruik bij afstanden tot 15 km	31%	≥ 31%	≥ 32%	≥ 33%	≥ 34%
2.1.j	Gebruik provinciale vaarwegen in vaarbewegingen -- Aantal vaarbewegingen (beroepsbinnenvaart) op de Gouwe	8.100	≥ 2016	≥ 2017	≥ 2018	≥ 2019
2.1.k	Gebruik provinciale vaarwegen in tonnages -- Vervoerde tonnages (x100.000) op de Gouwe	33.000	≥ 2016	≥ 2017	≥ 2018	≥ 2019

Toelichting effectindicator(en)

2.1.e en 2.1.f.: In de Jaarstukken 2016 is aangegeven dat de doelstelling is behaald. Vanaf de nu voorliggende jaarstukken heeft de provincie de beschikking over snelheidsgegevens van alle provinciale wegen. Dit leidt ertoe dat ook de nulmeting (2015) is aangepast. In 2016 is de gemiddelde snelheid in de spits (gemiddelde van ochtend- en avondspits) toegenomen en de snelheid in de dalperiode gelijk gebleven.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	181.687	-8.871	172.816	195.095	177.272	189.674	184.333
Baten	10.856	-1.100	9.756	16.907	3.957	3.957	1.757
Totaal saldo baten en lasten	170.831	-7.771	163.060	178.188	173.315	185.717	182.576
Storting in reserve	51.095	30.126	81.221	53.675	47.296	46.316	45.411
Bijdrage uit reserve	33.328	16.884	50.212	41.384	28.061	32.845	31.825
Resultaat	188.597	5.471	194.068	190.478	192.550	199.187	196.162

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 10,0 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Bij het opstellen van het meerjarenonderhoudsplan voor de Begroting 2017-2020 (juni 2016) is te optimistisch geprognoseerd voor 2017. De projectenportefeuille is kritisch beoordeeld en de planning van kasritmes van de projecten zijn realistischer geraamd. Dit leidt tot een bijstelling van de exploitatiebudgetten in 2017. De afronding van de betreffende projecten was veelal gepland in 2018 en verder. Deze bijstelling heeft daarmee geen invloed op de prestatie-indicator 2.1.2.1. Met ingang van 2017 is een Egalisatiereserve beheer en onderhoud ingesteld. De vrijval van exploitatiebudgetten wordt toegevoegd aan de reserve.
€ 1,1 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Op basis van de 1 ^e Voortgangsrapportage (VGR) worden de budgetten voor het beheer en onderhoud bijgesteld. De belangrijkste projecten zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Afhandeling schade Hefbrug Waddinxveen € 0,1 mln (n), betreft een overlopende activiteit uit 2016; • Overdracht N473 aan de gemeente Delft € 0,7 mln (n), betreft een overlopende activiteit uit 2016; • Overname Kade Schieveen van Hoogheemraadschap Delfland € 0,3 mln (n), betreft een overlopende activiteit uit 2016.
€ 0,9 mln (n)	Ja	RES	Kaderbesluit Infrastructuur 2017. Overdracht N223a en N220a in het kader van de bestuurlijke afspraken met gemeente over overdracht in het kader van wegenproject Westland.
€ 2,0 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Vanwege een nieuwe impuls voor verduurzaming van onze mobiliteit, is aan PS de Voortgang energietransitie Mobiliteit en bijbehorende voorstellen voor versnelling voorgelegd, voor in totaal € 10 mln. Hierin is de stand van zaken van de proeftuinen wegbeheer van de N470 en N211 opgenomen. In het Kaderbesluit Infrastructuur 2017 is een voorstel opgenomen om in de periode 2017-2019 jaarlijks € 2 mln totaal (€ 6 mln) in te zetten voor de energietransitie infrastructuur. De resterende € 4 mln wordt ingezet voor het opschalen en versnellen van de introductie van zero-emissie busvervoer, zie hiervoor Doel 2-2.
€ 0,2 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De beheerlasten van de gerealiseerde parallelstructuur N215 blijken hoger dan verwacht. In het Kaderbesluit Infrastructuur 2017 is een voorstel opgenomen om structureel € 0,2 mln aan het beheerprogramma toe te voegen. Ter dekking wordt de structurele storting in de reserve Exploitatieprojecten PZI verlaagd.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
€ 3,5 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In het Kaderbesluit Infrastructuur 2017 is een voorstel opgenomen om € 3,5 mln in te zetten voor de overdracht van de N472/N449. Dit in het kader van bestuurlijke afspraken met de gemeente Lansingerland over geluidsschermen langs de N209.
€ 2,2 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Bij de verwerking van de Kadernota 2015 en het kaderbesluit 2014 in de Begroting 2015 is in programma 2 Mobiliteit en Milieu de reeks lange termijn inzicht kapitaal-en beheerlasten verwerkt, waarbij een materieel budget dubbel ingevoerd is. Dit wordt verevend met de financiële ruimte. Voor 2017 worden de lasten met € 2,2 mln verlaagd, en in 2018 met € 3,1 mln verhoogd.
€ 1,1 mln (v)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een administratieve bijstelling van budget. Vanwege de wijziging van het BBV is het project Beter benutten goederenvervoer m.i.v. 2017 een investeringsproject. Voor de periode 2017-2019 worden de exploitatielasten en -baten nu op nul gezet.
€ 3,5 mln (v)	Ja	RES (€ 2,2 mln) FR (€ 1,3 mln)	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. In 2016 zijn minder projecten geactiveerd dan begroot. Hierdoor zijn de kapitaallasten (afschrijvingen en rentekosten) lager. Het voordelig verschil van in totaal € 4,4 mln (€ 2,2 mln afschrijving en € 2,2 mln aan rentekosten) is als volgt technisch verwerkt. Bij doel 2.1 valt € 1,3 mln en bij doel 2.2 valt € 0,9 mln vrij. Bij doel 2.1 wordt een storting in de egaliseringsreserve afschrijvingslasten gedaan van € 2,2 mln.
€ 0,2 mln (n)	Ja	FR	Diverse kleine bijstellingen.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Baten			
€ 1,1 mln (n)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een administratieve bijstelling van budget. Zie aanpassing i.v.m. wijziging van het BBV in relatie tot Beter benutten goederenvervoer.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Storting in reserve			
€ 10,9 mln (n)	Ja	N.v.t.	Het vrijvallende saldo in de reserve RijnGouwelijn ad € 10,9 mln wordt gestort in de reserve Bereikbaarheid en blijft beschikbaar voor openbaar vervoer.
€ 10,0 mln (n)	Ja	N.v.t.	De lasten voor meerjarenonderhoud zijn naar beneden bijgesteld. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote storting in de programmareserve bijgesteld.
€ 0,4 mln (n)	Ja	RES	Kwaliteitsnet goederenvervoer. De storting wordt teruggedraaid en ter compensatie in de egaliseringsreserve Beheer en Onderhoud gestort.
€ 5,8 mln (n)	Ja	N.v.t.	Conform de afspraak uit het Hoofdlijnenakkoord blijft het voordelige resultaat voor mobiliteit bij de Jaarrekening 2016 beschikbaar voor mobiliteit. Hiertoe wordt het overschot op het planmatig beheer en onderhoud ad € 2,5 mln in de egaliseringsreserve Beheer en onderhoud gestort. Het vrij beschikbare aandeel in het rekeningssaldo ad € 3,3 mln wordt in de reserve Bereikbaarheid gestort.
€ 1,0 mln (n)	Ja	FR	In de Decembercirculaire 2016 is een bijdrage ontvangen van het ministerie van I&M inzake het voorplein Sassenheim. Omdat in 2016 al afgerekend is met het project, wordt de bijdrage in de reserve Bereikbaarheid gestort.
€ 2,2 mln (n)	Ja	N.v.t.	De vrijvallende afschrijvingslasten worden in de reserve gestort. De storting in de egaliseringsreserve afschrijvingslasten betreft projecten in programma 2 doel 2.1 en doel 2.2.
€ 0,2 mln (v)	Ja	N.v.t.	Beheerlasten parallelstructuur N215.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 10,9 mln (v)	Ja	N.v.t.	Bij het opstellen van de Jaarrekening 2016 is geconstateerd dat er geen extra afschrijving nodig is voor de RijnGouwelijn. De in de reserve RijnGouwelijn gereserveerde middelen kunnen daarmee vrij vallen. Het saldo ad € 10,9 mln wordt gestort in de reserve Bereikbaarheid en blijft beschikbaar voor openbaar vervoer (zie Kaderbesluit Infrastructuur 2017).
€ 4,6 mln (v)	Ja	N.v.t.	Uit de reserve Bereikbaarheid voor: <ul style="list-style-type: none"> Diverse activiteiten beheer en onderhoud. Beheer en onderhoud N215. Overdracht van de N472/N449
€ 0,9 mln (v)	Ja	N.v.t.	Kaderbesluit Infrastructuur 2017. Overdracht N223a en N220a.
€ 0,4 mln (v)	Ja	N.v.t.	In voorgaande jaren zijn onderhoudswerkzaamheden verricht voor het kwaliteitsnet goederenvervoer, waarvan de kosten ten laste van de B&O budgetten zijn gebracht. Deze uitgaven hadden uit de reserve Exploitatieprojecten PZI gedekt moeten worden. Ter correctie wordt € 0,4 mln uit de reserve Exploitatieprojecten PZI in de egalisereserve Beheer en onderhoud gestort.
€ 0,1 mln (v)	Ja	N.v.t.	Bijdrage uit de reserve kapitaallasten ter dekking van het tekort kapitaallasten op de Jaarrekening 2016.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Egalisereserve exploitatieprojecten PZI	10.662	-200	10.462	-108	5.490	4.560	3.810
Reserve Bereikbaarheid	259	15.230	15.489	15.427	287	5.887	5.887
Egalisatie kapitaallasten nota IWA	23.191	2.223	25.414	26.840	15.004	18.353	26.128
Mobiliteit	11.515	0	11.515	11.515	11.515	11.515	9.586
Egalisereserve beheer & onderhoud DBI	5.467	12.873	18.340	0	15.000	6.000	0
Totaal storting in reserve	51.095	30.126	81.221	53.675	47.296	46.316	45.411
Egalisereserve exploitatieprojecten PZI	1.667	375	2.042	7.974	1.100	0	0
RijnGouwelijn	0	10.900	10.900	0	0	0	0
Reserve Bereikbaarheid	7.100	4.644	11.744	6.957	0	0	0
Egalisatie kapitaallasten nota IWA	1.224	965	2.189	2.526	12.584	12.798	26.385
Mobiliteit	20.047	0	20.047	23.928	14.377	20.047	5.440
Coolport middelen	3.290	0	3.290	0	0	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	33.328	16.884	50.212	41.384	28.061	32.845	31.825

Doel 2-2 Een adequaat aanbod van openbaar vervoer

Wat willen we bereiken?

Met betrekking tot een adequaat aanbod van openbaar vervoer wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Goed functionerende dienstverlening OV voor bus, regionaal spoor en waterbus
- Infrastructuur openbaar vervoer op orde
- Verbeterde kwaliteit openbaar vervoer

Laatste stand van zaken

Binnen dit doel wordt, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, gewerkt aan verduurzaming van onze mobiliteit (investering nummer 3) en het oplossen van knelpunten openbaar vervoer (investering nummer 10).

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	93.376	-915	92.461	95.924	102.072	97.797	97.688
Baten	792	0	792	792	792	792	792
Totaal saldo baten en lasten	92.584	-915	91.669	95.132	101.280	97.006	96.896
Storting in reserve	84.981	5.500	90.481	85.392	85.386	84.047	84.047
Bijdrage uit reserve	86.052	0	86.052	88.292	92.409	87.032	85.648
Resultaat	91.513	4.585	96.098	92.231	94.256	94.021	95.295

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,9 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De lagere kapitaallasten betreffen projecten in programma 2 doel 2.1 en doel 2.2. De samenhangende toelichting is opgenomen onder doel 2.1.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Storting in reserve			
€ 4,0 mln (n)	Ja	N.v.t.	Bij de Begroting 2017 zijn extra investeringen aangekondigd in een schoner, slimmer en sterker Zuid-Holland waaronder een nieuwe impuls voor verduurzaming van onze mobiliteit. In dit kader is aan PS de Voortgang energietransitie Mobiliteit en bijbehorende voorstellen voor versnelling voorgelegd. Voor het opschalen en versnellen van de introductie van zero-emissie busvervoer wordt voorgesteld € 4 mln in de reserve Mobiliteit beschikbaar te houden voor de concessie HWGO.
€ 1,5 mln (n)	Ja	N.v.t.	In het kader van de extra investeringen in slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland is aan PS de Voortgang van behoud en verbetering van het Openbaar Vervoer voorgelegd. Hiervoor zijn structureel vanaf 2018 middelen beschikbaar. Deze worden ingezet voor het veer Maassluis - Rozenburg, en voor kleinere wensen in de exploitatie van OV-busconcessies. Voor het oplossen van knelpunten in het openbaar vervoer is € 1,5 mln opgenomen. In afwachting van het daadwerkelijk voor dit jaar benodigde bedrag wordt dit in de reserve Mobiliteit beschikbaar gehouden.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Mobiliteit	83.681	5.500	89.181	84.192	84.186	84.047	84.047
Revolverend Verenfonds	1.300	0	1.300	1.200	1.200	0	0
Totaal storting in reserve	84.981	5.500	90.481	85.392	85.386	84.047	84.047
Milieu-eisen openbaar vervoer	0	0	0	1.260	0	0	0
Reserve bereikbaarheid	1.500	0	1.500	0	0	0	0
HOV Net Zuid-Holland Noord	0	0	0	0	5.377	0	0
Mobiliteit	84.552	0	84.552	87.032	87.032	87.032	85.648
Totaal bijdrage uit reserve	86.052	0	86.052	88.292	92.409	87.032	85.648

Programma 3 Aantrekkelijk en Concurrerend

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	85.203	11.783	96.986	59.564	52.952	38.494	38.881
Baten	1.416	957	2.373	1.278	1.271	427	347
Totaal saldo baten en lasten	83.787	10.826	94.613	58.286	51.680	38.067	38.534
Storting in reserve	13.129	27.277	40.406	9.991	10.191	7.591	0
Bijdrage uit reserve	32.169	9.223	41.392	10.682	4.675	1.402	2.269
Resultaat	64.747	28.880	93.627	57.595	57.196	44.256	36.265

Doel 3-1 Een groeiende, duurzame en innovatieve economie

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Vergroten van de innovatiekracht van het kennisintensieve MKB
- Vergroten van het organiserend vermogen van het kennisintensieve MKB
- Vergroten van het organiserend vermogen in de Greenports en in het Haven Industrie Complex (HIC)
- Duurzame transitie van de Greenports en het Haven industrie Complex (HIC)

Laatste stand van zaken

Binnen dit doel wordt, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, gewerkt aan:

- Investering nummer 2 Transitie chemiecluster Rotterdams Havengebied
- Investering nummer 4 Transitiecampus Zuid-Holland
- Investering nummer 5 'Investeren in vernieuwing'
- Investering nummer 6 Modernisering glastuinbouwcluster Westland
- Investering nummer 7 Cofinanciering van de innovatiestimulering MKB

Transitie chemiecluster Rotterdams Havengebied

Voor een versterking van de chemie en industrie in Zuid-Holland werkt de provincie samen met private en publieke partijen in een consortium aan het sleutelproject Waste to Chemicals. Daarnaast wordt verkend hoe nog meer van dergelijke sleutelprojecten in de toekomst kunnen worden ondersteund en versneld.

Transitiecampus Zuid-Holland

Zo willen we met onze partners een meerjarig onderzoeksprogramma – met de werktitel Transitiecampus Zuid-Holland – ontwikkelen om de transitie naar een innovatieve, duurzame toekomst te versnellen. Met het programma leveren we een forse bijdrage aan de versterking van het Zuid-Hollandse kennis- en innovatiesysteem en maken we van de provincie een intellectueel leidende regio als het gaat om de transitiethema's circulaire economie, bio-economie en energie. De Transitiecampus Zuid-Holland richt zich enerzijds op het versterken van de samenhang en synergie tussen de verschillende disciplines binnen het onderzoek op deze transitiethema's in Zuid-Holland, en anderzijds op het versterken van de verbinding tussen onderzoek (kennis) en bedrijfsleven (praktijk).

Reservering voor de uitvoering van 'Investeren in vernieuwing'

Deze middelen worden in samenhang met onderdeel 8) ophoging budget voor regionale gebiedsgericht economisch in PS van 28 juni behandeld. Het gaat bij beide impulsen om het leveren van een bijdrage aan de versterking van gebieden. Daarnaast gaat het om versnellingsgelden d.w.z. dat de middelen die er toe moeten leiden dat projecten daadwerkelijk gerealiseerd worden en die katalyserend werken voor de ontwikkeling van de gebieden. In veel gevallen dragen de projecten bij aan zowel de doelstellingen op het gebied van gebiedsgericht werken als het Investeringsprogramma Zuidelijke Randstad. Door slimme combinaties te maken kunnen beide impulsen elkaar versterken. Belangrijke impulsen voor de focusprojecten zijn extra middelen voor de ontwikkeling van de fielslabs en campussen.

Modernisering glastuinbouw

Daarnaast zetten we in op versterking van de herstructurering en modernisering van de glastuinbouw. Door de gemeente Westland een subsidie te verlenen voor het opkopen en uitplaatsen van in de weg liggende woningen en obstakels, kan 200 hectare tuinbouwareaal worden vrijgespeeld voor modernisering en herstructurering. Dit past in de samenwerking van de provincie met het bedrijfsleven in coalitie HOT om te komen tot een duurzaam tuinbouwcluster voor de toekomst.

Transitie naar digitale en circulaire economie

Het beeld van de ontwikkeling in de prioritaire clusters past in de bredere trend van een versnellende transitie naar een digitale en circulaire economie. Hoewel de wereldeconomie weer opbloeit, hebben juist in Zuid-Holland relatief sterk vertegenwoordigde, traditioneel sterke sectoren als logistiek en (petro)chemie het in die transities moeilijk. Binnen de integrale Omgevingsvisie zal dan ook sterker worden ingezet op deze transities, maar ook met de extra investeringsimpulsen voor een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	12.264	12.213	24.477	11.555	11.549	6.542	6.462
Baten	80	301	381	80	80	80	0
Totaal saldo baten en lasten	12.184	11.912	24.096	11.475	11.469	6.462	6.462
Storting in reserve	3.100	21.900	25.000	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	300	8.022	8.322	0	0	0	0
Resultaat	14.984	25.790	40.774	11.475	11.469	6.462	6.462

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 5,5 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning en budget. Met het oog op de voortgang van de subsidieregeling MKB-MIT worden de uitgaven 2017 verhoogd. Het betreft de volgende onderdelen: Door fasering worden er in 2017 activiteiten uitgevoerd op subsidieverleningen uit 2016 bij het onderwerp MKB-MIT (€ 4,5 mln). De middelen voor deze activiteiten zijn in 2016 in de reserve MIT gestort en worden nu onttrokken. Het Rijk heeft de bijdrage 2017 voor cofinanciering MIT verhoogd van € 3,5 mln naar € 4,5 mln. De PZH-uitgaven 2017 worden overeenkomstig met € 1 mln verhoogd door een onttrekking aan de reserve Versterking Economie. (NB: Deze verhoging maakt onderdeel uit van de investeringsimpuls; zie storting in reserve).
€ 4,0 mln (n)	Ja	FR	In de Jaarrekening 2016 zijn de MKB-MIT middelen 2016 van het Rijk (Provinciefonds) verwerkt als beklemd gedeelte van het jaarresultaat 2016. Nu wordt dit bedrag vanuit de financiële ruimte (€ 4 mln (n)) aan de MIT-lasten 2017 toegevoegd.
€ 2,1 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Bij EFRO worden in 2017 eveneens activiteiten uitgevoerd op subsidieverleningen uit 2016 (€ 2,1 mln). De middelen voor deze activiteiten zijn in 2016 zolang gestort in de reserve EFRO. De lasten 2017 worden nu verhoogd ten laste van de reserve.
€ 0,5 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. In 2017 worden activiteiten Regionale Netwerken Topsectoren (RNT) uitgevoerd als gevolg van subsidieverleningen uit 2016. De middelen voor deze activiteiten zijn in 2016 in de reserve RNT gestort. Voorgesteld wordt dit bedrag nu te onttrekken uit de reserve RNT en ter begroting te brengen.
€ 0,1 mln (n)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Betreft de secretariaatskosten Economische Programmaraad Zuidvleugel en de raming van de bijdrage van de deelnemers (zie baten).

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Baten			
€ 0,1 mln (v)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Betreft de bijdrage van de deelnemers Economische Programmaraad Zuidvleugel en de raming van de secretariaatskosten.
€ 0,2 mln (v)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Dit betreft detacheringssinkomsten voor medewerkers economie.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Storting in reserve			
€ 22,5 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid en budget. In de voorjaarsnota worden de investeringsimpulsen verwerkt en toegelicht. In totaal wordt voor dit doel € 22,5 mln in de reserve Versterking Economie gestort. Het betreft de volgende onderdelen: <ul style="list-style-type: none"> • Waste2chemicals (Chemiecluster Rotterdamse Haven): € 7,5 mln; • Transitiecampus: € 5 mln; • Investeren in vernieuwing € 5 mln; • Extra bijdrage MIT-MKB € 1 mln; • Glastuinbouw Westland € 4 mln. <p>Op basis van de uitwerking van deze impulsen kan de nadere verwerking in de begroting worden verwerkt, waaronder bijvoorbeeld de fasering over de achtereenvolgende jaarbudgetten.</p>
€ 0,6 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid / budget. De voorziene stortingen in de reserve Expo Rotterdam 2025 komen te vervallen en worden aan de financiële ruimte toegevoegd.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 5,4 mln (v)	Ja	N.v.t.	Door fasering worden er in 2017 activiteiten uitgevoerd op subsidieverleningen uit 2016 bij het onderwerp MKB-MIT (€ 4,5 mln). De middelen voor deze activiteiten zijn in 2016 in de reserve MIT gestort en worden nu onttrokken. Het Rijk heeft de bijdrage 2017 voor cofinanciering MIT verhoogd van € 3,5 mln naar € 4,5 mln. De PZH-uitgaven 2017 worden overeenkomstig met € 1 mln verhoogd door een onttrekking aan de reserve Versterking Economie.
€ 2,1 mln (v)	Ja	N.v.t.	Bij EFRO worden in 2017 eveneens activiteiten uitgevoerd op subsidieverleningen uit 2016 (€ 2,1 mln). De middelen voor deze activiteiten zijn in 2016 zolang gestort in de reserve EFRO. De lasten 2017 worden nu verhoogd ten laste van de reserve.
€ 0,5 mln (v)	Ja	N.v.t.	In 2017 worden activiteiten Regionale Netwerken Topsectoren (RNT) uitgevoerd als gevolg van subsidieverleningen uit 2016. De middelen voor deze activiteiten zijn in 2016 in de reserve RNT gestort. Voorgesteld wordt dit bedrag nu te onttrekken uit de reserve RNT en ter begroting te brengen.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Interreg-cofinanciering EFRO	2.500	0	2.500	0	0	0	0
Versterking economie	0	22.500	22.500	0	0	0	0
WorldExpo 2025	600	-600	0	0	0	0	0
Totaal storting in reserve	3.100	21.900	25.000	0	0	0	0
Interreg-cofinanciering EFRO	0	2.146	2.146	0	0	0	0
Regionale netwerken topsectoren	0	526	526	0	0	0	0
Versterking economie	0	950	950	0	0	0	0
MIT MKB Innovatiestimulering topsectoren	0	4.500	4.500	0	0	0	0
IRP Goeree-Overflakkee	300	-100	200	0	0	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	300	8.022	8.322	0	0	0	0

Doel 3-2 Schone en toekomstbestendige energie

Wat willen we bereiken?

- Bijdragen aan de afspraken die in Parijs zijn gemaakt om de CO₂-uitstoot terug te brengen met 80 tot 95% in 2050
- Bevorderen van energiebesparing in de industrie en de gebouwde omgeving
- Faciliteren van de opwekking van duurzame energie
- Activeren, faciliteren en motiveren van partijen ten aanzien van de ontwikkeling, levering, inzet en gebruik van duurzame warmte
- Bijdragen aan leveringsbetrouwbare schone energie
- Ervaring opdoen met CO₂-afvang en -opslag
- Benutten van kansen voor innovatie en economie

Laatste stand van zaken

Binnen dit doel wordt, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, o.a. gewerkt aan een fonds ter financiering van kleinschalige, maatschappelijke energieprojecten (investering nummer 1), en de transitiecampus/ the green village (investering nummer 4).

CO₂ emissie als belangrijkste indicator voor energieagenda Watt Anders

In 2016 heeft de provincie de energieagenda Watt Anders vastgesteld. De belangrijkste indicator voor deze agenda is de totale CO₂ emissie in Zuid Holland. Deze moet in 2050 met 80-95% naar beneden ten opzichte van 1990 (40 Mton). De uitstoot van CO₂ neemt de laatste jaren weer toe. In 2015 bedroeg de uitstoot 46,5 Mton. De trend in Zuid-Holland komt overeen met de landelijke trend. De recente toename komt vooral door de CO₂ uitstoot vanuit de industrie (bijna 70% van de totale CO₂ uitstoot) waarvan het grootste deel door ETS-bedrijven, waaronder de twee nieuwe kolencentrales die in 2015 in gebruik zijn genomen en de aantrekkende economie. In de periode 2010-2015 is de CO₂-uitstoot van de sector industrie met 10% toegenomen. In de gebouwde omgeving (-26%) en de land- en tuinbouw (-26%) is over die 5 jaren een duidelijke afname zichtbaar; voor de sector verkeer en vervoer is die afname beperkt (-3%).

Voortzetting Asbest er af? Zon er op! in 2017 voor bredere doelgroep

Een deel van de hernieuwbare energie die in Zuid-Holland wordt opgewekt komt uit zonne-energie. In de energieagenda Watt-Anders is de doelstelling 1,5 PJ opgenomen. In de Visie Ruimte en Mobiliteit is aangegeven dat de provincie het liefst ziet dat er zonne-energie wordt opgewekt op daken of binnen Bestaand Stads- en Dorpsgebied of op voorkeurslocaties buiten BSD zoals stortplaatsen, langs infra of restruimten tussen infra. Er is ook experimenteeruimte mogelijk in het open landschap (gesprekken hierover met initiatiefnemers en gemeenten lopen). Om het percentage zon op dak te vergroten stellen we voor de afgeronde subsidieregeling voor boeren "Asbest er af, zon er op 2016" om te zetten in een regeling voor een bredere doelgroep "Asbest er af? Zon er op! 2017". Het overgebleven budget van de oude regeling (iets meer dan € 0,9 mln) kan hiervoor worden ingezet (zie "Wat mag het kosten")

Investering in the Green Village, als onderdeel van de TU Delft

De ambities met betrekking tot energie-innovatie, zoals verwoord in *Watt anders* zijn fors. Naast het inzetten van het Energie Innovatie Fonds voor 'scale ups' en de Energy Innovation Board wordt als onderdeel van de TU Delft The Green Village (TGV), een energie-innovatiecampus gerealiseerd. De provincie wil € 0,3 mln mee investeren in het bouwen van een CoCreation Centre op The Green Village. Dit ondersteunt de provincie bij de doelen uit de Energieagenda om partijen te verbinden en initiatieven te faciliteren, in het bijzonder voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Hier kunnen innovaties voor dit aandachtsgebied doorontwikkeld en marktrijp gemaakt worden. Dit initiatief draagt bij aan de positie van de kenniscampus en daarmee aan de provinciale doelstelling

om voorop te lopen op het gebied van energie-innovatie. Bovendien mag de provincie gebruik maken van het CoCreation Centre en zal het realiseren van een deel van het gebouw inzet zijn van de EnergyChallenge Zuid-Holland, georganiseerd door TGV i.s.m. PZH in opdracht van de Energy Innovation Board.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2017	2018	2019	2020
3.2.a	Aandeel duurzame energie in Zuid Holland (%)	3.1 %	5%	6%	7%	9%
3.2.b	Geleverde duurzame energie in Zuid Holland (PJ)	13.4 PJ	21	26	30	39
3.2.c	Vermeden CO2 uitstoot door duurzame energie inzet in Zuid Holland (in Mton)	1.7	3.2	3.9	4.5	5.9
3.2.d	Absolute energiebesparing ten opzichte van 1990 (PJ)	-34 PJ	-34	-29	-21	-14
3.2.e	Vermeden CO2 uitstoot door energie-efficiëntie, besparing en transitie ten opzichte van 1990 (Mton)	-4 Mton	-4	-3	-2	-1
3.2.f	Totale emissie van CO2 door finaal energiegebruik in Zuid Holland (Mton)	40	44	43	42	41

Toelichting effectindicator(en)

3.2.a en 3.2.b: Voor beide indicatoren is ten opzichte van de begroting de nulmeting aangepast. Door een nieuw gehanteerde methode voor het berekenen van de bijdrage van bodemsystemen zijn de cijfers voor Hernieuwbare energie aangepast. Deze berekening is ook uitgevoerd voor 2013.

3.2.c: De doelstellingen hebben we aangepast naar nieuwe berekeningen. In de DCMR energiemonitor Zuid-Holland is de vermeden CO₂-emissie berekend naar aanleiding van de toepassing van Hernieuwbare Energie. In onze doelen waren we uitgegaan van een voorzichtige inschatting van 100kton per PJ. Uit de DCMR berekeningen (gebaseerd op de Rijks Klimaatmonitor) blijkt een gemiddelde van 150kton per PJ HE beter te kloppen. De verhouding is afhankelijk van de energievorm (warmte, elektriciteit, beweging via gas, kolen, benzine etc.) die door de hernieuwbare energie wordt vervangen.

3.2.e: Deze had eerder de nummering 3.2.

3.2.f: Deze indicator is bij vaststelling van de energieagenda Watt Anders afgesproken. in feite is dit de overkoepelende beleidsindicator waarmee onze bijdrage aan de Parijse doelstellingen zichtbaar worden gemaakt.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	1.867	3.770	5.638	1.667	1.167	347	267
Baten	0	182	182	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	1.867	3.589	5.456	1.667	1.167	347	267
Storting in reserve	6.000	0	6.000	6.100	6.300	4.000	0
Bijdrage uit reserve	170	1.589	1.759	170	170	250	170
Resultaat	7.697	2.000	9.697	7.597	7.297	4.097	97

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 2,0 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid en budget. In de PS vergadering van 28 maart 2017 is het subsidieplafond voor de regeling lokale initiatieven energietransitie 2017 vastgesteld op € 2 mln. Deze impuls maakt onderdeel uit van de investeringsimpuls zoals benoemd in de Begroting 2017. De fasering over de jaren 2017-2019 zal in de najaarsnota worden verwerkt.
€ 0,9 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. In de PS vergadering van 28 juni 2017 is het subsidieplafond 2017-2019 voor de hernieuwde subsidieregeling asbest/zonnepanelen vastgesteld op € 0,9 mln. De lasten worden gedekt door een onttrekking aan de reserve Zonnepanelen-asbest. De fasering over meerdere jaren zal in de najaarsnota worden verwerkt.
€ 0,9 mln (n)	Ja	€ 0,7 RES € 0,2 BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De verhoogde inzet op energiebeleid leidt in 2017 tot hogere lasten (€ 0,6 mln) voor het programmabureau energie. Voor het programma Warmte Koude betreft het € 0,1 mln hogere lasten. Dekking vindt plaats vanuit de reserve Mitigatie en de reserve Warmte koude. Daarnaast dragen de met het programmabureau Warmte-Koude samenwerkende partijen gezamenlijk € 0,2 mln bij ter ondersteuning van het programmabureau. De desbetreffende lasten en baten worden in de begroting verwerkt.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Baten			
€ 0,2 mln (v)	Ja	LST	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Betreft de bijdrage van de samenwerkende partijen Programmabureau Warmte/Koude. Zie lasten.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 1,6 mln (v)		N.v.t.	Hierin zijn de volgende bijdragen uit reserves opgenomen: <ul style="list-style-type: none"> • € 0,6 mln uit de reserve Mitigatie/energie • € 0,9 mln uit de reserve Greendeal zonnepanelen-asbest • € 0,1 mln uit de reserve Programma warmte koude Zuid-Holland

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Mitigatie/Energie	0	0	0	100	300	0	0
Risicoreserve Energiefonds	6.000	0	6.000	6.000	6.000	4.000	0
Totaal storting in reserve	6.000	0	6.000	6.100	6.300	4.000	0
Mitigatie/Energie	0	617	617	0	0	0	0
Greendeal Zonnepanelen-asbest	0	920	920	0	0	0	0
Programma Warmte-Koude Z-H	0	52	52	0	0	0	0
Versterking economie	170	0	170	170	170	250	170
Totaal bijdrage uit reserve	170	1.589	1.759	170	170	250	170

Doel 3-3 Beter benut (bebouwd) gebied

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Nieuwe stedelijke ontwikkelingen concentreren binnen bebouwd gebied
- Nieuwe stedelijke ontwikkelingen concentreren nabij haltes Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)
- Hergebruik en transformatie leegstaande kantoren, detailhandel en ander leegstand vastgoed
- Versterken interactiemilieus (hotspots, campussen en binnensteden)

Laatste stand van zaken

Er zijn geen bijzonderheden te melden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	20.498	-4.804	15.694	15.112	12.971	10.078	11.175
Baten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	20.498	-4.804	15.694	15.112	12.971	10.078	11.175
Storting in reserve	300	0	300	300	300	0	0
Bijdrage uit reserve	11.221	-5.193	6.028	5.772	3.700	647	1.594
Resultaat	9.577	389	9.966	9.640	9.571	9.431	9.581

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,1 mln (n)	Ja	Doel 4.1	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Na beëindiging van de zelfstandige Eenheid Zuidvleugel worden de middelen die in de begroting hiervoor waren opgenomen deels ingezet voor samenwerking in de Zuidvleugel binnen dit doel.
€ 5,3 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De in 2016 opgekomen planologische onduidelijkheid over de ontwikkeling van de Zuidplaspolder heeft geleid tot doorschuiven van middelen voor duurzaamheid in Zuidplaspolder van 2017 naar latere jaren. Enerzijds als gevolg van onzekerheid en temporisering van de ontwikkeling van het glastuinbouw bedrijventerrein en van de woningbouwontwikkeling en door gebrek aan concrete projecten voor duurzame glastuinbouw en klimaatbestendig wonen. Anderzijds zijn er projecten (groenontwikkeling en energieweb) die al wel of bijna zijn gestart, maar die, door langere voorbereidingstijd voor afstemming en onderzoek, vertraging hebben opgelopen waarvoor nu het kasritme wordt aangepast.
€ 0,8 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een wijziging van beleid. Vanuit het budget uitvoering Integrale ruimtelijke verkenningen en programma's wordt budget beschikbaar gesteld voor deels lopende en deels nieuwe projecten: Gebiedsprogramma's Goeree Overflakkee en Westland, Gebiedsaanpak Hoeksche Waard en Gebiedsontwikkelingen Krimpenerwaard en MIRT 2.0 Alblasserwaard-Vijfheerenlanden.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
€ 0,8 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een wijziging van beleid. Het budget voor de uitvoering Integrale ruimtelijke verkenningen en programma's wordt verbijzonderd naar afzonderlijke projecten. Zie de toelichting hierboven.
€ 0,4 mln (n)	Ja	RES FR	Deze wijziging betreft een wijziging van budget. Dit zijn administratieve mutaties in verband met overhead, arbeidscapaciteit.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 5,2 mln (n)		N.v.t.	Een eerdere bijdrage vanuit de reserve Duurzame Ontwikkeling Zuidplas van € 5,3 mln wordt teruggedraaid. Daarnaast is een bijdrage uit de reserve IRP Goeree-Overflakkee van € 0,1 mln opgenomen.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kademota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Opstellen integrale onderzoeksagenda	300	0	300	300	300	0	0
Totaal storting in reserve	300	0	300	300	300	0	0
Sanering glastuinbouw	1.035	0	1.035	346	0	0	0
Reserve Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder	7.470	-5.293	2.177	3.246	3.700	647	1.594
Implementatie Omgevingswet	2.620	0	2.620	2.180	0	0	0
Opstellen integrale onderzoeksagenda	97	0	97	0	0	0	0
IRP Goeree-Overflakkee	0	100	100	0	0	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	11.221	-5.193	6.028	5.772	3.700	647	1.594

Doel 3-4 Goede ruimtelijke kwaliteit

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Zorgvuldig ruimtegebruik buiten Bestaand stads- en dorpsgebied (BSD), waarbij aandacht is voor de kwaliteit van de ontwikkeling en zijn omgeving
- Beschermen van specifieke waarden
- Behouden en ontwikkelen van waardevolle landschapselementen

Laatste stand van zaken

In taak 3.4.3 Aanleg, beheer en herstel landschapselementen vinden wijzigingen plaats in het kader de P&C Groen.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	3.515	-1.432	2.084	2.031	2.026	2.024	2.004
Baten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	3.515	-1.432	2.084	2.031	2.026	2.024	2.004
Storting in reserve	0	1.038	1.038	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	9	0	9	9	5	5	5
Resultaat	3.506	-394	3.112	2.022	2.020	2.019	1.999

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 1,4 mln (v)	Nee	Doel 1.3	Deze wijziging betreft een wijziging in het kader van het Programma de P&C Groen.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Storting in reserve			
€ 1,0 mln (n)	Ja	N.v.t.	Groen heeft sinds de nieuwe collegeperiode een zogeheten gesloten systeem. De vrijgevallen middelen bij Jaarrekening 2016 (totaal € 8 mln, verdeeld over doel 1.3, doel 1.4, doel 1.5 en doel 3.4) moeten voor Groen beschikbaar blijven en worden met de voorjaarsnota geclaimd en bij de verschillende doelen verwerkt. Bij doel 3.4 wordt gestort in de reserve Groene Ambities.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Groene ambities	0	1.038	1.038	0	0	0	0
Totaal storting in reserve	0	1.038	1.038	0	0	0	0
Reserve Natuurcompensatie	9	0	9	9	5	5	5
Totaal bijdrage uit reserve	9	0	9	9	5	5	5

Doel 3-5 Vraag en aanbod wonen, werken en voorzieningen in balans

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Levendige en krachtige stads- en dorpscentra
- Vraag naar en aanbod van woningen in balans (kwantitatief en kwalitatief)
- Vrije vestiging
- Bedrijfslocaties realiseren die de vitaliteit en kracht van het bedrijfsleven versterken
- Vraag naar en aanbod van werklocaties in balans (kwantitatief en kwalitatief)

Laatste stand van zaken

Deze doelen worden nog steeds onderschreven en zijn sturend voor de provinciale inzet.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2017	2018	2019	2020
3.5.a	Aantal gemeenten dat in het kader van de rapportage Interbestuurlijk toezicht op het domein huisvesting vergunninghouders rood scoort	0	0	0	0	0
3.5.b	Leegstandspercentage kantoren in Zuid-Holland mag niet oplopen t.o.v. het leegstandspercentage kantoren in Nederland	1,7%	≤1,7%	≤1,7%	≤1,7%	≤1,7%

Toelichting effectindicator(en)

In 2016 is het leegstandspercentage in Zuid-Holland t.o.v. het landelijk percentage opgelopen tot 2,2 %. Hoewel de leegstand in Zuid-Holland in absolute zin en in percentage van het totaal aan het afnemen is, is het verschil met het landelijke cijfer niet kleiner geworden. Gelet op een aantal signalen (in Zuid-Holland wordt van het huidige aanbod bijna een derde als kansarm op de kantorenmarkt beschouwd en de verwachting is dat mede door de nieuwe wetgeving voor het minimale energielabel C voor kantoren in 2023, het kansarme aanbod alleen maar zal toenemen) verwachten wij dat het lastig zal worden om naar een leegstandpercentage van max. 1,7% boven het landelijke cijfer te komen. De medio 2017 te publiceren cijfers door Cushman & Wakefield (voorheen DTZ Zadelhoff) kunnen een eerste indicatie geven hoe de leegstand in Zuid-Holland zich ten opzichte van het landelijke ontwikkelt.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	23.179	-56	23.124	12.877	10.328	8.429	8.434
Baten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	23.179	-56	23.124	12.877	10.328	8.429	8.434
Storting in reserve	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	13.264	0	13.264	3.036	500	500	500
Resultaat	9.915	-56	9.860	9.841	9.828	7.929	7.934

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,1 mln (n)	Ja	Doel 4.1	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Na beëindiging van de Eenheid Zuidvleugel worden de middelen die in de begroting hiervoor waren opgenomen, deels ingezet voor regionale samenwerking binnen dit doel.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Bedrijventerreinen	2.899	0	2.899	1.536	0	0	0
Manden maken	615	0	615	0	0	0	0
Alternatieve locatie Hoeksche Waard	9.000	0	9.000	0	0	0	0
Bedrijventerreinen:IRP Oude Rijnzone	750	0	750	1.500	500	500	500
Totaal bijdrage uit reserve	13.264	0	13.264	3.036	500	500	500

Doel 3-6 Beschermd, bekend en beleefbaar cultureel erfgoed

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Erfgoedlijnen ontwikkelen en versterken en het verhaal vertellen
- Onderhoudsachterstand monumenten wegnemen en nieuwe functies geven
- Presenteren en toegankelijk maken van de Zuid-Hollandse archeologische vondsten
- Beschermen cultureel erfgoed

Laatste stand van zaken

Er zijn geen wijzigingen ten opzichte van de begroting.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	16.207	280	16.487	13.320	12.009	8.204	8.204
Baten	504	0	504	504	498	0	0
Totaal saldo baten en lasten	15.703	280	15.983	12.816	11.511	8.204	8.204
Storting in reserve	0	3.750	3.750	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	2.400	2.939	5.339	1.600	300	0	0
Resultaat	13.303	1.091	14.394	11.216	11.211	8.204	8.204

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,9 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Voor het Erfgoed en Rijksmonumenten worden in 2017 activiteiten uitgevoerd op basis van subsidieverleningen verleningen uit 2016 (€ 2,9 mln). Deze middelen worden aan de reserve onttrokken. Daarnaast zal vanuit de verleningen 2017 € 3,8 mln in 2018 plaatsvinden. Deze middelen worden nu in de reserve gestort. Per saldo is sprake van een verlaging van de lasten 2017 met € 0,9 mln.
€ 1,2 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid / budget / planning . In de PS vergadering van 14 december 2016 is het subsidieplafond Erfgoedlijnen 2017 met € 1,2 mln verhoogd in verband met subsidieverlening aan Fort Wierickerschans in 2017. Dekking hiervan heeft plaatsgevonden uit de vrijval van de in voorgaande jaren verleende incidentele subsidie aan het Fort. Deze vrijval is in de Jaarrekening 2016 beklemd en wordt nu aan het budget 2017 toegevoegd.
€ 0,1 mln (v)	Nee	paragraaf Bedrijfsvoering	Deze wijziging betreft bijstelling van budget. Ten behoeve van meer inzicht in de personele lasten worden middelen uit doel 3.6 overgeheveld via paragraaf Bedrijfsvoering, naar doel 5.1. Dit betreft formatie die gedekt wordt uit de materiële budgetten.
€ 0,1 mln (n)	Ja	n.v.t.	Afrondingsverschil.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Storting in reserve			
€ 3,8 mln (n)	Ja	N.v.t.	Voor het Erfgoed en Rijksmonumenten zal vanuit de verleningen 2017 € 3,8 mln in 2018 plaatsvinden. Deze middelen worden nu in de reserve gestort.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 2,9 mln (v)	Ja	N.v.t.	Voor het Erfgoed en Rijksmonumenten worden in 2017 activiteiten uitgevoerd op basis van subsidieverleningen uit 2016 (€ 2,9 mln). Deze middelen worden aan de reserve onttrokken.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kademota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Restauratie .rijksmonumenten & erfgoedlijnen	0	3.750	3.750	0	0	0	0
Totaal storting in reserve	0	3.750	3.750	0	0	0	0
2016 DP Molens CVT groot onderhoud	200	0	200	0	0	0	0
Restauratie rijksmonumenten & erfgoedlijnen	2.200	2.939	5.139	1.600	300	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	2.400	2.939	5.339	1.600	300	0	0

Doel 3-7 Schonere bodem en beter benutte bodem en ondergrond

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Saneren of beheersen spoedlocaties en adequate nazorg van restverontreiniging
- Herontwikkelen locaties met bodemverontreiniging en herontwikkelen voormalige vuilstortplaatsen
- Beheersen van verontreinigingen stortlocaties
- Duurzaam gebruik van de ondergrond en toepassing 3D-ordering

Laatste stand van zaken

Er zijn geen bijzonderheden te melden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	7.672	1.811	9.483	3.001	2.903	2.870	2.335
Baten	832	475	1.306	694	694	347	347
Totaal saldo baten en lasten	6.840	1.337	8.177	2.308	2.209	2.523	1.988
Storting in reserve	3.729	590	4.318	3.591	3.591	3.591	0
Bijdrage uit reserve	4.805	1.866	6.671	95	0	0	0
Resultaat	5.764	60	5.824	5.803	5.800	6.113	1.988

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 1,2 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In vervolg op de in 2015 afgesloten bestuursovereenkomst met betrekking tot de herinrichting en bodemsanering van het Oeverbos Oost wordt in 2017 een aanvang gemaakt met de sanering en worden de middelen voor de bodemsanering aan de reserve onttrokken.
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Voor het uitvoeringsprogramma bodem worden middelen aan de reserve onttrokken, o.a. voor bodemdaling en diverse onderzoeken.
€ 0,1 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In de Begroting 2017 waren nog geen middelen opgenomen voor de beleids- en onderzoeksagenda bodem. Inmiddels is hiervoor een aantal onderwerpen naar voren gekomen en worden middelen aan de reserve onttrokken.
€ 0,1 mln (v)	Ja	RES	Deze afwijking betreft een bijstelling van budget. Capelle aan den IJssel heeft aangegeven dat de bijdrage die de provincie in 2013 heeft betaald voor de kwaliteitsimpuls IJsseloevers deels wordt terugbetaald, omdat het project goedkoper is uitgevallen. De gemeente zal na ontvangst van de accountantsverklaring het geld terugstorten. De hiermee samenhangende storting in de reserve wordt nu begroot.
€ 0,4 mln (n)	Ja	RES	Deze afwijking betreft een bijstelling van planning. Binnen het programma Hollandsche IJssel is voor de afronding van een aantal projecten nog budget benodigd. Het betreft hier voornamelijk de herstelmaatregelen in het project Ouderkerk-Dijkpaal Geitenwei en de bijdrage aan de gemeente Gouda voor de voetgangersbrug. Hiervoor worden de middelen onttrokken aan de reserve Bodemsanering.
€ 0,1 mln (n)	Ja	FR	Begrotingswijzigingen, kleiner toelichtingsgrens van € 0,1 mln.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Baten			
€ 0,5 mln (v)	Ja	RES	Deze afwijking betreft een bijstelling van planning. De verwachting was dat de verkoop van alle kavels in het project Gouda-Zuider IJsseldijk in 2016 zouden passeren bij de notaris. Twee kavels passeren begin 2017 met als gevolg dat de baten nu worden begroot en in de reserve worden gestort.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Storting in reserve			
€ 0,6 mln (n)		N.v.t.	De lasten worden gebruikt voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote storting in de programmareserve bijgesteld.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 1,9 mln (v)		N.v.t.	De lasten van dit doel worden voor € 1,9 mln gedekt vanuit de reserve Meerjarenplan Bodemsanering.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Meerjarenplan Bodemsanering	3.729	590	4.318	3.591	3.591	3.591	0
Totaal storting in reserve	3.729	590	4.318	3.591	3.591	3.591	0
Meerjarenplan Bodemsanering	4.805	1.866	6.671	95	0	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	4.805	1.866	6.671	95	0	0	0

Programma 4 Bestuur en Samenleving

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	28.799	-885	27.914	23.288	22.815	21.632	21.632
Baten	851	-374	477	386	386	386	386
Totaal saldo baten en lasten	27.948	-511	27.437	22.902	22.428	21.246	21.246
Storting in reserve	2.000	5.000	7.000	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat	29.948	4.489	34.437	22.902	22.428	21.246	21.246

Doel 4-1 Slagvaardig, toekomstbestendig en transparant bestuur

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Robuuste gemeenten en waterschappen
- Een slagvaardige provincie

Laatste stand van zaken

Binnen dit doel is de opgave vanuit het Hoofdlijnenakkoord Transparante Open Provincie (TOP) opgenomen. Daarnaast wordt binnen dit doel, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, gewerkt aan Ophoging budget voor regionale gebiedsgerichte economische werken (investering nummer 8).

Reservering voor de uitvoering van 'Gebiedsgericht Werken'

Deze middelen worden in PS van 28 juni behandeld, in samenhang met de middelen voor 'Investeren in Vernieuwing'. Het gaat bij beide impulsen om het leveren van een bijdrage aan de versterking van gebieden. Daarnaast gaat het om versnellingsgelden d.w.z. dat de middelen die er toe moeten leiden dat projecten daadwerkelijk gerealiseerd worden en die katalyserend werken voor de ontwikkeling van de gebieden. In veel gevallen dragen de projecten bij aan zowel de doelstellingen op het gebied van gebiedsgericht werken als het Investeringsprogramma Zuidelijke Randstad. Door slimme combinaties te maken kunnen beide impulsen elkaar versterken.

De verdere uitwerking van de impuls zal in nauwe samenwerking met regionale partners plaats vinden. Gelet op het brede palet aan mogelijke projecten die in aanmerking kunnen komen voor financiering wordt de investeringsimpuls 'Gebiedsgericht Werken' ondergebracht onder binnen Programma 4.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	15.846	-835	15.010	14.360	13.888	12.707	12.707
Baten	795	-374	421	330	330	330	330
Totaal saldo baten en lasten	15.051	-461	14.590	14.031	13.558	12.377	12.377
Storting in reserve	2.000	5.000	7.000	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat	17.051	4.539	21.590	14.031	13.558	12.377	12.377

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,2 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De lasten van de afdeling Bestuur worden incidenteel neerwaarts bijgesteld vanwege verminderde netwerkactiviteiten en bijeenkomsten in 2017. Tevens worden dit jaar geen bijzondere uitgaven verwacht. Het bedrag wordt aan de financiële ruimte toegevoegd.
€ 0,1 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget / planning. De in het jaarrekeningresultaat 2016 bekleemde middelen TOP worden aan de lasten 2017 toegevoegd. Voor de afdeling bestuur is dit € 72.000.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
€ 0,6 mln (v)	Ja	BAT (€ 0,4 mln) Doel 3.3 (€ 0,1 mln) Doel 3.5 (€ 0,1 mln)	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Na beëindiging van de zelfstandige Eenheid Zuidvleugel worden de middelen die in de begroting hiervoor waren opgenomen binnen dit doel, deels afgebouwd (baten en lasten worden naar beneden bijgesteld) en deels ingezet voor samenwerking in de Zuidvleugel, in doel 3.3 en doel 3.5.
€ 0,1 mln (v)	Nee	paragraaf Bedrijfsvoering	Deze wijziging betreft bijstelling van budget. Ten behoeve van meer inzicht in de personele lasten worden middelen uit doel 4.1 overgeheveld via paragraaf Bedrijfsvoering, naar doel 5.1. Dit betreft formatie die gedekt wordt uit de materiële budgetten.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Baten			
€ 0,4 mln (n)	Ja	LST	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Dit betreft Zuidvleugel, de baten zijn met € 0,4 mln naar beneden bijgesteld.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Storting in reserve			
€ 5,0 mln (n)	Ja	N.v.t.	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid en budget. In de kijklijn extra investeringen worden de investeringsimpulsen toegelicht. In totaal wordt voor dit doel € 5 mln in de reserve Regionale gebiedsgerichte projecten gestort. Deze impuls wordt samen opgepakt met Investeren in vernieuwing: € 5 mln (investering 5); deze is verwerkt in doel 3.1 Een groeiende, duurzame en innovatieve economie. Op basis van de uitwerking van deze impulsen zal de begroting nog worden gewijzigd, waaronder bijvoorbeeld de fasering over de achtereenvolgende jaarbudgetten.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Regionale gebiedsgerichte projecten	2.000	5.000	7.000	0	0	0	0
Totaal storting in reserve	2.000	5.000	7.000	0	0	0	0

Doel 4-2 Cultuurparticipatie en bibliotheken

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Waarborgen van basisvoorzieningen cultuurparticipatie (Kunstgebouw, Jeugdtheaterhuis, Popunie, Stichting Educatieve Orkestprojecten (SEOP) en onderhouden van regionale cultuurnetwerkers (tot 2017)
- Ondersteunen van bibliotheken

Laatste stand van zaken

Er zijn geen wijzigingen ten opzichte van de begroting.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	6.708	-50	6.658	6.658	6.658	6.658	6.658
Baten	57	0	57	57	57	57	57
Totaal saldo baten en lasten	6.651	-50	6.601	6.601	6.601	6.601	6.601
Resultaat	6.651	-50	6.601	6.601	6.601	6.601	6.601

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,1 mln (v)	Nee	paragraaf Bedrijfsvoering	Deze wijziging betreft bijstelling van budget. Ten behoeve van meer inzicht in de personele lasten worden middelen uit doel 4.2 overgeheveld via paragraaf Bedrijfsvoering, naar doel 5.1. Dit betreft formatie die gedekt wordt uit de materiële budgetten.

Doel 4-3 Borgen kennis sociaal domein en afbouw subsidies maatschappelijke participatie

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Borgen van kennis van het sociale domein en maatschappelijke ontwikkelingen in Zuid-Holland ten behoeve van de provinciale kerntaken
- Afbouwen van subsidies voor maatschappelijke participatie

Laatste stand van zaken

De betreffende instellingen, JSO, Tympaan Instituut en Zorgbelang Zuid-Holland bereiden zich voor op de periode na 1 juli 2017, het moment waarop het provinciaal subsidie is beëindigd. Voor de periode 1/1 – 1/7 hebben de betrokken instellingen hun werkplan en bijbehorende begroting ingediend en deze zijn voor 1 januari 2017 goedgekeurd.

Dit leidt niet tot financiële mutaties in deze voorjaarsnota.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	6.246	0	6.246	2.270	2.269	2.267	2.267
Baten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	6.246	0	6.246	2.270	2.269	2.267	2.267
Resultaat	6.246	0	6.246	2.270	2.269	2.267	2.267

Toelichting bijstelling

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Programma 5 Middelen

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	1.361	1.769	3.131	2.849	3.013	3.355	3.833
Baten	562.644	14.143	576.787	558.856	561.040	561.274	554.420
Totaal saldo baten en lasten	-561.282	-12.374	-573.656	-556.007	-558.027	-557.919	-550.586
Storting in reserve	8.741	10.901	19.642	20.782	28.804	35.864	30.356
Bijdrage uit reserve	18.077	63.048	81.126	15.442	25.675	15.558	4.827
Resultaat	-570.618	-64.522	-635.140	-550.667	-554.897	-537.613	-525.057

Resultaat Programma 5 is inclusief overzicht onvoorzien en overzicht algemene dekkingsmiddelen, beide worden hieronder nog apart gepresenteerd.

Overzicht onvoorzien

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	500	0	500	500	500	500	500
Baten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	500	0	500	500	500	500	500

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	18	1.994	2.012	1.271	1.262	1.259	1.256
Baten	562.644	14.143	576.787	558.856	561.040	561.274	554.420
Totaal saldo baten en lasten	-562.626	-12.149	-574.775	-557.585	-559.778	-560.015	-553.164

Overzicht overhead

De overhead maakt geen deel uit van het resultaat van Programma 5. Maar wordt hier als een los overzicht gepresenteerd.

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	84.664	1.744	86.408	85.071	85.217	84.068	82.779
Baten	2.085	158	2.243	2.085	2.085	2.085	2.085
Totaal saldo baten en lasten	82.578	1.587	84.165	82.986	83.132	81.983	80.693

Toelichting overhead

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,9 mln (n)	Ja	FR	Overhead loon, betreft formatiebudget. Zie voor verdere toelichting de paragraaf Bedrijfsvoering
€ 0,3 mln (n)	Nee	RES	Jonge ambtenaren, omzetting materieel budget voor personele inzet. Zie voor verdere toelichting de paragraaf Bedrijfsvoering
€ 0,4 mln (n)	Ja	FR	Als gevolg van hogere investeringen in 2016 zijn de kapitaallasten (afschrijvingen en rente) toegenomen.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
€ 0,1 mln (n)	Ja	BAT	Detacheringsopbrengsten

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Baten			
€ 0,1 mln (v)	Ja	FR	Detacheringsopbrengsten.

Doel 5-1 Financieel gezonde huishouding

Wat willen we bereiken?

- Financieel gezonde huishouding
- Een belastingdruk voor de burger die past bij het provinciale voorzieningenniveau

Laatste stand van zaken

Er zijn geen bijzonderheden te melden.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2017	2018	2019	2020
5.1.a	Weerstandsvermogen (>2.0)		≥ 2,0	≥ 2,0	≥ 2,0	≥ 2,0

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	1.361	1.769	3.131	2.849	3.013	3.355	3.833
Baten	562.644	14.143	576.787	558.856	561.040	561.274	554.420
Totaal saldo baten en lasten	-561.282	-12.374	-573.656	-556.007	-558.027	-557.919	-550.586
Storting in reserve	8.741	10.901	19.642	20.782	28.804	35.864	30.356
Bijdrage uit reserve	18.077	63.048	81.126	15.442	25.675	15.558	4.827
Resultaat	-570.618	-64.522	-635.140	-550.667	-554.897	-537.613	-525.057

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 1,9 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De raming van de rentelasten is aangepast op basis van een bijgestelde liquiditeitsprognose. Meest in het oog springende verandering betreft het realistischer ramen van de mobiliteitsinvesteringen. Hierdoor worden de pieken in de liquiditeitsbehoefte "afgevlakt" en schuift deze in de tijd gezien naar achteren. Dit leidt de komende jaren tot fors lagere rentelasten. De provincie hanteert bij het ramen van de rentelasten een behoedzame rentevisie. De provincie zou nu kunnen lenen tegen een rente van circa 1,5%. In deze voorjaarsnota wordt voor het lopende jaar (2017) uitgegaan van een (behoedzaam) tarief van 2,0% (bij de najaarsnota zal worden beoordeeld of dit tarief – op basis van actuele informatie – moeten worden bijgesteld).
€ 1,9 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Dit betreft de bespaarde rente (zie toelichting baten).
€ 2,0 mln (n)	Ja	paragraaf Bedrijfsvoering	Dit wordt nader toegelicht bij de paragraaf Bedrijfsvoering, bij de arbeidskosten. Dit betreffen de directe loonkosten. Deze lasten worden in de Najaarsnota 2017 verder over de programma's verdeeld.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Baten			
€3,8 mln (v)	Nee	FR	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van budget.</p> <p>Op basis van de Septemercirculaire 2016 neemt de algemene uitkering vanaf 2017 toe met € 3,8 mln structureel. Dit komt door een aantal ontwikkelingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hoger accres 2017 (door een intensivering op de rijksbegroting 2017); • voordelige ontwikkeling van de verdeelmaatstaf "aantal inwoners"; • lagere onderschrijding van het plafond van het BTW-compensatiefonds (waardoor er door het Rijk minder geld aan het Provincie- en Gemeentefonds wordt toegevoegd); • overheveling van de financiering van het landelijk meldpunt afval (LMA) van provincies naar het Rijk (hierdoor nemen de inkomsten uit het Provinciefonds af; hiertegenover staat een even hoge afname van de lasten). <p>Met het oog op de kabinetsformatie is de meerjarige ontwikkeling van het Provinciefonds onzeker. Weliswaar laat de Septemercirculaire 2016 vanaf 2018 een voordelige ontwikkeling zien, maar het kan niet worden uitgesloten dat een nieuw kabinet komt met een efficiencykorting op het Gemeente- en Provinciefonds. Afhankelijk van de duur van de kabinetsformatie, is hier mogelijk in het najaar van 2017 meer duidelijkheid over.</p>
€ 10,0 mln (v)	Ja	Doel 1.6	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van budget.</p> <p>De provincie ontvangt in 2017 een bedrag van € 10 mln als decentralisatie-uitkering voor het programma impuls omgevingsveiligheid. Tegenover deze hogere baten staan even hoge lasten in programma 1, doel 1.6.</p>
€ 0,3 mln (v)	Ja	FR	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van budget.</p> <p>De dividenduitkering van de BNG over het jaar 2016 is voorlopig vastgesteld op € 1.000.974. Ten opzichte van de raming in de Begroting 2017 is dit een verhoging van € 0,3 mln aan dividend. Deze extra opbrengst ad € 0,3 mln komt ten gunste van de financiële ruimte.</p>

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Storting in reserve			
€ 10,9 mln (n)	Ja	N.v.t.	<p>In de voorjaarsnota wordt voor € 10,9 mln gestort in de algemene reserve.</p> <p>.Dit is toe te wijzen aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Provinciefonds (€ 3,8 mln) • Correctie Begroting 2015 (€ 2,2 mln) • Rentelasten (€ 2,2 mln) • Voorstellen met kleinere impact (€ 1,8 mln)

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 0,3 mln (v)	Ja	N.v.t.	Voor het aantrekken van jonge ambtenaren en statushouders is budget in 2014 vanuit het restant gedifferentieerd belonen beschikbaar gesteld en opgenomen in een programmareserve. De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserve Jonge Ambtenaren. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. De stand van de reserve Jonge Ambtenaren bedraagt per 1 januari 2017 € 426.000. Bij voorjaarsnota wordt een bedrag ad € 0,3 mln ter begroting gebracht d.m.v. een onttrekking uit de betreffende programmareserve.
€ 0,04 mln (v)	Ja	N.v.t.	Uit de Frictiereserve Algemeen wordt een bedrag ad € 0,04 mln onttrokken aan deze reserve en ter begroting gebracht ten behoeve van personele lasten in 2017.
€ 57,7 mln (v)	Ja	FR	In de voorjaarsnota wordt voor € 57,7 mln onttrokken aan de algemene reserve. Dit is in toe te wijzen aan: <ul style="list-style-type: none"> • Beklemming resultaat 2016 (€ 21,5 mln) • Impuls € 48 mln (€ 33 mln) • Voorstellen met kleinere impact (€ 3,7 mln)

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Algemene reserve	4.657	10.901	15.557	17.174	25.554	32.614	28.952
Reserve apparaatslasten DLG	3.250	0	3.250	3.250	3.250	3.250	1.090
Egalisatie kapitaallasten Nota IWA Bedrijfsvoering	834	0	834	358	0	0	314
Totaal storting in reserve	8.741	10.901	19.642	20.782	28.804	35.864	30.356
Algemene reserve	14.680	62.710	77.390	12.024	20.794	12.052	4.827
Reserve apparaatslasten DLG	3.398	0	3.398	3.398	3.398	3.398	0
Frictiekosten algemeen	0	38	38	21	0	0	0
Egalisatie kapitaallasten Nota IWA Bedrijfsvoering	0	0	0	0	1.483	109	0
Jonge ambtenaren	0	300	300	0	0	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	18.077	63.048	81.126	15.442	25.675	15.558	4.827

Paragraaf Bedrijfsvoering

Opgenomen doelen

1. De omvang en kwaliteit van de organisatie van de provincie Zuid-Holland moet in overeenstemming zijn met het door ons voorgestane takenpakket. Wij werken aan een innovatieve, lerende en op de uitvoering gerichte organisatie die effectief en efficiënt is.
2. We zijn een aantrekkelijk en goed werkgever
3. De provincie voert een duurzaam inkoop- en aanbestedingsbeleid

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In het GO van 17 december 2014 is met de Gedeputeerde middelen besloten dat 50% van het budget gedifferentieerd belonen, te weten € 0,6 mln zal worden ingezet voor het aantrekken van jonge medewerkers en statushouders. Voor 2017 wordt een bedrag ad € 0,3 mln ter begroting gebracht voor de lasten van deze medewerkers en onttrokken uit de reserve Jonge Ambtenaren.
€ 0,04 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Bij voorjaarsnota wordt voor jaarschijf 2017 een bedrag ad € 0,04 mln uit de Frictiereserve Algemeen ter begroting gebracht voor dekking van personele lasten.
€ 0,4 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In 2016 zijn minder projecten geactiveerd dan begroot. Hierdoor zijn de kapitaallasten (afschrijvingen en rentekosten) lager. Als gevolg van hogere investeringen in 2016 zijn de kapitaallasten (afschrijvingen en rente) toegenomen.
€ 0,9 mln (n)	Ja	FR	Overhead loon, betreft formatiebudget. Onderstaand, bij het deel over arbeidscapaciteit, is dit nader toegelicht.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 0,3 mln (v)	Ja	N.v.t.	Voor het aantrekken van jonge ambtenaren en statushouders is budget in 2014 vanuit het restant gedifferentieerd belonen beschikbaar gesteld en opgenomen in een programmareserve. De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserve Jonge Ambtenaren. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. De stand van de reserve Jonge Ambtenaren bedraagt per 1 januari 2017 € 426.000. Bij voorjaarsnota wordt een bedrag ad € 0,3 mln ter begroting gebracht via een onttrekking uit deze programmareserve.
€ 0,04 mln (v)	Ja	N.v.t.	Uit de Frictiereserve Algemeen wordt een bedrag ad € 0,04 mln onttrokken aan deze reserve en ter begroting gebracht ten behoeve van personele lasten in 2017.

Investeringsbudgetten

Voor het ICT meerjaren vervangingsplan van afdeling I&A zijn investeringsbudgetten benodigd. Met het aanschaffen van hardwaremiddelen die direct in gebruik worden genomen, wordt het investeringsbudget in het betreffende jaar geactiveerd. Er wordt direct met de afschrijving gestart.

Het benodigde investeringsbudget wordt aangepast door een nieuwe verdeling van de budgetten over de jaarschijven 2016-2019. De totale omvang van het investeringsbudget over deze periode wijzigt niet, wel de verdeling per jaarschijf.

Doel 1: De omvang en kwaliteit van de organisatie van de provincie Zuid-Holland moet in overeenstemming zijn met het door ons voorgestane takenpakket. Wij werken aan een innovatieve, lerende en op de uitvoering gerichte organisatie die effectief en efficiënt is.

Door een wijziging van het Besluit Begroten en Verantwoorden vervalt met ingang van 2017 de productenraming (GS-boekwerk). Ook wijzigt het percentage bedrijfsvoering in een percentage overhead. “Sturing” krijgt hiermee een nieuwe betekenis. Hierbij passen nieuwe indicatoren. De indicatoren zijn verwerkt in deze paragraaf.

(Effect)indicator bij taken doel 1	Prestatie-indicator	Nulmeting jaarrekening 2014	2017	2018	2019	2020
1. Werken aan een op de uitvoering gerichte organisatie die effectief en efficiënt is	1.1 Percentage overhead	38	38	38	38	38
2. Kwaliteit dienstverlening	2.1 Afhandeling facturen binnen 30 dagen in %	85	85	PM	PM	PM
	2.2 Doorlooptijd bezwaar- en beroepsprocedures (niet zijnde belastingen) en klachten (percentage binnen termijn)	74	75	75	75	75
	2.3 Doorlooptijd advisering bezwaren en klachten	-	80	85	85	85
	2.4 Doorlooptijd belasting bezwaren	-	90	90	90	90
	2.5 Klanttevredenheid (rapportcijfer op tienpuntschaal)	6,8	-	7	-	7
	2.6 Informatie is beschikbaar op jaarbasis	99,8%	99,7%	99,7%	99,7%	99,7%

Toelichting

1.1 Percentage overhead

In de Begroting 2017 is voor het eerst een indicator voor overhead volgens de nieuwe BBV definitie opgenomen. De streefwaarde van het percentage overhead is constant gehouden op 38%. Met de overdracht van de uitvoeringsorganisatie Groenservice Zuid-Holland naar Staatsbosbeheer is gebleken dat de cijfers wat anders komen te liggen aangezien G.Z-H als uitvoeringsorganisatie een lager percentage aan overhead kent. De ambitie is om wel het percentage van 38% aan te houden. Gelet op de koers waarin opgavegericht werken leidend is, zullen medewerkers uit de ondersteuning steeds meer direct betrokken zijn bij de uitvoering van de primaire taken. Met deze ombuiging blijft het percentage overhead naar verwachting stabiel. Het gaat om een ombuiging van ongeveer 35 fte van indirecte naar directe taken.

2.1 Afhandeling facturen binnen 30 dagen in %

Op dit moment wordt geen afwijking van de indicator voorzien.

2.2 Doorlooptijd bezwaar- en beroepsprocedures (niet zijnde belastingen) en klachten

Op dit moment wordt geen afwijking van de indicator voorzien.

2.3 Doorlooptijd advisering bezwaren en klachten

Op dit moment wordt geen afwijking van de indicator voorzien.

2.4 Doorlooptijd belasting bezwaren

Op dit moment wordt geen afwijking van de indicator voorzien.

2.5 Klanttevredenheid (rapportcijfer op tienpuntschaal)

In het afsprakenkader 'Samen werken, Samen leven' (2007) tussen Rijk en provincies is opgenomen dat de overheidsdienstverlening minimaal een 7 moet scoren naar het oordeel van klanten. Provincies meten daarom sinds 2010 in gezamenlijkheid elke twee jaar de klanttevredenheid, gemeten in een rapportcijfer (6,8 in 2014). In december 2016 is het 3e klanttevredenheidsonderzoek (KTO) uitgevoerd met het rapportcijfer 7,1 als resultaat. In juni 2017 worden de onderzoeksresultaten aan Provinciale Staten gepresenteerd

2.6 Informatie beschikbaar op jaarbasis

Informatie op de corporate website en op het SIS (Staten Informatie Systeem) is voor de Staten beschikbaar. Het SIS wordt extern gehost en is beschikbaar voor alle Statenleden. De beschikbaarheid wordt gemeten op basis van 24x7, met uitzondering van het geplande en met de gebruikersorganisatie afgestemde onderhoud.

Doel 2: We zijn een aantrekkelijk en goed werkgever

De aantrekkelijkheid van de provincie Zuid-Holland als werkgever is een hoofddoelstelling die voortkomt uit de ambities verwoord in het Hoofdlijnenakkoord. Een indicatie voor aantrekkelijk en goed werkgeverschap wordt afgeleid uit de scores uit het werkbelevingsonderzoek onder medewerkers van de provincie. Diversiteit en maatschappelijke betrokkenheid is een andere indicator voor aantrekkelijk en goed werkgeverschap. Een maatschappelijk betrokken werkgever creëert perspectief op werk voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. De provincie doet dit door banen, stages en werkervaringsplaatsen aan te bieden aan arbeidsgehandicapten, stathouders en recent afgestudeerde mbo-ers.

(Effect)indicator bij taken doel 2	Prestatie-indicator	Nulmeting 2016	2017	2018	2019	2020
1. We zijn maatschappelijk betrokken en streven naar een divers personeelsbestand	1.1 Aantal trainees	20	20	20	20	20
	1.2 Aantal participatiebanen	14	22	27	33	40
	1.3 Aantal stageplaatsen	50	50	50	50	50
	1.4 Aantal werkervaringsplaatsen (voor o.a. stathouders & mbo-ers)	12	32*	-	-	-
	1.5 Aantal uitwisselingen van personeel tussen mede- overheden	50	50	50	50	50
2. We doen onderzoek naar en werken actief aan het werkgeversmerk 'provincie Zuid-Holland' bij werkzoekenden en personeel.	2.1 Rapportcijfer beste werkgever/werkplezier	6,7	-	7,0	-	7,3

* In 2017 wordt, in overleg met de bonden, een besluit genomen of het project kickstart een nieuwe financiële impuls krijgt vanuit het restant op het gedifferentieerd belonen budget over het jaar 2015.

Toelichting

1.1 Aantal trainees

Op dit moment zijn er 20 trainees aan de organisatie verbonden. Hiervan maken 12 trainees onderdeel uit van een generalistisch programma en 8 zijn verbonden aan specialistische programma's (technisch, bodem en financieel).

1.2 Aantal participatiebanen

Op dit moment zijn er 15 participatiebanen gecreëerd. Om de wettelijke verplichting van 22 gecreëerde participatiebanen te behalen worden in eerste instantie extra stimulerende maatregelen getroffen.

1.3 Aantal stageplekken

In het eerste kwartaal van 2017 zijn er 22 stagiaires aan de organisatie verbonden. Nog eens 13 stagiaires zijn via studieopdrachten aan de provincie verbonden.

1.4 Aantal werkervaringsplaatsen

In het eerste kwartaal van 2017 zijn 5 extra werkervaringsplaatsen gecreëerd. Het totaal aantal werkervaringsplaatsen dat, via het project kickstart, door de provincie beschikbaar is gesteld aan statushouders met een vluchtachtergrond en recent afgestudeerde mbo-ers komt hiermee op 18.

1.5 Aantal uitwisselingen van personeel tussen medeoverheden

In het eerste kwartaal van 2017 zijn er 35 uitwisselingen tussen medeoverheden gerealiseerd.

2.1 Rapportcijfer beste werkgever / werkplezier

Het project ter bevordering van 'beste werkgever' wordt in het tweede kwartaal van 2017 geïnitieerd

Doel 3: De provincie voert een duurzaam inkoop- en aanbestedingsbeleid

(Effect)indicator bij taken doel 3	(Effect)indicator	Nulmeting (jaarrekening 2014)	2017	2018	2019	2020
1. Bij het voeren van een duurzaam inkoop- en aanbestedingsbeleid gaat provincie Zuid-Holland verder dan alleen het oorspronkelijke uitgangspunt, te weten: de minimumeisen. Ten behoeve van de implementatieactiviteiten in de eigen organisatie zal duurzaamheid namelijk worden meegenomen vanaf de studiefase en planvorming en is er meer afstemming met de markt om innovaties te stimuleren..	1.1 Aanpak Duurzaam GWW is binnen de ROVK ingenieursdiensten uitgangspunt bij alle uitvragen	100	100	100	100	100

Toelichting

1.1 Aanpak Duurzaam GWW is binnen de ROVK ingenieursdiensten uitgangspunt bij alle uitvragen. Greendeal GWW 2.0 is getekend. Hieraan wordt nu vorm en inhoud geven bij verschillende infraprojecten.

Arbeidskosten (loonkosten en inhuur)

Inleiding

In dit deel van de paragraaf Bedrijfsvoering wordt ingegaan op arbeidskosten. De hieronder opgenomen bedragen voor loonkosten en kosten van inhuur zijn de wijzigingen op de door pPovinciale Staten toegekende budgetten die zijn opgenomen in de meerjarenramingen van de Begroting 2017.

De hier bedoelde middelen voor arbeidskosten bestaan uit

- a. formatiebudget;
- b. materiële budgetten voor personele inzet (personeel in dienst van de provincie) en
- c. materiële budgetten voor inhuur.

Ad a: Arbeidskosten, onderdeel formatiebudget

Formatietoename

Op de afdelingen Water & Groen en Bestuur worden enkele medewerkers momenteel gefinancierd vanuit materiële budgetten. De werkzaamheden van deze medewerkers hebben een structureel karakter. Voorgesteld wordt de betreffende materiële budgetten structureel in te zetten voor de financiering van de arbeidscapaciteit en de betreffende budgetten om te zetten naar loonbudget. Voor de functies van Water & Groen zijn in deze voorjaarsnota/kadernota deze verwerkt voor 2017; de structurele verwerking volgt in de Begroting 2018. Het gaat concreet om de volgende posities:

- Afdeling Bestuur met een bedrag van € 0,1 mln: 1 fte schaal 14 voor Europese aangelegenheden(materieel budget vanuit doel 4.1)
- Afdeling Water & Groen met een bedrag van € 0,6 mln:
 - 1 fte schaal 11 voor Zandmotor (materieel budget vanuit doel 1.1)
 - 1 fte schaal 12 voor Juridisch adviseur Groen (materieel budget vanuit doel 1.3)
 - 1 fte schaal 12 voor Programmaleider POP (materieel budget vanuit doel 1.5)
 - 1 fte schaal 11 voor Beleidsmedewerker SNL (materieel budget vanuit doel 1.4)
 - 1 fte schaal 11 voor Beleidsmedewerker Monitoring PAS (materieel budget vanuit doel 1.4)
 - 1 fte schaal 13 voor Gebiedsregisseur (materieel budget vanuit doel 1.3)
 - 1 fte schaal 9 voor medewerker Participatiewet (materieel budget vanuit doel 1.4)

Ook wordt bij de afdeling Samenleving & Economie met een bedrag van € 0,1 mln het budget structureel verhoogd. Het betreft 1 fte schaal 11 (materieel budget € 0,08 mln vanuit doel 3.6, conform bestuurlijk besluit Voorjaarsnota 2014) in verband met erfgoedlijnen en een bedrag van € 0,05 mln (materieel budget vanuit doel 4.2, conform PS besluit december 2016) voor bibliotheken (0,57 fte schaal 12).

Tevens is er een toename van de formatie door implementatie nieuwe wet natuur (2 fte; € 0,2 mln; materieel budget vanuit diverse doelen programma 1).

Werkgeverslasten 1,35 % omhoog

De werkgeverslasten voor de provincie nemen toe met 1,35%, hoofdzakelijk door een stijging van de pensioenpremies. Dit leidt voor de provincie tot € 1,4 mln structureel aan hogere loonkosten, die worden gedekt vanuit de algemene middelen.

Momenteel lopen de onderhandelingen voor een nieuwe cao. De verwachting is dat de financiële consequenties hiervan begin van de zomer (2017) bekend zijn. Voor de dekking wordt een andere oplossing gezocht dan dekking uit de algemene middelen. De stijging van het cao-effect wordt namelijk bij voorkeur gedekt door beperking van de externe inhuur. Hierbij zal worden gezocht naar een natuurlijke manier om zonder bezuiniging

inhuur om te zetten naar vast personeel. De financiële consequenties van de nieuwe cao worden verwerkt in de Najaarsnota 2017 en Begroting 2018.

Gedifferentieerde loonkosten

In 2016 is een deel van het budget voor gedifferentieerd belonen niet besteed. Op basis van de CAO-afspraken dient dit budget ad € 0,5 mln beschikbaar te blijven voor het personeel conform afspraak in het Georganiseerd Overleg (GO). Voorgesteld wordt het resterende budget ad € 0,5 mln toe te voegen aan het budget voor gedifferentieerd belonen in 2017 ten laste van de financiële ruimte. Daarnaast is in de GO vergadering van 29 september 2016 besloten om de verhoging van de toeslagen voor de gebondenheid en bereikbaarheid i.g.v. piketdiensten te vergoeden. Deze toeslagen zijn geraamd op € 0,1 mln en komen ten laste van het restant gedifferentieerd belonen uit 2016. Van het beklemde bedrag van € 0,5 mln wordt hiermee uiteindelijk € 0,4 mln binnen de paragraaf Bedrijfsvoering gehouden en € 0,1 mln overgeheveld naar programma 5, als onderdeel van de directe loonkosten (voor toeslagen piketdiensten).

Frictie personeelsgerelateerde kosten

Voor de doorontwikkeling van het opdrachtgeversschap binnen de organisatie wordt een bedrag van € 0,06 mln (0,5 Fte schaal 13) vanuit Frictie personeelsgerelateerde kosten ter begroting gebracht voor personele inzet.

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Formatie (fte)	11,57 fte	4,57 fte*	4,57 fte*	4,57 fte*	4,57 fte*
Vaste loonkosten	2,4	1,8*	1,8*	1,8*	1,8*
Variabele loonkosten	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
Gedifferentieerde loonkosten	0,5	0,01	0,01	0,01	0,01
Frictie personeelsgerelateerde kosten	-0,07	0	0	0	0
Totaal formatiebudget	2,8	1,8	1,8	1,8	1,8

*afdeling water en groen: Bij de Begroting 2018 wordt de formatie ophoging financieel meerjarig verwerkt met een bedrag van € 0,6 mln en een structurele formatieophoging van 7 fte.

Ad b: Arbeidskosten, onderdeel materiële budgetten voor personele inzet

Dit onderdeel betreft de medewerkers in dienst van de provincie, waarvan de loonkosten worden gedekt uit materiële budgetten.

Werkgeverslasten 1,35 % omhoog

De werkgeverslasten nemen structureel toe met 1,35 %; € 0,07 mln toename. Dit komt door de stijging van de pensioenpremies en sociale verzekeringspremies per 1 januari 2017.

Onttrekking reserve jong ambtenaren

Voor het aantrekken van jonge ambtenaren (zoals statushouders en mbo-ers) is budget in 2014 vanuit het restant gedifferentieerd belonen beschikbaar gesteld en opgenomen in een programmareserve. Vanuit de reserve wordt een bedrag € 0,3 mln ter begroting gebracht voor dit doel.

Doorontwikkeling AOG

Voor de doorontwikkeling van het opdrachtgeversschap binnen de organisatie wordt een bedrag van € 0,2 mln ter begroting gebracht.

Tabel: materieel budget ten behoeve van personele inzet

Omschrijving (bedragen x € 1 mln)	2017	2018	2019	2020	2021
Materieel budget t.b.v. personele inzet*	0,6	0,06	0,06	0,06	0,06

Ad c: Arbeidskosten, onderdeel inhuur

Inhuur; Inzet van materieel budget

Inhuur (gedekt door inzet materieel budget) wordt met een bedrag van € 0,3 mln verlaagd. Het betreft onder andere de overboeking budget van deelname in programma's naar toekomstagenda (0,2 mln verlaging).

Tabel: materieel budget ten behoeve van inhuur

Omschrijving (bedragen x € 1 mln)	2017	2018	2019	2020	2021
Materieel budget t.b.v. inhuur	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4

Opbrengsten detachering en UWV

Rondom arbeidskosten realiseert de provincie ook opbrengsten. Enerzijds betreft dit opbrengsten voor medewerkers die elders zijn gedetacheerd (maar waarvoor bij de provincie wel loonkosten bestaan) en waarvoor een vergoeding in rekening wordt gebracht, anderzijds betreft dit uitkeringen van het UWV bij zwangerschap en dergelijke. Bij voorjaarsnota worden opbrengsten detacheringen verhoogd met een bedrag van € 0,4 mln.

Tabel: Opbrengsten detachering en UWV

Omschrijving (bedragen x € 1 mln)	2017	2018	2019	2020	2021
Detachering opbrengsten	0,4	0	0	0	0

Kijklijnen

Wat is een kijklijn

De begroting is opgebouwd vanuit een structuur die bestaat uit programma's, doelen en taken. Echter, er zijn steeds meer onderwerpen die bestuurlijk van belang zijn die binnen verschillende programma's, doelen en taken terugkomen. Deze onderwerpen zullen binnen de kijklijnen terugkomen.

Extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland

In de bestuurlijke inleiding van de Begroting 2017 is aangegeven dat de provincie ruimte en vertrouwen heeft om de ambities verder te versnellen, te verdiepen en te versterken door middel van incidentele en structurele inzet van middelen. Hierbij wordt welbewust naar kansen gekeken die nog in de resterende collegeperiode kunnen worden uitgevoerd (of verplicht). In de Begroting 2017 zijn 12 onderwerpen benoemd, waarvoor voorstellen worden uitgewerkt (waar van toepassing samen met partners), zodat Provinciale Staten hierover uiterlijk bij de voorjaarsnota een afweging kan maken. In onderstaande tabel worden de 12 onderwerpen weergegeven, gevolgd door een korte toelichting per voorstel:

Totaaloverzicht extra investeringen in slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland

Nr.	Onderwerp Bedragen in €	Indicatief bedrag (Begroting2017)	Besluit	I/S	R/B	Programma- doel	Behandeling PS
	Versnellen transitie naar innovatieve en duurzame toekomst						
1	Fonds ter financiering kleinschalige, maatschappelijke energieprojecten	2.000.000	2.000.000	I	R	3.2	29-03-2017
2	Bijdrage aan de transitie van het chemiecluster in de Rotterdamse haven	7.500.000	7.500.000	I	R	3.1	31-05-2017
3	Nieuwe impuls voor verduurzaming mobiliteit	10.000.000	6.000.000	I	B	2.1	28-06-2017
			4.000.000	I	B	2.2	28-06-2017
4	Bijdrage aan een Zuid-Hollandse transitiecampus - echt groene groei	5.000.000	5.000.000	I	R	3.1	28-06-2017
	Versterken Zuid-Hollandse economie						
5	Reservering voor de uitvoering van 'Investeren in vernieuwing'	5.000.000	5.000.000	I	R	3.1	28-06-2017
6	Bijdrage aan de modernisering van het glastuinbouwcluster in het Westland	4.000.000	4.000.000	I	R	3.1	28-06-2017
7	Extra bijdrage t.b.v. cofinanciering van de innovatiestimulering MKB	1.000.000	1.000.000	I	R	3.1	22-02-2017
8	Ophoging budget voor regionale gebiedsgerichte economische werken	5.000.000	5.000.000	I	R	4.1	28-06-2017
	Verdiepen van bestaande ambities						
9	Behoud aanbod en verbetering van het openbaar vervoer (m.i.v. 2018 € 1,5 mln)	3.000.000	3.000.000	S	B	2.2	09-11-2016
10	Oplossen knelpunten openbaar vervoer	1.500.000	1.500.000	I	B	2.2	28-06-2017
11	Beperkte verlaging opcenten op de MRB (m.i.v. 2017 € 1,0 mln)	3.000.000	3.000.000	S		5	09-11-2017
12	Extra impuls om Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving versneld te versterken	1.000.000	500.000	I	R	1.6	28-06-2017
			500.000	I	B	1.6	28-06-2017
	Totaal	48.000.000	48.000.000				

I/S = Incidenteel / Structureel

R/B = toevoeging aan Reserve of Budget

Impulsen waarvoor PS reeds een besluit heeft genomen

Toelichting:

Hieronder worden de impulsen kort toegelicht. Een aantal voorstellen zijn al eerder in PS aan de orde geweest. U heeft een informerende brief ontvangen waarin u terug kunt lezen wanneer deze voorstellen zijn behandeld in PS. Voor zover de voorstellen als concrete uitwerking van de impulsen nog niet in PS aan de orde zijn geweest, zijn deze als bijlage bij deze voorjaarsnota toegevoegd. Het gaat dan om de nummers 3, 4, 5, 6, 8, 10 en 12.

1. Fonds ter financiering kleinschalige, maatschappelijke energieprojecten

Het subsidieplafond voor de Subsidieregeling Lokale initiatieven energietransitie 2017 is vastgesteld in de PS vergadering van 29 maart 2017. In deze voorjaarsnota wordt PS gevraagd het bedrag van € 2 mln vanuit de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland beschikbaar te stellen in de periode 2017-2019 (2017: € 800.000,- 2018 en 2019 elk € 600.000,-) en toe te voegen aan de reserve Versterking economie. Dit is verwerkt in programma 3, doel 3.2: schone en toekomstbestendige energie.

2. Bijdrage aan de transitie van het chemiecluster in de Rotterdamse haven

Het voorstel rondom de financiële bijdrage voor project 'Waste to chemicals' is vastgesteld in de PS vergadering van 31 mei 2017. In deze voorjaarsnota wordt PS gevraagd het bedrag van € 7,5 mln vanuit de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland beschikbaar te stellen en toe te voegen aan de reserve Versterking economie. Dit is verwerkt in programma 3, doel 3.1: Een groeiende, duurzame en innovatieve economie.

3. Nieuwe impuls voor verduurzaming mobiliteit

Het voorstel rondom de voortgang van de energietransitie mobiliteit en de voorstellen voor versnelling maakt deel uit van deze voorjaars- en kadernota. In deze voorjaarsnota wordt PS gevraagd het bedrag van € 6 mln vanuit de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland beschikbaar te stellen en toe te voegen aan het budget voor het PZI en € 4 mln vanuit de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland beschikbaar te stellen en toe te voegen aan het budget voor OV-concessies. Dit is verwerkt in programma 2, doel 2.1 en 2.2.

4. Bijdrage aan een Zuid-Hollandse transitiecampus - echt groene groei

Het voorstel rondom de financiële bijdrage voor de transitiecampus Zuid-Holland maakt deel uit van deze voorjaars- en kadernota. In deze voorjaarsnota wordt PS gevraagd het bedrag van € 5 mln vanuit de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland beschikbaar te stellen en toe te voegen aan Versterking economie. Dit is verwerkt in programma 3, doel 3.1: Een groeiende, duurzame en innovatieve economie.

5. Reservering voor de uitvoering van 'Investeren in vernieuwing'

Het voorstel van GS voor de inzet van extra middelen voor het regionaal investeringsprogramma en gebiedsgericht werken maakt deel uit van deze voorjaars- en kadernota. Daarin is aangegeven dat de formele besluitvorming en de financiële vertaling in de begroting in de Voorjaarsnota 2017 is opgenomen. U wordt daarom nu gevraagd vanuit de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland het bedrag van € 5 mln 'Investeren in vernieuwing' toe te voegen aan de reserve Versterking economie. Dit is verwerkt in programma 3, Doel 3.1: Een groeiende, duurzame en innovatieve. En daarnaast het bedrag van € 5 mln 'Regionaal gebiedsgericht economisch werken' aan de reserve Bestuur. Dit is verwerkt in programma 4, Doel 4.1 Slagvaardig, toekomstbestendig en transparant bestuur. De storting in de reserve vindt plaats omdat de projecten weliswaar bekend zijn, maar de verdeling over de jaarschijven nog niet concreet is. Een deel van de middelen zal pas in 2018 worden ingezet. De precieze verdeling wordt komende maanden in nauw overleg met de partners uitwerkt. In de Najaarsnota 2017 zullen de bedragen voor 2017 vanuit de reserve ter begroting worden gebracht. Het restant zal in de Begroting 2018 worden opgenomen.

6. Bijdrage aan de modernisering van het glastuinbouwcluster in het Westland

Het betreft een versterking van de herstructurering en modernisering van de glastuinbouw zoals bedoeld in het Impulsprogramma van de provincie Zuid-Holland. Door de gemeente Westland een subsidie te verlenen voor het opkopen en uitplaatsen van de in de weg liggende woningen/obstakels kunnen 200 hectare tuinbouwareaal worden vrijgespeeld voor modernisering en herstructurering. Die de provincie voor ogen staat en waar zij in coalitieverband (HOT) samenwerkt met het bedrijfsleven om te komen tot een duurzaam tuinbouwcluster voor de toekomst.

7. Extra bijdrage t.b.v. cofinanciering van de innovatiestimulering MKB

De verhoging van het Subsidieplafond 2017 regeling MKB Innovatiestimulering Topsectoren Zuid-Holland (MIT ZH) is vastgesteld in de PS vergadering van 22 februari 2017. In deze voorjaarsnota wordt PS gevraagd een bedrag van € 1 mln vanuit de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland beschikbaar te stellen en toe te voegen aan de reserve Versterking economie. Dit is verwerkt in programma 3, Doel 3.1: Een groeiende, duurzame en innovatieve economie.

8. Ophoging budget voor regionaal gebiedsgerichte economische werken

Alleen voor investering nummer 8 'Ophoging budget voor regionale gebiedsgerichte economische werken' is nog geen financiële mutatie (van € 5 mln) gemaakt. Het voorstel voor het bedrag van € 5 mln 'Regionaal gebiedsgericht economische werken' wordt gecombineerd opgepakt met het voorstel voor de impuls 'Investeren in vernieuwing' (investering nummer 5). Deze middelen worden in samenhang in PS van 28 juni behandeld. Het gaat bij beide impulsen om het leveren van een bijdrage aan de versterking van gebieden. Daarnaast gaat het om versnellingsgelden, d.w.z. dat de middelen die er toe moeten leiden dat projecten daadwerkelijk gerealiseerd worden en die katalyserend werken voor de ontwikkeling van de gebieden. In veel gevallen dragen de projecten bij aan zowel de doelstellingen op het gebied van gebiedsgericht werken als het Investeringsprogramma Zuidelijke Randstad. Door slimme combinaties te maken kunnen beide impulsen elkaar versterken. Belangrijke impulsen voor de focusprojecten zijn extra middelen voor de ontwikkeling van de fielslabs en campussen.

9. Behoud aanbod en verbetering van het openbaar vervoer (m.i.v. 2018 € 1,5 mln)

Reeds verwerkt in de meerjarenbegroting, geen verdere actie nodig in de voorjaarsnota.

10. Oplossen knelpunten openbaar vervoer

De onderbouwing van de invulling van dit onderwerp maakt deel uit van deze voorjaars- en kadernota. In deze voorjaarsnota wordt PS gevraagd het bedrag van € 1,5 mln vanuit de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland beschikbaar te stellen en toe te voegen aan het bestaande budget voor openbaar vervoer.

11. Beperkte verlaging opcenten op de MRB

Reeds verwerkt in de meerjarenbegroting, geen verdere actie nodig in de voorjaarsnota.

12. Extra impuls om Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving versneld te versterken

De onderbouwing van de invulling van dit onderwerp maakt deel uit van deze voorjaars- en kadernota. In deze voorjaarsnota wordt PS gevraagd het bedrag van € 1 mln vanuit de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland beschikbaar te stellen. Daarvan wordt € 0,5 mln toegevoegd aan de reserve Milieuaspecten, en € 0,5 mln aan het bestaande budget *Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving*.

Toelichting op de voortgang van de amendementen 2016

De voortgang is als volgt voor de amendementen op de Voorjaarsnota 2016:

- **A517// investeren in fietsen (€ 4 mln):** Het bedrag is opgenomen in het Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur in de paragraaf fiets onder de Uitvoeringsagenda 'Samen verder fietsen'. € 2,1 mln is al gealloceerd aan concrete projecten conform het amendement (jaar gereed 2019). Het resterende bedrag wordt opgenomen in het PZI 2018-2032.

- **A519// Onderwijs en arbeidsmarkt projecten gericht op voldoende stageplekken studenten MBO HBO (€ 0,25 mln):** Het bedrag is in de Begroting 2017 opgenomen en toegelicht bij doel 3.1 (Een groeiende, duurzame en innovatieve economie). Op 12 december 2016 heeft gedeputeerde Bom - Lemstra een brief gestuurd aan PS waarin wordt aangegeven dat 13 initiatieven zijn ontvangen, welke samen het beschikbaar gestelde bedrag met zo'n € 2 mln overschrijden. Binnen de betrokken afdeling is naar een passende oplossingsmaatregel gezocht. Het bedrag wordt in 2017 besteed i.p.v. 2016. Het voorstel is op 7 juni 2017 besproken in de commissie Ruimt en Leefomgeving. Daarna zal bekendmaking en openstelling van de subsidieregeling volgen. Het subsidieplafond is € 250.000,-. Het maximaal aan te vragen subsidiebedrag is € 200.000,- en het maximale subsidiebedrag per stageplaats bedraagt omgerekend € 2.500,-. Bij de aanvragen wordt het 'wie het eerst komt, die het eerst maalt' principe toegepast. In de toelichting bij de subsidieregeling is hierover nadere informatie opgenomen.

- **A529// knelpunten OV en Zuidvleugelproducten (€ 4 mln):** Dit amendement bestaat uit twee delen, nl € 2 mln voor knelpunten OV en € 2 mln voor invoering regioabonnement.
 - **OV-knelpunten:** Voor 2017 is op basis van dit amendement aan de vervoerders totaal ca € 800.000 subsidie verleend voor oplossing knelpunten in het OV. Voor 2018 staat voorsnog € 700.000 gereserveerd, voor 2019 gaat het om een bedrag van € 500.000 (i.v.m. aflopen concessie Drechtsteden/Alblasserwaard-Vijfheerenlanden). Subsidieverlening voor 2018 vindt plaats voor het einde van 2017
 - **Regio-abonnement:** Er is overeenstemming bereikt met Arriva over een voor de reiziger kostenneutrale invoering van het regioabonnement in de concessies Drechtsteden/Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en Zuid-Holland Noord per 1 januari 2017. De door de provincie aan Arriva te vergoeden implementatiekosten bedragen € 1,6 mln. Uitbetaling hiervan vindt plaats in 2017.

De voortgang is voor de amendementen op de Kadernota 2017 als volgt:

- **A518// tijdelijke verlaging opcenten (€ 3 mln):** Deze tijdelijke verlaging is verwerkt in de Begroting 2017. Het tarief van de opcenten is hierdoor verlaagd met 0,3.

- **A523// impuls cultureel erfgoed (€ 2 mln):** Het bedrag maakt deel uit van het in de begroting 2017 opgenomen en vastgestelde plafond voor Restauraties monumenten 2017 à € 3,4 mln. Het bedrag is daarmee beschikbaar om subsidies toe te kennen in dit boekjaar. De verdeling van de intensivering binnen doel 3.6 naar de diverse taken wordt verwerkt (conform desbetreffende beleidsnota).

- **A524// regionale gebiedsgerichte economische projecten (€ 2 mln):** Het bedrag is in de Begroting 2017 opgenomen en toegelicht bij doel 4.1 (Slagvaardig, toekomstbestendig en transparant bestuur). Hier is voor gekozen omdat bij de invulling niet alleen economie als domein geldt, ook infrastructuur of groen is mogelijk. In de Begroting 2017 is voorzien dat het bedrag in 2017 wordt gestort in de aangemaakte reserve regionale gebiedsgerichte projecten'.

Programma Zuid-Hollands Groen / P&C Groen

Inleiding

Met ingang van 2016 is de P&C Groen ingesteld en worden jaarlijks de uitvoeringsresultaten en de bestedingen voor de 3 beleidsdoelen Groen tegelijk verantwoord in 1 Voortgangsrapport Groen (VGR). Het rapport geeft inzicht in de uitvoeringsresultaten en de bestedingen met betrekking tot de beleidsdoelen Groen in 2016. Het voortgangsrapport is 1 van de 3 nieuwe instrumenten in de P&C Groen cyclus die worden ontwikkeld om de uitvoeringsresultaten, de bestedingen en programmering van de beleidsdoelen Groen beter te verbinden. De 2 andere instrumenten zijn het Programma Zuid-Hollands Groen (PZG) en het Kaderbesluit Groen (KG).

Om de 3 nieuwe P&C instrumenten voor Groen te kunnen realiseren, is een herinrichting van de structuur van de financiële administratie noodzakelijk. Hierdoor is het mogelijk de uitvoeringsresultaten van de beleidsdoelen Groen beter aan te sluiten op de bestedingen en programmering. Daarin is direct invulling gegeven aan de wens van de Statencommissie DO om onderscheid te maken naar realisatie en beheer van groen van recreatiegebieden en natuurgebieden en het beheer ervan. Om die reden zijn de taken voor de begrotingsdoelen 1.3 Recreatie / groenbeleving en 1.4 Natuur / biodiversiteit aangepast. Voor het doel 1.5 duurzame landbouw is het onderscheid realisatie en beheer niet van toepassing, deze taken blijven ongewijzigd.

De herinrichting van de structuur van de financiële administratie, de aanpassing van de taken en de budgetverschuivingen worden aan PS ter formele besluitvorming voorgelegd bij de Voorjaarsnota 2017. Met ingang van de Kadernota 2019 zal een KG 2019 verschijnen die tegelijk zullen worden behandeld in mei 2018. Het KG bevat een nadere detaillering van de Kadernota voor de beleidsdoelen Groen. Het KG bevat strategische keuzes rond aanpassing en verdeling van financiële ruimte binnen de P&C Groen. Het biedt het financiële kader voor de begroting en de P&C Groen.

Het PZG is het derde nieuwe instrument in de P&C cyclus. Het geeft inzicht in het budget dat is opgenomen in de begroting en een doorkijk van de inzet van de gereserveerde middelen in de periode daarna voor het realiseren van de beleidsdoelen Groen. Het PZG kijkt vooruit en geeft programmatische invulling aan het kaderstellend beleid en het KG. Het is een verfijning van de voorgenomen activiteiten die bij de beleidsdoelen Groen in de begroting zijn geformuleerd en bevat geen nieuw beleid. Het PZG wordt in het najaar van 2017 tegelijk met de begroting aan PS voorgelegd.

Met deze 3 nieuwe P&C instrumenten worden 3 robuuste instrumenten ontwikkeld waarmee PS jaarlijks een compleet inzicht in de uitvoeringsresultaten, de financiën en programmering van de beleidsdoelen Groen krijgen. Daarmee worden PS in staat gesteld om de resultaten in samenhang te bezien. Naast deze nieuwe instrumenten zijn er ook in de voorjaarsnota en najaarsnota mogelijkheden om bij te sturen op de actuele ontwikkelingen en voortgang in het lopende jaar.

Was/Wordt Taken en Indicatoren

Onderstaand overzicht geeft de vervallen en nieuwe taken en indicatoren weer. Indicatoren die niet gewijzigd zijn maar gekoppeld zijn aan een van de nieuwe taken komen terug in taken binnen het onderdeel programma's

Taak	Wijziging in taak	Wijziging in indicatoren
1.3.1 t/m 1.3.4	Vervallen	
1.3.2		Eén vervallen indicator: <ul style="list-style-type: none"> 1.3.2.1 Het aantal knelpunten in recreatieve routes voor varen, fietsen en wandelen.
1.3.5 t/m 1.3.7	Nieuw	
1.3.5		Eén aanpassing in streefwaarde: <ul style="list-style-type: none"> 1.3.5.8 (oude nummer 1.3.1.1) Aantal ha RodS-gebied waarvan de inrichting is afgerond en beheer geregeld. Het betreft RodS-gebieden waarvan per 2013 een realisatieopgave resteert <p>Zeven nieuwe indicatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.3.5.1 Omvang van de provinciale subsidie aan landschapstafels voor projecten in voorbereiding (uitgedrukt in euro's en op basis van begrote projectkosten) 1.3.5.2 Omvang van de provinciale subsidie aan landschapstafels voor projecten in uitvoering (uitgedrukt in euro's en op basis van begrote projectkosten) 1.3.5.3 Omvang van de provinciale subsidie aan landschapstafels voor projecten die zijn afgerond (uitgedrukt in euro's en op basis van begrote projectkosten) 1.3.5.4 Het aandeel (in %) dat de landschapstafels in het afgelopen kalenderjaar hebben besteed aan het provinciale doel recreatie 1.3.5.5 Het aandeel (in %) dat de landschapstafels in het afgelopen kalenderjaar hebben besteed aan het provinciale doel biodiversiteit 1.3.5.6 Het aandeel (in %) dat de landschapstafels in het afgelopen kalenderjaar hebben besteed aan het provinciale doel duurzame landbouw 1.3.5.7 (in plaats van oude nummer 1.3.2.1) Het aantal resterende knelpunten in recreatieve routes voor varen, fietsen, wandelen die door middel van een subsidie op basis van de Uitvoeringsregeling Groen worden opgelost
1.4.1 t/m 1.4.5	Vervallen	
1.4.6 t/m 1.4.8	Nieuw	

Was/Wordt Middelen

Primaire begroting voor aanpassingen PZG

Omschrijving Bedragen x € 1.000	Lasten	Baten	Storting in reserve	Bijdrage uit reserve	Resultaat	Totaal
1-3-1 Realiseren en verbeteren recreatieve groen- en watergebieden	26.353	755	0	8.952	16.647	
1-3-2 Realiseren en verbeteren recreatieve routestructuren en aansluiting stedelijk gebied	6.755	200	0	5.000	1.555	
1-3-3 Verbinden en ondersteunen vrijwilligersinzet in het groen inclusief maatschappelijke en groene netwerken	800	0	0	0	800	
1-3-4 Organiseren uittreden uit de recreatieschappen en afbouw G.Z-H	0	0	0	0	0	
Groenblauwe structuur versterkt samenhang stad-land en recreatieve gebruiks- en belevingswaarde landschap						19.002
1-4-1 Beschikbaar krijgen grond voor en inrichten van de restopgave van het Natuurwerk Nederland inclusief verbindingen	68.930	37.220	0	9.638	22.073	
1-4-2 Organiseren en innoveren natuurbeheer in Natuurnetwerk Nederland	13.070	45	0	986	12.039	
1-4-3 Actualiseren Natura 2000 beheerplannen en naleving overeengekomen afspraken	8.081	1.756	0	1.058	5.267	
1-4-4 Faciliteren agrarisch natuur- en landschapsbeheer	6.674	3.508	0	0	3.166	
1-4-5 Faciliteren verhoven biodiversiteit in 'overig' gebied en behoud beschermende soorten	1.902	951	0	624	327	
De biodiversiteit is behouden en waar mogelijk versterkt						42.871
TOTAAL						61.873

Primaire begroting na aanpassingen P&C Groen, zonder bijstellingen Voorjaarsnota

Omschrijving	Lasten	Baten	Storting in reserve	Bijdrage uit reserve	Resultaat	Totaal
1-3-5 Realisatie en ontwikkeling recreatievoorzieningen	21.976	800	0	13.151	8.025	
1-3-6 Beheer recreatievoorzieningen	7.360	150	0	0	7.210	
1-3-7 Innovatie in recreatie en groenbeleving	5.072	5	0	801	4.266	
Groenblauwe structuur versterkt samenhang stad-land en recreatieve gebruiks- en belevingswaarde landschap						19.501
1-4-6 Biodiversiteit: Realisatie en ontwikkeling	67.423	37.220	0	9.638	20.565	
1-4-7 Biodiversiteit: Beheer en onderhoud	26.121	3.954	0	2.044	20.123	
1-4-8 Biodiversiteit: Innovatie en organisatie	4.612	2.306	0	624	1.682	
De biodiversiteit is behouden en waar mogelijk versterkt						42.370
TOTAAL						61.871

Bijlagen

Bijlage 1 Voordracht en Besluit

Besluit

vergadering
Juni 2017

Nummer
7015

Onderwerp

Vaststellen van de Voorjaarsnota 2017, de bijstelling van de Subsidieplafonds 2017 en de Kadernota 2018-2021

Bestuurlijke samenvatting van het voorstel

Elk jaar voor de zomer stellen PS de voorjaarsnota, gewijzigde subsidieplafonds en de kadernota vast. De voorjaarsnota bevat de (financiële) bijsturing op het lopende begrotingsjaar (2017). Tegelijkertijd hiermee stellen PS ook de gewijzigde subsidieplafonds vast voor het lopende jaar. De kadernota geeft de belangrijkste ontwikkelingen weer voor de komende vier jaar (2018-2021) en geeft aanvullend hierop een lange termijn doorkijk.

In deze voorjaars- en kadernota kiest het college er voor om het resultaat uit de rekening 2016 niet in te zetten voor nieuw beleid. De focus ligt op dit moment op het invullen en financieel verwerken van de investeringsimpuls van € 48 mln uit de begroting 2017. Vanuit strategisch oogpunt is het van belang komende periode geld beschikbaar te houden voor het nieuwe regeerakkoord, wat ongetwijfeld nieuwe investeringen met zich mee gaat brengen.

Het rekeningoverschot betekent overigens niet automatisch dat Zuid-Holland achterblijft in de realisatie van onze ambities. Dat is vooral een inhoudelijke vraag, die aan de hand van de voortgang op de beleidsindicatoren zou moeten worden besproken. Daarnaast hoeft een verschuiving in uitvoeringsdatum van projecten niet per definitie slecht te zijn, zolang daar maar goede redenen voor zijn. Denk aan een verbetering van draagvlak bij partners, betere inpassing in de omgeving of een kwalitatief hogere uitvoering.

Het college ziet dat het steeds belangrijker wordt snel geld vrij te kunnen maken voor projecten die uitvoeringsgereed zijn. Hetzij voor onszelf, hetzij als kans voor gemeenten en andere partners. Om die reden werken we nu onder meer aan vernieuwing van ons subsidie-instrumentarium (bijvoorbeeld voor gebiedsgericht werken) en aan het creëren van meer flexibiliteit in de programmering van grote programma's. De nadere uitwerking hiervan zal het college veel aandacht geven.

Het afgelopen jaar is aandacht besteed aan vergroting van de provinciale uitvoeringskracht en versterking van de voorspellende waarde van Najaarsnota's en Voorjaarsnota's. Hierin zijn stappen gezet, maar het gewenste niveau is nog niet bereikt. Het college en de organisatie zullen hier ook het komend jaar extra inspanning op leveren. Dit zal zichtbaar worden in de Najaarsnota 2017.

Inhoud

De afgelopen jaren waren de voorjaars- en kadernota sterk financieel georiënteerd. De focus lag primair op het sluitend krijgen en houden van de begroting. Dit was ook nodig om het hoofd te bieden aan de aanhoudende onzekerheid over het herstel van de economie en van de overheidsfinanciën. Met het aantrekken van de economie en herstel van de overheidsfinanciën ontstaat er echter weer ruimte en vertrouwen om met een positieve blik naar de toekomst te kijken. De extra investeringen uit de Begroting 2017 (voor een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland) zijn daar een uiting van.

Dit vergt ook een andere insteek. Met de toekomst voor ogen, zullen we ook steeds meer en meer de ontwikkelingen in de (veranderende) buitenwereld om ons heen als vertrekpunt moeten nemen bij het nemen van besluiten over de allocatie van middelen. Belangrijk uitgangspunt hierbij is hoe we Zuid-Holland (nog) schoner, slimmer en sterker kunnen maken.

Verder zullen we met de toekomst voor ogen ook steeds meer vorm en inhoud moeten gaan geven aan digitalisering van informatie en de transparantie die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

In deze voorjaars- en kadernota worden een aantal stappen gezet richting toekomst:

- Er is een beleidsinhoudelijke inleiding geschreven waarin staat welke veranderingen er op ons afkomen en welke vernieuwingsopgaven dat met zich meebrengt;
- Er is een eerste aanzet gegeven voor een aantal scenario's waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe de financiële positie van de provincie zich op langere termijn gaat ontwikkelen;

Daarnaast vindt de provincie het belangrijk om open en transparant te zijn; dat komt tot uitdrukking in het programma Transparante en Open Provincie (TOP, onderdeel van doel 4.1). TOP kent twee kanten voor de planning en control cyclus: inzicht geven in financiële informatie op een lager niveau (op taakniveau) en meer gebruik maken van de digitale mogelijkheden. De digitale mogelijkheden zijn met ingang van de Begroting 2017, met een vernieuwde website, verkend en verruimd. De voorjaars- en kadernota worden digitaal gepubliceerd op de website <http://www.begrotingzuidholland.nl>. Nu bij de Voorjaarsnota 2017 en Kadernota 2018 - 2021 wordt een volgende stap gezet met de volgende uitbreidingen:

- Qua inzicht in de financiële cijfers: het is mogelijk door te klikken naar taakniveau, waarbij ook zichtbaar wordt wat de bijstelling per taak in de voorjaarsnota/kadernota is (de toelichting is wel zoveel mogelijk op doelniveau).
- Qua digitale mogelijkheden: Op de startpagina wordt een totaal overzicht van de financiële bijstellingen grafisch weergegeven, waarbij gefilterd kan worden op programma, doel of taak, zodat op maat kan worden ingezoomd. In het overzicht middeleninzet bij de programma's, doelen en taken kunnen de jaarschijven 18 t/m 21 aan- of uitgezet worden, dit geeft inzicht in de meerjarenraming. Daarnaast worden nu kijklijnen geïntroduceerd. Hiermee wordt inzicht geboden in onderwerpen die verschillende programma's, doelen en taken raken. In deze voorjaarsnota/kadernota zijn twee kijklijnen opgenomen, namelijk voor de extra investeringen in slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland en het programma Zuid-Hollands Groen/ P&C Groen.

Bij de begroting 2017 is al gemeld dat de financiële positie van de provincie verbetert. We zien dat deze ontwikkeling zich komende jaren verder doorzet. Aan de ene kant komt dit door exogene ontwikkelingen (zoals een verdere groei van de algemene uitkering uit het provinciefonds en de nogal altijd lage rentestand). Aan de andere kant heeft dit ook te maken met de effecten van het realistisch ramen van mobiliteitsinvesteringen. We zien dat de provincie hierdoor de komende jaren minder hoeft te lenen, wat een voordeel geeft op de rentelasten.

Per saldo is sprake van een voordelige ontwikkeling, die leidt tot een groei van de algemene reserve van circa € 50 mln eind 2017 naar € 60 mln in 2019 (en bijna € 140 mln in 2023). Van deze bedragen is (conform de door PS vastgestelde nota weerstandsvermogen) € 30 mln bedoeld als buffer voor onvoorziene gebeurtenissen. Het restantbedrag is zogenaamde 'vrije ruimte'.

In de Begroting 2017 zijn impulsen afgesproken om Zuid-Holland slimmer, schoner en sterker te maken met een budget van in totaal € 48 mln. Hierbij is aangegeven in de begroting dat de ambities samen met partners nader worden uitgewerkt en van een (financiële) onderbouwing voorzien, zodat PS uiterlijk bij Voorjaarsnota 2017 daar een afweging over kunnen maken.

In de Begroting 2017 is hiervan reeds € 6 mln financieel verwerkt, namelijk voor:

- Behoud aanbod en verbetering van het openbaar vervoer (€ 3 mln)
- Beperkte verlaging opcenten op de MRB (€ 3 mln).

In deze voorjaarsnota is € 38 mln verwerkt voor het lopende jaar en in de kadernota is € 4 mln verwerkt voor de jaren 2018 en 2019. Hiermee is de volledige € 48 mln financieel verwerkt. In eerdere PS-vergaderingen bent u al geïnformeerd of heeft u besloten over concrete voorstellen. De op 28 juni a.s. geagendeerde voorstellen zijn als bijlage bij deze voorjaarsnota opgenomen. Het beschikbaar stellen van betreffende budgetten is als apart beslispunt in deze voordracht opgenomen.

Onderdeel van de impulsen betreft het investeringsprogramma Zuidelijke Randstad en gebiedsgericht werken van elk € 5 mln. In de bijlage bij de Voorjaarsnota is de voorgenomen inzet van deze middelen en van de reeds eerder (amendement A524, aangenomen bij de behandeling van de Kadernota 2017-2020) door PS beschikbaar gestelde € 2 mln voor gebiedsgericht werken, uitgewerkt. Het betreft daarbij € 6,085 mln voor de financiële ondersteuning van diverse projecten in de regio's, € 1,5 mln voor de versnelling van de ontwikkeling van de campussen, € 3,5 mln voor de fieldlabs en € 149.000 voor de Redfinery.

De wijze waarop de financiële bijdrage aan de regio's beschikbaar wordt gesteld, vraagt om een nadere uitwerking. Qua systematiek is het gewenst om daarbij aan te sluiten bij de filosofie van het gebieds- en opgavegericht werken. Dit vraagt dus om een flexibele systematiek, met ruimte voor regionaal maatwerk. Een systematiek die het mogelijk maakt om op algemene doelstellingen te sturen en het gebied de ruimte te geven om de middelen binnen bepaalde randvoorwaarden te besteden. Het voorkomt ook dat elk van de projecten apart moet worden beoordeeld. Voorwaarden zijn dat er op gebiedsniveau voldoende cofinanciering beschikbaar is (dus niet per project) en dat de uitvoering binnen twee jaar start. Daarnaast dient er bij de uitwerking gezorgd te worden voor een systeem met minimale extra administratieve lasten, omdat dit de effectiviteit van de inzet van de middelen teniet kan doen. Het is gewenst om de verdere uitwerking en besluitvorming op het niveau van GS te laten plaats vinden, omdat hiermee de effectieve inzet van

de middelen zoveel mogelijk is gewaarborgd. Dit kan door nu een apart begrotingsplafond in te stellen voor het gebiedsgericht werken. In het Ontwerp-Besluit is dit opgenomen. GS zal hiervoor vervolgens een nadere regeling opstellen.

De definitieve inzet voor de fieldlabs en de campussen aan concrete projecten zal, indien dit op basis van de Asv noodzakelijk is, apart ter besluitvorming aan PS worden voorgelegd. Voor de extra impuls voor de Redifinery is een verhoging van de boekjaarsubsidie opgenomen.

In de bijlage is ook de extra impuls voor het verder vormgeven van NL Delta en Hollandse Duinen tot Nationale Parken van Wereldklasse opgenomen. Het betreft totaal ondersteuning van elk van de parken voor € 100.000 voor zowel 2017 als 2018 waarvan € 330.000 in de vorm van subsidie. De dekking hiervan kan plaatsvinden uit het reguliere programmabudget van programma 1. Verlenen van de subsidie vergt instemming van PS en daartoe is dit in het ontwerp-besluit opgenomen.

In het kader van het lopende jaar (2017) wordt hieronder specifiek ingegaan op een aantal ontwikkelingen.

Ontwikkeling algemene reserve 2017

Deze voorjaarsnota sluit op een nadelig verschil van € 30,3 mln. De stand van de algemene reserve komt hiermee uit op € 50,7 mln. De minimale stand van de algemene reserve, conform de Beleidsnota Weerstandsvermogen, is € 30 mln.

Ontwikkeling algemene reserve (bedragen x € 1 mln)		
Stand per ultimo 2016		+ 77,5
Onttrekking – Dekking MJB 2016-2019		-/- 8,5
Onttrekking – Amendementen vanuit Begroting 2017		-/- 4,9
Toevoeging – Voordeligsaldo MJB 2017-2020		+ 3,4
Stand na begroting 2017		+ 67,5
Toevoeging Rekeningresultaat 2016		+ 35,0
Stand na Jaarrekening 2016		+ 102,5
Beklemd deel rekeningresultaat 2016		-/- 21,5
Saldo Voorjaarsnota 2017, als gevolg van:		-/- 30,3
Extra investeringen in slimmer, schoner en sterker:	-/- € 38 mln	
Overige bijstellingen*:	+ € 7,7 mln	
Stand algemene reserve na Voorjaarsnota 2016		+ 50,7

* Zie tabel Mutaties financiële ruimte, blz 5

Financieel resultaat en financiële mutaties 2017

Het nadelige saldo van de voorjaarsnota wordt voornamelijk bepaald door de onttrekkingen vanwege de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, zoals aangekondigd in de Begroting 2017. Hiervan wordt in de voorjaarsnota € 38 mln en in de kadernota € 4 mln (voor de jaren 2018 en 2019) aan de algemene reserve onttrokken. De overige bijstellingen in de voorjaarsnota leiden per saldo tot een storting van € 7,7 mln in de algemene reserve.

Mutaties financiële ruimte (bedragen x € 1 mln)	Bedrag
Beklemd deel Jaarrekening 2016	-/- 21,5
Exogene ontwikkelingen:	+ 4,5
• Sociale premies en werkgeverslasten	-/- 1,5
• Provinciefonds: algemene uitkering provinciefonds: algemene uitkering	+ 3,8
• Rentelasten	+ 2,2
Extra investeringen in slimmer, schoner en sterker:	-/- 38,0
• Fonds ter financiering kleinschalige energieprojecten	-/- 2,0
• Bijdrage aan transitie chemiecluster Rotterdamse haven	-/- 7,5
• Nieuwe impuls voor verduurzaming mobiliteit	-/- 6,0
• Bijdrage aan Zuid-Hollandse transitiecampus – echt groene groei	-/- 5,0
• Reservering voor de uitvoering van 'Investeren in vernieuwing'	-/- 5,0
• Bijdrage aan modernisering gastuinbouwcluster Westland	-/- 4,0
• Extra bijdrage t.b.v. cofinanciering innovatiestimulering MKB	-/- 1,0
• Oplossen knelpunten openbaar vervoer	-/- 1,5
• Extra impuls versneld te versterken Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving*	-/- 1,0
• Regionaal gebiedsgerichte economische werken	-/- 5,0
Overige ontwikkelingen/bijstellingen:	+3,2
• Correctie begroting 2015	+ 2,2
• Vrijval EXPO 2025	+ 0,6
• Extra werkzaamheden Chemours 2017	-/- 0,5
• Mutaties < € 0,3 mln	+ 0,9
Totaal mutaties voorjaarsnota	-/- 30,3
Te dekken uit algemene reserve	-/- 51,8

* De middelen voor de extra impuls VTH worden beschikbaar gesteld in 2017. De hieraan gekoppelde uitgaven worden geraamd in 2017 (€ 0,5 mln), 2018 (€ 0,45 mln) en 2019 (€ 0,05 mln).

In onderstaande tabel zijn de mutaties op lasten/baten en reserves per programma in kaart gebracht. De getallen tellen als volgt op:

Lasten -/- baten +/- onttrekking + stortingen = saldo

Programma (bedragen x € 1 mln)	Lasten	Baten	Onttrekking reserve	Storting reserve	Saldo
Programma 1 Groen, Waterrijk en Schoon	10,6	-1,9	10,9	17,9	19,5
Programma 2 Bereikbaar en Verbonden	-9,8	-1,1	16,9	35,6	10,0
Programma 3 Aantrekkelijk en Concurrerend	11,8	1,0	9,2	27,3	29,0
Programma 4 Bestuur en Samenleving	-0,9	-0,4	-	5,0	-0,3
Programma 5 Middelen*	3,5	14,3	**63,0	10,9	-58,2
Totaal	15,2	11,9	100,0	96,7	0

* Dit is inclusief paragraaf bedrijfsvoering

** Dit is inclusief de onttrekking aan de algemene reserve van € 51,8 mln

De baten en lasten nemen ongeveer in vergelijkbare mate (een paar procent ten opzichte van de Begroting 2017) toe. Dit geeft een vergelijkbaar beeld als in 2016. Maar dit is een trendbreuk met 2015 en eerder, toen de lasten bij de voorjaarsnota substantieel toenamen (circa 8-9%).

Indicatoren

Wijzigingen in de indicatoren zijn opgenomen in:

- doel 1-3 Groenblauwe structuur versterkt samenhang stad-land en recreatieve gebruiks- en belevingswaarde landschap. De takenstructuur is hier aangepast op basis van het PZG en daarnaast zijn hier nieuwe indicatoren in verband met de landschapstafels opgenomen.
- doel 3.2 Schone en toekomstbestendige energie: deze wijzigingen betreffen voornamelijk aanpassing van streefwaarden.

Subsidies

Op basis van nieuwe ontwikkelingen of voortschrijdend inzicht worden de volgende (bijstellingen in) begrotingssubsidies en de subsidieplafonds voor een aantal subsidieregelingen in 2017 aangeleverd voor besluitvorming.

Begrotingssubsidies 2017

Begrotingssubsidie strand- en zwemveiligheid Zandmotor.

De gemeenten Den Haag en Westland zijn betrokken als (mede)beheerder en toezichthouder van de Zandmotor. De bewaking van de strand- en zwemveiligheid wordt gedaan door de lokale samenwerkende reddingsbrigades. De financiering vindt plaats uit het beheerfonds van de Zandmotor op basis van provinciale subsidies. Dit is vastgelegd in de financiële bepalingen van de Samenwerkingsovereenkomst Strand- en Zwemveiligheid (SOK). De gemeente Westland is verantwoordelijk voor het materieel. Het vervangen van materieel gedurende de beheerperiode (tot en met eind 2021) benodigd voor hulpverleningsacties en toezicht is destijds voorzien en gebudgetteerd. Het moment waarop dit plaats zou vinden was in 2011 nog niet te voorspellen. Pas nadat de begroting voor 2017 is vastgesteld is duidelijk geworden dat investeren in nieuw materieel in 2017 efficiënter is dan groot onderhoud. Op basis van de ervaring in de afgelopen vijf jaar is te verwachten dat nieuw materieel tot en met het eind van de beheerperiode gebruikt kan worden. In de jaren 2018 tot en met 2021 zullen geen extra investeringen in nieuw materieel nodig zijn. Na 2021 is geen extra toezicht en bewaking noodzakelijk en zullen de reddingbrigades niet meer door de provincie worden gefaciliteerd. Naar verwachting zal over vijf jaar het gebied van de Zandmotor geen andere risicofactoren meer hebben dan op reguliere stranden. Er wordt nu voorgesteld de begrotingssubsidie voor de gemeente Westland ten behoeve van het nieuwe materieel te verhogen met een bedrag van € 109.266 tot € 409.606.

Begrotingssubsidie Waterschap Rivierenland.

In het kader van het Actieprogramma Milieu wordt bijgedragen in de realisatie van een balkon (uitzichtpunt en bankjes) op de klimaatdijk Streefkerk. Voorgesteld wordt om een begrotingssubsidie op te nemen voor een bedrag van € 150.000.

Begrotingssubsidies AVN Vockestaert

Er wordt voor 2017 een aanvraag verwacht van Agrarische Natuurvereniging Vockestaert voor een provinciale subsidie ter grootte van € 16.083 voor Extra zwaar beheer in Midden-Deffland in kader van het programma IODS. Daarnaast zal aan Vockestaert een subsidie van maximaal € 361.440 worden verstrekt in het kader van de uitvoeringsovereenkomst Weidevogelbeheer (het Weidevogelpact). Voorgesteld wordt om een begrotingssubsidie op te nemen voor een bedrag van € 16.083 en een begrotingssubsidie op te nemen voor een bedrag van € 361.440.

Begrotingssubsidie project Restauratie Opleidingsprojecten Zuid-West

Vanwege een procedurele fout is het door ROP in 2016 aangevraagde subsidiebedrag van € 20.000 niet vermeld in de door Provinciale Staten vastgestelde begroting 2017. Met aanpassing/aanvulling van de begroting 2017 met de begrotingssubsidie 2017 kan voldaan worden aan de subsidiebehoefte van de aanvrager. Voorgesteld wordt om een begrotingssubsidie op te nemen voor een bedrag van € 20.000

Begrotingssubsidie Probiblio

In de Statencommissie Bestuur en Middelen van 28 september 2016 is besproken om met ingang van 1 januari 2017 jaarlijks de subsidie voor Probiblio met een bedrag van € 50.000 te verlagen

en dit in te zetten voor een ambtelijk capaciteit voor het opdrachtgeverschap van Probiblio. Er wordt nu voorgesteld om een begrotingssubsidie op te nemen voor een bedrag van € 5.042.640.

Begrotingssubsidie stichting molenviergang Aarlanderveen.

Op grond van het convenant Afspraken Convenant Molenviergang Aarlanderveen 2015-2024 tussen de Stichting Molenviergang Aarlanderveen en de provincie Zuid-Holland heeft de provincie zich garant verklaard voor een bijdrage in het exploitatietekort van de Molenviergang. Er wordt nu voorgesteld een begrotingssubsidie op te nemen voor een bedrag van € 22.058.

Begrotingssubsidie Fietzersbond

Met de Fietzersbond wordt vanaf 2017 een driejarige samenwerkingsovereenkomst voor 2017–2019 afgesloten om meerjarige afspraken over samenwerking op onderwerpen van de Uitvoeringsagenda Fiets te realiseren. De toekenning van de middelen voor de afgesproken werkzaamheden kunnen per jaar via de provinciale subsidieregeling mobiliteit (SRM) Zuid-Holland worden toegekend. Er wordt nu voorgesteld om de begrotingssubsidie op te nemen voor een bedrag van € 43.000

Begrotingssubsidie Stichting Biobased Delta

De provincies Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant participeren voor het behalen van hun doelen op het gebied van de transitie naar een Biobased Economy in het triple helixsamenwerkingsverband Biobased Delta. De drie provincies financieren een belangrijk deel van de begroting van de Biobased Delta. Ook private partijen als Corbion, Sabic, Cargill en Dow financieren een gedeelte. In 2015 heeft de Raad van Toezicht van de Biobased Delta ingestemd met een hoog ambitieniveau en daarmee met een groeiemodel naar een bijdrage van € 242.000,- per provincie in 2017. In de begroting is deze verhoging nog niet verwerkt, vandaar dat het plafond wordt verhoogd met € 26.000. In het hoofdlijnenakkoord is opgenomen dat de provincie voor het bereiken van haar doelen samenwerkt met andere regio's, waaronder de Biobased Delta.

Een specifiek project wat aandacht vraagt is de REDEFINERY: dit is een grootschalige bioraffinage waarin houtsoortige biomassa wordt omgezet naar suikers en lignine voor industriële toepassingen. Het project voor grootschalige bioraffinage van hout is een belangrijk project in de transitie van het chemisch en industrieel cluster in Zuid-Holland, met een grote potentiële spin off. Het project is geëvolueerd van idee naar commercieel concept en heeft inmiddels de serieuze aandacht van verschillende commerciële partijen die potentieel bereid zijn om een consortium te vormen om het project uit te gaan voeren. Belangrijk knelpunt is dat een geschikte operator nog ontbreekt, die een belangrijk deel van de verantwoordelijkheden van het project zal moeten gaan dragen. De extra benodigde activiteiten zijn dan ook gericht op het aantrekken van operator en bouw van een *privaat consortium*. De kosten die hiermee gepaard gaan worden geraamd op € 149.000. Een extra provinciale subsidie voor deze activiteiten die een versnelling in het project aan brengen is een logische, vanwege de grote betekenis die het project voor de transitie van het Haven Industrieel Complex kan hebben en vanwege betrokkenheid van regionale partners zoals de TU Delft, Biobased Delta en private partijen uit Zuid-Holland. Dekking hiervan wordt gevonden binnen de extra middelen die beschikbaar zijn gesteld vanuit de gezamenlijke middelen voor het "regionale investeringsprogramma Zuidelijke Randstad" en "regionale gebiedsgerichte economische werken". Uitgaande van beide extra bedragen wordt de subsidie verhoogd met €

175.000. Voorgesteld wordt om een begrotingssubsidie op te nemen voor een bedrag van € 391.000

Begrotingssubsidie aan de gemeente Westland.

Het betreft een versterking van de herstructurering en modernisering van de glastuinbouw zoals bedoeld in het Impulsprogramma van de provincie Zuid-Holland. Door de gemeente Westland een subsidie te verlenen voor het opkopen en uitplaatsen van de in de weg liggende woningen/obstakels kunnen 200 hectare tuinbouwareaal worden vrijgespeeld. Deze zijn nodig voor de modernisering en de herstructurering die de provincie voor ogen staat en waar zij in coalitieverband (HOT) samenwerkt met het bedrijfsleven om te komen tot een duurzaam tuinbouwcluster voor de toekomst. Voorgesteld wordt om een begrotingssubsidie op te nemen voor een bedrag van € 3.800.000.

Begrotingssubsidie The Green Village

De ambities met betrekking tot energie-innovatie, zoals verwoord in Watt anders, energie-agenda 2016-2020-2050 zijn fors. Naast het inzetten van het Energie Innovatie Fonds voor 'scale ups' en de Energy Innovation Board wordt als onderdeel van de TU Delft The Green Village (TGV), een campus voor energie-innovatie gerealiseerd. De provincie wil mee investeren in het bouwen van een CoCreation Centre op The Green Village. Dit ondersteunt de Provincie bij de doelen uit de Energieagenda om partijen te verbinden en initiatieven te faciliteren, in het bijzonder voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Hier kunnen innovaties voor dit aandachtsgebied doorontwikkeld en marktrijp gemaakt worden. Dit initiatief draagt bij aan de positie van de kenniscampus en daarmee aan de provinciale doelstelling om voorop te lopen op het gebied van energie innovatie. Bovendien mag de Provincie gebruik maken van het CoCreation Centre en zal het realiseren van een deel van het gebouw inzet zijn van de EnergyChallenge Zuid-Holland, georganiseerd door TGV i.s.m. de provincie in opdracht van de Energy Innovation Board. Voorgesteld wordt om een begrotingssubsidie op te nemen voor een bedrag van € 300.000.

Begrotingssubsidie Awareness

In de Krimpenerwaard wordt op burgerinitiatief van betrokken burgers, boeren en bedrijven (participanten) met hulp van deskundigen en onder leiding van mevrouw Riek Bakker een visie opgesteld. Aanleiding voor dit burgerinitiatief was het rapport 'Kracht van de Krimpenerwaard' dat door de Kamer van Koophandel was geïnitieerd én het gegeven dat met de komst van de gemeente Krimpenerwaard een vernieuwd toekomstperspectief wenselijk is. Zowel de betrokken gemeenten als de provincie ondersteunen het initiatief omdat het bijdraagt aan de toekomst van de Krimpenerwaard. Dit burgerinitiatief geeft input voor de gebiedsgerichte aanpak die de provincie voorstaat (integraal en op basis van initiatief van het gebied) en biedt een solide basis voor de verdere invulling van het toekomstig omgevingsbeleid voor/met dit gebied. Het initiatief biedt de basis om samen met bedrijven, maatschappelijke organisaties, burgers, de gemeenten en het hoogheemraadschap dit nieuwe toekomstperspectief te benoemen en uit te werken. De begrotingssubsidie heeft betrekking op het uitvoeren van dit burgerinitiatief in de Krimpenerwaard. Het resultaat is een strategische visie op de Krimpenerwaard, bestaande uit een inhoudelijke uitwerking van thema's en adviezen van de participanten. Voorgesteld wordt om een begrotingssubsidie op te nemen voor een bedrag van € 175.080.

Begrotingssubsidie voet- en fietsveren

Voorheen werd de subsidie verstrekt via § 3.1 van de Uitvoeringsregeling Groen (URG) Zuid-Holland. Deze paragraaf is niet opgenomen in de nieuwe subsidieregeling Groen Zuid-Holland omdat deze regeling is bedoeld voor projectsubsidies. De begrotingssubsidies komen overeen met de bedragen van de voorgaande jaren en het betreft een totaalbedrag van € 69.000 en dat is als volgt verdeeld:

- Gemeente Kaag en Braassem (Paddegat fiets/voetveer) voor een bedrag van € 20.000;
- Gemeente Kaag en Braassem (zomerveer) voor een bedrag van € 9.000;
- Gemeente Krimpenerwaard (fiets/voetveer) voor een bedrag van € 20.000;
- Gemeente Ridderkerk (fiets/voetveer) voor een bedrag van € 20.000.

Voorgesteld wordt om een begrotingssubsidie op te nemen van € 69.000

Begrotingssubsidie Nieuw Reijerwaard

Het provinciaal inpassingsplan voor het bedrijventerrein Nieuw Reijerwaard heeft de Raad van State-procedure doorlopen en is eind 2015 onherroepelijk geworden. De groene inpassing van het bedrijventerrein Nieuw Reijerwaard, waarvoor de provincie op basis van eerdere besluitvorming € 9.000.000 in een specifieke reserve heeft gereserveerd, wordt door de Gemeenschappelijke Regeling Nieuw Reijerwaard nader uitgewerkt in samenspraak met de omgeving. Dit proces is momenteel in uitvoering. Op basis van deze uitwerking zal de subsidieverlening worden voorbereid. Het bedrag van € 9.000.000 is reeds in de Begroting 2017 opgenomen. Voorgesteld wordt om een begrotingssubsidie op te nemen van € 9.000.000. Het onderwerp zal nog wel eerst in de Statencommissie worden geagendeerd, op basis van een eerdere toezegging daartoe van de gedeputeerde.

Begrotingssubsidie voor Recreatieschap Midden-Delfland

De bijdrage betreft een onderdeel van het Routestructuurplan (RPS) Midden-Delfland en maakt onderdeel uit van de IODS afspraken. Oorspronkelijk was afgesproken dat € 1.000.000 van de totale begroting van het RPS (van € 5,2 mln) door het Rijk zou worden voldaan. In het overnamebesluit van de bufferzonegronden (2015) zijn het rijk en de provincie echter overeengekomen dat ook deze bijdrage van € 1.000.000 door de provincie Zuid-Holland wordt voldaan. Met de vaststelling van dit subsidieplafond wordt dit mogelijk gemaakt. Voorgesteld wordt om een begrotingssubsidie op te nemen van € 1.000.000.

Plafonds voor uitvoerings- of subsidieregelingen:

1.6.46 Subsidieregeling molens Zuid-Holland 2013

In 2016 is in de subsidieregeling molens Zuid-Holland 2013 voor het eerst een paragraaf 4 "Groot Onderhoud" opgenomen. Hierdoor zijn moleneigenaren in de gelegenheid gesteld om subsidie aan te vragen voor groot onderhoud (aanvraagperiode 1-8-2016 tot 1-10-2016; mogelijk gemaakt met Intensiveringsmiddelen uit het Hoofdtijnenakkoord 2016-2019). Oorspronkelijk was deze mogelijkheid voor 1 jaar geboden; op basis van een evaluatie wilde de provincie beoordelen of een voortzetting van de regeling gewenst was. Uit het aantal aanvragen blijkt dat er een grote behoefte is aan deze vorm van subsidie. Voortzetting van de subsidiemogelijkheid is in de nieuwe Beleidsvisie Cultureel Erfgoed en Culturele Basisvoorzieningen 2017- 2020 opgenomen. Tijdens de voorbereiding van de Najaarsnota 2016 was deze beleidsvisie nog niet vastgesteld. GS hebben het deelsubsidieplafond verhoogd van nul tot € 250.000. Dit heeft tot gevolg dat gevraagd wordt aan Provinciale Staten om het hoofdsubsidieplafond vast te stellen op € 550.000.

1.6.47 Subsidieregeling planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland 2017

Het is wenselijk dat de ondernemers op bedrijventerreinen zich gezamenlijk organiseren en plannen ontwikkelen voor maatregelen die gericht zijn op het verhogen en in stand houden van de kwaliteit en duurzaamheid van het bedrijventerrein. Dit volgt uit het "Vraaggericht Bedrijventerreinenbeleid", dat september 2015 is vastgesteld en waarvan de voortgang is besproken in de Statencommissie Ruimte en Leefomgeving van mei 2017. De subsidieregeling helpt bij bovengenoemde ontwikkeling. Dat de regeling voorziet in een behoefte blijkt uit het feit dat de regeling in 2016 overtekend was met € 150.000. Gevraagd wordt aan PS om het subsidieplafond voor 2017 vast te stellen op € 600.000. Hiermee wordt het plafond van € 500.000 in 2016 verhoogd naar € 600.000 in 2017.

1.6.58 Subsidieregeling programma R-net Zuid-Holland.

Voor de R-net corridor Leiden-Katwijk-Noordwijk heeft de gemeente Leiden aangegeven in 2017 te starten met het uitvoeren van de werkzaamheden op haar grondgebied die bijdragen aan de ontwikkeling van deze bus-corridor. Dit is eerder dan verwacht, de aanvang was oorspronkelijk voorzien vanaf 2018. Voor de R-net corridor Gouda-Schoonhoven was eerder onduidelijkheid of de werkzaamheden door de gemeenten of door de provincie zouden worden uitgevoerd. Inmiddels is hierover meer bekend; de gemeenten gaan deze werkzaamheden uitvoeren. Naar verwachting zal in 2017 € 300.000 in de vorm van subsidie aan de gemeenten worden verleend.

Hierbij worden PS geïnformeerd dat deze deelsubsidieplafonds voor respectievelijk de corridor Leiden-Katwijk-Noordwijk en de corridor Gouda-Schoonhoven zijn verhoogd met € 9.500.000 en € 300.000 (de deelplafonds staan open tot en met 2020). Dit heeft geen gevolg voor het hoofdsubsidieplafond R-net Zuid-Holland.

1.6.62 Subsidieregeling regionale netwerken topsectoren Zuid-Holland

Met de subsidieregeling regionale netwerk topsectoren wil de provincie binnen deze pijlers het organiserend vermogen van de topsectoren en hun cross-overs versterken. De provincie zet middelen in voor de ontwikkeling van regionale netwerken waarin de triple helix partijen (overheid, onderwijs en ondernemers) zijn vertegenwoordigd. Door krachten te bundelen versterkt het organiserend vermogen van de sector. Het vormen van een netwerk per sector met

een agenda voorkomt dat verschillende netwerken binnen dezelfde sector met verschillende agenda's ontstaan. Nu wordt gevraagd aan PS om dit hoofdsubsidieplafond te verhogen met € 500.000 tot € 1.250.000.

1.6.71 Subsidierегeling opruiming drugsafval Zuid-Holland 2016

Voor het opruimen van drugsdumpingen is een subsidierегeling in het leven geroepen waarvoor in 2017 aanvragen kunnen worden gedaan. 2016 was het eerste jaar van uitvoering. Voor dit doel is landelijk geld beschikbaar gesteld door het Rijk en voor de provincie Zuid-Holland is dit een bedrag van € 33.272. Gevraagd wordt aan PS om het subsidieplafond van € 33.272 vast te stellen.

1.6.75 Subsidierегeling Groen paragraaf 2.4. Groenparticipatie

De komende periode werkt de provincie aan het versterken van de band van de inwoners en bedrijven in Zuid-Holland met de groene gebieden. Actieve betrokkenheid van bewoners en bedrijven bij het groen (groenparticipatie) zorgt voor een duurzaam behoud van de groene ruimte in Zuid-Holland. De provincie wil dit thema via de regiegroepen samen met haar partners in de regio invulling geven. Ondersteunend daaraan worden drie provinciebrede programma's uitgevoerd: De Groene Motor, Groen doet Goed en Groen en gezondheid. Gedeputeerde Staten hebben het deelsubsidieplafond vastgesteld op € 1.000.000. PS wordt gevraagd het hoofdsubsidieplafond vast te stellen op € 6.190.000.

Besluit

Provinciale Staten van Zuid-Holland,

Gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 9 mei 2017, met het besluitnummer PZH-2017-586797423;

Gelet op Artikel 105, 143 en 196 van de Provinciewet en artikel 6 van de Financiële Verordening;

Besluiten:

1. Vast te stellen de Voorjaarsnota 2017 en de Kadernota 2018-2021;

Met betrekking tot financiële mutaties:

- 2a. Vast te stellen het nadelig financieel resultaat van de Voorjaarsnota 2017 van € 51,8 mln, bestaande uit:
 - € 21,5 mln (n) - Beklemd deel Jaarrekening 2016
 - € 38,0 mln (n) - Extra investeringen in slimmer, schoner en sterker (begroting 2017 deel)
 - € 7,7 mln (v) - overige bijstellingen (provinciefonds, rente en werkgeverslasten)En deze € 51,8 mln te verrekenen met de algemene reserve;
- 2b. Vast te stellen het nadelig saldo van baten en lasten van de Voorjaarsnota 2017 van € 3,3 mln (€ 15,2 mln meer lasten en € 11,9 mln meer baten);
- 2c. Vast te stellen de toename van de programmareserves (exclusief de algemene reserve) op € 48,5 mln en de afname van de algemene reserve op € 51,8 mln vast te stellen;
- 2d. Op te heffen van de volgende taken (in het kader van PZG):
 - Taak 1.3.1 Realiseren en verbeteren recreatieve groen- en watergebieden;
 - Taak 1.3.2 Realiseren en verbeteren recreatieve routestructuren en aansluiting op het stedelijk gebied;
 - Taak 1.3.3 Verbinden en ondersteunen vrijwilligersinzet in het groen inclusief maatschappelijke en groene netwerken;
 - Taak 1.3.4 Organiseren uitreden uit de recreatieschappen en afbouw Groenservice Zuid-Holland;
 - Taak 1.4.1 Beschikbaar krijgen grond voor en inrichten van de restantopgave van het Natuurnetwerk Nederland inclusief verbindingen;
 - Taak 1.4.2 Organiseren en innoveren natuurbeheer in Natuurnetwerk Nederland;
 - Taak 1.4.3 Actualiseren Natura 2000 beheerplannen en naleving overeengekomen afspraken;
 - Taak 1.4.4 Faciliteren agrarisch natuur- en landschapsbeheer;
 - Taak 1.4.5 Faciliteren verhogen biodiversiteit in 'overig gebied' en behoud beschermde Soorten.
- 2e. In te voegen de volgende nieuwe taken (in het kader van PZG):
 - Taak 1.3.5 Realisatie en ontwikkeling recreatievoorzieningen;
 - Taak 1.3.6 Beheer recreatievoorzieningen;
 - Taak 1.3.7 Innovatie in recreatie en groenbeleving;
 - Taak 1.4.6 Realisatie en Ontwikkeling biodiversiteitsopgave;

- Taak 1.4.7 Beheer biodiversiteitsopgave;
 - Taak 1.4.8 Innovatie en organisatie Biodiversiteitsopgave.
- 2f Vast te stellen het voordelig saldo van de Kadernota 2018-2021, te verrekenen met de algemene reserve:
- € 3,6 mln (v) te storten in de algemene reserve voor 2018;
 - € 6,6 mln (v) te storten in de algemene reserve voor 2019;
 - € 9,4 mln (v) te storten in de algemene reserve voor 2020;
 - € 24,1 mln (v) te storten in de algemene reserve voor 2021.
- 2g Naar aanleiding van beleidsuitgangspunt 3 van de beleidsnota kostprijsberekening en rentetoerekening 2017, de rekenrente vanaf 2017 vast te stellen op 2 procent met een jaarlijkse stijging van 0,2 procent tot een maximum van 5 procent in 2032.

Met betrekking tot programmareserves:

- 3a Toe te voegen één nieuw onderwerp aan de programmareserves 1 t/m 5:
- Regionale gebiedsgerichte projecten, onderdeel van de programmareserve 3.
- 3b De naam te wijzigen van één onderwerp binnen de programmareserves 1 t/m 5:
- De oude naam 'egalisereserve IWA', met de nieuwe naam 'egalisereserve afschrijvingslasten', onderdeel van de programmareserve 2.

Specifiek voor de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland:

- 4a Voor de impuls verduurzaming mobiliteit een bedrag van € 10 mln incidenteel beschikbaar te stellen en hiervan € 4 mln toe te voegen aan de reserve mobiliteit (programma 2) en € 6 mln toe te voegen aan het exploitatiebudget van doel 2.1 (€ 2 mln in 2017, € 2 mln in 2018 en € 2 mln in 2019).
- 4b Voor de impuls Zuid-Hollandse transitiecampus een bedrag van € 5 mln incidenteel beschikbaar te stellen en dit bedrag toe te voegen aan de reserve versterking economie (programma 3).
- 4c Voor de impuls Modernisering Glastuinbouwcluster Westland een bedrag van € 4 mln incidenteel beschikbaar te stellen en dit bedrag toe te voegen aan de reserve versterking economie (programma 3).
- 4d Voor de impuls investeren in vernieuwing een bedrag van € 5 mln incidenteel beschikbaar te stellen en dit bedrag toe te voegen aan de reserve versterking economie (programma 3).
- 4e Voor de impuls Regionaal gebiedsgerichte economische werken een bedrag van € 5 mln incidenteel beschikbaar te stellen en dit bedrag toe te voegen aan de reserve bestuur (programma 4).
- 4f Voor de impuls oplossen knelpunten OV een bedrag van € 1,5 incidenteel beschikbaar te stellen en dit bedrag te storten in de reserve mobiliteit (programma 2).
- 4g Voor de impuls vergunningverlening, toezicht en handhaving een bedrag van € 1 mln incidenteel beschikbaar te stellen, dit bedrag te storten in de reserve milieu-aspecten en van dit bedrag in 2017 € 0,5 mln in te zetten, in 2018 € 0,45 mln en in 2019 € 0,05 mln.

Met betrekking tot effectindicatoren:

- 5a Te wijzigen in de streefwaarden 2017 t/m 2020 van de volgende effectindicatoren:
- 1.5.a Barometer Duurzame landbouw.
- 5b Toe te voegen de volgende nieuwe effectindicator aan de begroting:
- 3.2.e Vermeden CO2 uitstoot door energie-efficiëntie, besparing en transitie ten opzichte van 1990 (Mton).

Met betrekking tot prestatie-indicatoren:

- 5c Te wijzigen in de streefwaarden 2017 t/m 2020 van de volgende prestatie-indicatoren:
- 1.3.5.8 (oude nummer 1.3.1.1) Aantal ha RodS-gebied waarvan de inrichting is afgerond en beheer geregeld. Het betreft RodS-gebieden waarvan per 2013 een realisatieopgave resteert;
 - 3.2.1.1 Opgesteld vermogen windenergie op land;
 - 3.2.1.2 Hoeveelheid geleverde windenergie op land (PJ);
 - 3.2.1.3 Hoeveelheid geleverde warmte (geo, rest en WKO) in PJ.
- 5d Toe te voegen de volgende nieuwe prestatie-indicatoren aan de begroting:
- 1.3.5.1 Omvang van de provinciale subsidie aan landschapstafels voor projecten in voorbereiding (uitgedrukt in mln euro's en op basis van begrote projectkosten);
 - 1.3.5.2 Omvang van de provinciale subsidie aan landschapstafels voor projecten in uitvoering (uitgedrukt in mln euro's en op basis van begrote projectkosten);
 - 1.3.5.3 Omvang van de provinciale subsidie aan landschapstafels voor projecten die zijn afgerond (uitgedrukt in mln euro's en op basis van begrote projectkosten);
 - 1.3.5.4 Het aandeel (in %) dat de landschapstafels in het afgelopen kalenderjaar hebben besteed aan het provinciale doel recreatie;
 - 1.3.5.5 Het aandeel (in %) dat de landschapstafels in het afgelopen kalenderjaar hebben besteed aan het provinciale doel biodiversiteit;
 - 1.3.5.6 Het aandeel (in %) dat de landschapstafels in het afgelopen kalenderjaar hebben besteed aan het provinciale doel duurzame landbouw;
 - 1.3.5.7 (in plaats van oude nummer 1.3.2.1) Het aantal resterende knelpunten in recreatieve routes voor varen, fietsen, wandelen die dmv een subsidie op basis van de Uitvoeringsregeling Groen worden opgelost;
 - 3.2.1.4 Vermeden kton CO2 per jaar door inzet warmte participatiefonds.
- 5e Te verwijderen de volgende prestatie-indicatoren uit de begroting:
- 1.3.2.1 Het aantal knelpunten in recreatieve routes voor varen, fietsen en wandelen.

Met betrekking tot begrotingssubsidies en subsidieplafonds 2017

- 6a In te stemmen met opname in de begroting van 15 begrotingssubsidies, te weten:
- 1) De begrotingssubsidie 2017 strand- en zwemveiligheid Zandmotor voor de gemeente Westland op € 409.606;
 - 2) De begrotingssubsidie 2017 voor het waterschap Rivierenland op € 150.000;
 - 3) De begrotingssubsidie 2017 voor Agrarische Natuurvereniging Vockestaert (IODS) op € 16.083;
 - 4) De begrotingssubsidie 2017 voor Agrarische Natuurvereniging Vockestaert

- (Weidevogelpact) op € 361.440;
- 5) De begrotingssubsidie 2017 voor project Restauratie Opleidingsprojecten Zuid-West op € 20.000;
 - 6) De begrotingssubsidie 2017 voor Probiblio op € 5.042.640;
 - 7) De begrotingssubsidie 2017 voor de stichting molenwiegang Aarlanderveen op € 22.058;
 - 8) De begrotingssubsidie voor de fietsersbond op € 43.000;
 - 9) De begrotingssubsidie 2017 voor de stichting Biobased Delta op € 391.000;
 - 10) De begrotingssubsidie 2017 glastuinbouw voor de gemeente Westland op € 3.800.000;
 - 11) De begrotingssubsidie 2017 voor the Green Village op € 300.000;
 - 12) De begrotingssubsidie 2017 voor Awareness op € 175.080;
 - 13) De begrotingssubsidie 2017 voor voet- en fietsveren voor de gemeente:
 - a. Kaag en Braassem (Paddegat fiets/voetveer) op € 20.000;
 - b. Kaag en Braassem (zomerveer) op € 9.000;
 - c. Krimpenerwaard (fiets/voetveer) op € 20.000;
 - d. Ridderkerk (fiets/voetveer) op € 20.000;
 - 14) De begrotingssubsidie 2017 voor Nieuw Reijerwaard op € 9.000.000;
 - 15) De begrotingssubsidie Recreatieschap Midden Delfland voor Routestructuurplan op € 1.000.000.
- 6b In te stemmen met aanpassing van de subsidieplafonds voor vijf subsidieregelingen, te weten:
- 1) Het subsidieplafond van 1.6.46 Subsidieregeling molens Zuid-Holland 2013 vast te stellen op € 550.000;
 - 2) Het subsidieplafond van 1.6.47 planvorming bedrijventerreinen Zuid-Holland 2017 op € 600.000;
 - 3) Het subsidieplafond 1.6.62 Subsidieregeling regionale netwerken topsectoren Zuid-Holland vast te stellen op € 1.250.000;
 - 4) Het subsidieplafond voor 1.6.71 subsidieregeling opruiming drugsafval Zuid-Holland 2016 vast te stellen op € 33.272;
 - 5) Het subsidieplafond voor 1.6.75 subsidieregeling Groen vast te stellen op € 6.190.000.
- 6c In te stemmen met verlening van een subsidieplafond van € 6.085.000 voor het verstrekken van subsidies aan regio's in het kader van gebiedsgericht werken;
- 6d In te stemmen met verlening van incidentele subsidies ter hoogte van € 330.000 ten behoeve van de ontwikkeling en implementatie van een governancemodel in de opstartfase van de nationale parken van wereldklasse NL Delta en Hollandse Duinen in de jaren 2017 en 2018.

Den Haag, 28 juni 2017

Provinciale Staten van Zuid-Holland,

wvd. griffier,

voorzitter,

Bijlage 2 Amendementen en Moties

MOTIE

In te vullen door de Statengriffier

M - 715

Titel motie : Make Zuid-Holland great again
Datum PS : 28 juni 2017
Voordrachtnr. : 7015
Onderwerp : Vaststellen van de Voorjaarsnota 2017, de bijstelling van de Subsidieplafonds 2017 en de Kadernota 2018-2021

Provinciale Staten van Zuid-Holland, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld onderwerp;

Constaterende dat:

- De president van de Verenigde Staten eenzijdig het klimaatakkoord van Parijs heeft opgezegd;

Overwegende dat:

- Onomstotelijk wetenschappelijk is vastgesteld dat de klimaatverandering wordt veroorzaakt door menselijk handelen, meer specifiek als gevolg van het gebruik van fossiele brandstoffen waardoor het CO₂-gehalte in de atmosfeer te hoog is geworden;
- Het leven van toekomstige generaties op onaanvaardbare wijze wordt belast indien de klimaatdoelen van Parijs niet worden gehaald;

Spreekt uit:

- Dat de provincie Zuid-Holland onverkort zal bijdragen aan de vermindering van de CO₂ uitstoot conform de in Parijs gemaakte afspraken;
- Dat, in navolging van het kabinet, ook de provincie Zuid-Holland bereid is een extra bijdrage te leveren indien dat nodig is om de afgesproken klimaatdoelen te halen.

en gaan over tot de orde van de dag!

1. Willem Minderhout, PvdA
2. Ron Hillebrand, PvdA.

MOTIE

M - 719

Titel motie : Vergoeding schade zomerganzen
Datum PS : 28 juni 2017
Voordrachtnr. : 7015
Onderwerp : Voorjaarsnota

Provinciale Staten van Zuid-Holland, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld onderwerp;

Constateerende dat:

- De Provincie met de invoering van de Wet Natuurbescherming verantwoordelijk is voor de vaststelling van de soorten op de vrijstellingslijst;
- De schade veroorzaakt door alle soorten ganzen op de vrijstellingslijst niet in aanmerking komen voor een tegemoetkoming in de schade in de zomerperiode.

Overwegende dat:

- Het grote aantal ganzen in de zomer een gevolg is van diverse oorzaken, waaronder overheidsbeleid;
- De mogelijkheden om de ganzenpopulatie duurzaam te beheren (terugbrengen aantallen tot doelpopulatie) onder het nieuwe Faunabeheerplan zijn verruimd;
- De populatieomvang dusdanig groot is, dat de doelpopulatie niet binnen één jaar bereikt wordt;
- De boeren melden dat zij, ondanks alle maatregelen die hun ter beschikking staan, grote schade hebben.

Verzoeken het college

- Een tegemoetkoming in de schade door zomerganzen uit te keren totdat de doelpopulatie is bereikt.
- Daartoe een meerjarig incidenteel budget van 2 miljoen voor drie jaar in te zetten voor maatregelen ter beperking van de ganzenschade en t.b.v. een tegemoetkoming van schade door zomerganzen.
- Over de precieze inzet hiervan overleg te plegen met de betrokken partijen.
- Na drie jaar te evalueren in hoeverre de doelpopulatie is behaald.
- Het stimuleren van het op zo kort mogelijke termijn bereiken van de doelpopulatie door de jaarlijkse tegemoetkoming af te bouwen.

En gaan over tot de orde van de dag!

1. Mirjam Nelisse, VVD

2. Paul Rijken, CDA

3. Henk van Dieren, SGP/CU

4. Tessa Dulfer, PVV

5. Frank Hoogendam, SP

6. Anneke Wijnbenga, D66

7. John Struijard, 50 plus

8. ..

9. ..

10. ..

Nummer:

M 720

Titel motie : Verduurzaming van de gebouwde omgeving
en glastuinbouw
Datum PS : 28 juni 2017
Voordrachtnr. : 7015
Onderwerp : Voorjaarsnota 2017 en Kadernota 2018-2021

Provinciale Staten van Zuid-Holland, in vergadering bijeen op woensdag 28 juni 2017 ter behandeling van bovenvermeld agendapunt;

Constateernde dat:

- de gebouwde omgeving 33% van de totale energievraag gebruikt in Zuid-Holland;
- een versnelling van de verduurzaming van de gebouwde omgeving en glastuinbouw cruciaal is;
- Met het rijk gesproken wordt over de vorming van een Nationale Aanpak Energietransitie zoals voorgesteld door IPO en VNG;
- de provincie hierbij een belangrijke schakel vormt in het verbinden van de verschillende partijen op regionaal niveau.

Overwegende dat:

- het op grote schaal verduurzamen van de gebouwde omgeving en glastuinbouw nu nog achter blijft vanwege allerlei redenen (mogelijke oplossingen, financiën, onbekendheid);
- energieneutrale gebouwen en "NulopdeMeter"-woningen op lange termijn, door de lagere energielasten, een gunstig effect hebben op de betaalbaarheid ervan;
- de provincie inmiddels voldoende kennis, expertise en ervaring heeft om deze in te zetten voor verduurzaming van de gebouwde omgeving en glastuinbouw;
- het verduurzamingsproces van de gebouwde omgeving en glastuinbouw vergt dat partijen gezamenlijk vanuit maatschappelijke en economische kosten/baten op gebiedsniveau keuzes moeten maken voor de oplossingsrichting (*warmte, all electric, waterstof of groen gas*) maar dat hiervoor in het veld te weinig capaciteit beschikbaar is.

Verzoeken het college:

1. te komen met een inventarisatie van kansen voor het verduurzamen van de gebouwde omgeving en glastuinbouw in onze provincie;
2. In de inventarisatie tevens inzichtelijk te maken welke financiële behoefte bestaat om deze plannen te realiseren;
3. de staten actief te informeren over het proces en de gang van zaken.

en gaan over tot de orde van de dag!

Juliet van Oudenhoven-Rijskamp, D66

Said Kasmi, D66

Ellen Verkoelen, CDA

Marcel Ludema, VVD

Frank Hoogendam, SP

Willem Minderhout, PvdA

Anneloes van Hunnik, GL

Henk van Dieren, SGP/CU

Bart Canton, PvdD

John Struijlaard, 50P415

Caia van Oers, PvdD

MOTIE

M - 721

Titel motie : Aanvullende investeringen fietsenstallingen OV-knooppunten
Datum PS : 28 juni 2017
Voordrachtr. : 7015
Onderwerp : Kademota 2018

Provinciale Staten van Zuid-Holland, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld onderwerp;

Constateerende dat:

- In het Fietsplan Zuid-Holland 2016-2025 wordt vastgesteld dat 'op de weg van én naar het station (de zogehete 'first and last mile') nog veel mobiliteitswinst te halen [is] met de fiets';
- Om de fiets aantrekkelijk te maken voor de weg van en naar het station ruime en veilige stallingvoorzieningen van groot belang zijn;
- De afgelopen jaren samen met het Rijk, ProRail en diverse gemeenten fors is geïnvesteerd in extra fietsparkeerplekken bij treinstations;

Overwegende dat:

- Ook de provinciale busstations en R-Net halten in Zuid-Holland gebaat zouden zijn bij goede stallingvoorzieningen om het vervoer per bus aantrekkelijker te maken;

Verzoeken het college:

1. Ter voorbereiding op de Begroting 2018 een inventarisatie te maken van de provinciale busstations en R-Net halten waar extra fietsparkeerplekken noodzakelijk, dan wel gewenst, zijn;
2. In de inventarisatie tevens inzichtelijk te maken welke financiële behoefte bestaat om deze plannen te realiseren, zodat hierover bij Begroting 2018 kan worden besloten;

en gaan over tot de orde van de dag!

1. P.V.F.L. Breitbarth (D66)
 2. J.M.A. Meurs (D66)
 3. ~~M. van der Grinten (CDA)~~
 4. R.E. Wilde (CDA)
 5. R. van Aarts (SP) *Geen*
 6. ~~M. van der Grinten~~ Metin Gelik
 7. Berend Poljer, GroenLinks
 8. B. Canton PvdD
 9. Chr. v.d. Velde SGP-Christen Unie
10. B. van der Pijl PvdA
 11. Willem Boshuizen SGP

Nummer:

M 722

Titel motie : Kwaliteitsimpuls Vergunningverlening uitvoeringsplan
Datum PS : 28 juni 2017
Voordracht nr. : 7015
Onderwerp : Voorjaarsnota 2017 en Kadernota 2018-2021

Provinciale Staten van Zuid-Holland, in vergadering bijeen op woensdag 28 juni 2017 ter behandeling van bovenvermeld agendapunt:

Constateerende dat:

- de vastgestelde beleidsnota VTH de basis is voor de uitvoering voor de omgevingsdiensten,
- de omgevingsdiensten bij de vergunningverlening zich voegen naar/beperken tot Europese kaders (BAT,BREF) indien beschikbaar,
- de casus bij Chemours, vh DuPont veel vragen oproept rondom de emissies van het bedrijf waar zeer zorgwekkende stoffen zijn en worden geëmitteerd,

Overwegende dat:

- niet altijd Europese kaders beschikbaar zijn en maatwerk nodig is,
- bij de casus Chemours, vh Dupont, de emissies van risicovolle stoffen een risico voor werknemers en omwonenden hebben gevormd,
- hierbij de voorwaarden voor de vergunning mogelijk te ruim waren of er niet altijd aan voldaan is,
- onduidelijk is hoe omgegaan wordt met de minimalisatieverplichting en onderzoeksverplichting,
- voorkomen moet worden dat ook bij andere bedrijven waar de provincie bevoegd gezag is, situaties zoals bij de Chemours, vh Dupont aan de orde zijn,
- het stelsel voor de vergunningverlening op grond van de Wabo lacunes bevat,

Verzoeken het college:

1. Ter voorbereiding op de Begroting 2018 te komen met een uitvoeringsplan voor een verbetering van de vergunningverlening bij chemische bedrijven in onze provincie.
2. Over de lacunes in het stelsel van de vergunningverlening, waar de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu deels op ingaat in haar recente brief aan de Tweede Kamer¹, in gesprek te gaan met het ministerie van IenM,
3. In het uitvoeringsplan tevens inzichtelijk te maken of, en welke financiële behoefte bestaat om dit plan te realiseren, zodat hierover bij Begroting 2018 kan worden besloten

en gaan over tot de orde van de dag!

Anneke Wijbenga, D66

Maurits de Haan, SDA

Lies van Aelst, SP

Marcel Ludema, VVD

Harm Groenendijk, PVV

Willem Minderhout, PvdA

Wilco Scheurwater, SGP/CU

Berend Potjer, GL

Bart Cantoni, PvdD

Willem Bakx, 50+

Joaniet Klomp

¹ Kamerbrief over acties voor gezond en veilig Nederland van 22 juni 2017

In te vullen door de Statengriffier

M - 723

Titel motie : Onderzoek terugbrengen OV-tarieven naar prijspeil 2015
Datum PS : 28 juni 2017
Voordrachtnr. : 7015
Onderwerp : Vaststellen van de Voorjaarsnota 2017, de bijstelling van de Subsidieplafonds 2017 en de Kadernota 2018-2021

Provinciale Staten van Zuid-Holland, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld onderwerp;

Constateerende dat:

- Alle inkomsten en uitgaven van de provincie, met uitzondering van de OV-tarieven, sinds 2015 op de nullijn zijn gezet of een korting hebben gekregen.

Verzoeken het college:

- bij de voorbereiding van de begroting 2018, op basis van het dan beschikbare meest actuele inzicht in de inflatiecijfers, het effect op begroting en meerjarenbeeld te onderzoeken van het voor de jaren 2018-2021 terugbrengen van de OV-tarieven naar prijspeil 2015.
- te onderzoeken of, en zo ja met welke instrumenten en langs welk tijdpad, een reductie van de OV-tarieven in elk Zuid-Hollands OV-concessiegebied doorgevoerd zou kunnen worden.
- Over de resultaten van dit onderzoek voor de behandeling van de begroting te rapporteren aan Provinciale Staten.

en gaan over tot de orde van de dag!

1. Ron Hillebrand, PvdA

2. Berend Poljer, GroenLinks

3. Servaas Staop, SGP x ChristenUnie

4. Willem Boshuizen

5. Maruscha Kip

6. B. Canton PvdD

7. E.G.F. Braam (PvdV)

8. R. van Aelst (SP)

9. P.v.F.L. Bientbooth (D66)

10. R.F. Weide

MOTIE

M - 724

Titel motie : Investeren in economische innovatie
Datum PS : 28 juni 2017
Voordracht nr. : 7015
Onderwerp : Kademota 2018

Provinciale Staten van Zuid-Holland, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld onderwerp;

Constateerende dat:

- De subsidieregeling MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT) in 2016 zwaar overtekend was en de verwachting is dat dit de komende jaren wederom zal gebeuren;
- Er behoefte lijkt aan meer netwerk ondersteuning gericht op groei en innovatie (regionale netwerken topsectoren, RNT);
- Er behoefte lijkt aan meer ondersteuning voor field labs, die de marktintroductie van nieuwe producten, processen en diensten versnellen;
- Er wordt nagedacht over het faciliteren van de verstedelijkings- en verduurzamingsopgave voor de bebouwde omgeving.

Overwegende dat:

- De provinciale economie en werkgelegenheid gebaat zouden zijn bij de uitvoering van projecten die innovatieve economische groei en toename van de werkgelegenheid bewerkstelligen in de sectoren die zich hier op richten.

Verzoeken het college:

1. Ter voorbereiding op de Begroting 2018 een inventarisatie te maken van de behoefte aan (extra) ondersteuning bij innovatiestimulering MKB, netwerkondersteuning regionale netwerken topsectoren, de ontwikkeling van field labs en de verstedelijkings- en verduurzamingsopgave voor de bebouwde omgeving en de wenselijkheid ervan;
2. In de inventarisatie tevens inzichtelijk te maken welke financiële behoefte bestaat en welk financieel instrumentarium nodig is om dit te realiseren, zodat hierover bij de Begroting 2018 kan worden besloten.

en gaan over tot de orde van de dag!

1. M. Kip (CDA)

2. J.M.A. Meurs (D66)

3. J.P. van Steenhoven (VVD)

4. R. van der ...

5. S. Stoop (SGP & ChristenUnie)

MOTIE

M - 725

Titel motie : Miljoenen voor winst & weidevogels
Datum PS : 28 juni 2017
Voordrachtnr. : 7015
Onderwerp : Voorjaarsnota 2017, Kademota 2018 2018-2021

Provinciale Staten van Zuid-Holland, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld onderwerp;

Constateerende dat:

- Het aantal weide- en akkervogels in Zuid-Holland de afgelopen decennia sterk is afgenomen.
- De Provincie verantwoordelijk is voor natuur- en landschapsbeleid gericht op behoud en herstel van de biodiversiteit in het algemeen en de weide- en akkervogels in het bijzonder.
- De provincie daartoe het Natuurnetwerk Nederland (NNN) realiseert en aanvullend inzet op de subsidie Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer (ANLb).
- De afname van het aantal weide- en akkervogels een gevolg is van diverse oorzaken, waaronder verandering in de landbouw, het landschap en natuurbeheer (verruiging, concurrentie, predatie).
- Het Planbureau voor de leefomgeving (PBL) becijfert dat bij volledige realisatie van de afspraken uit het Natuurpact (NNN en agrarisch natuurbeheer) slechts tussen de 65% tot 80% van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (VHR) wordt gehaald (PBL).

Overwegende dat:

- De Provincie op zoek is naar nieuwe gebiedsgerichte strategieën waarbij landbouw en natuur elkaar versterken ("natuurinclusieve landbouw"/ "winstinclusieve natuur").
- In de Krimpenerwaard ervaring wordt opgedaan met deze nieuwe strategie door in te zetten op zelfrealisatie van natuur door boeren binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland.
- Het college bij de voorjaarsnota voorstelt 3,5 miljoen van de 7 miljoen aan resterende middelen voor biodiversiteit uit te trekken voor het verbeterplan 'Brede aanpak weidevogels'.
- Het verbeterplan inzet op integrale, gebiedsgerichte en praktijkgerichte verbeterplannen.
- Het college voorstelt deze middelen beschikbaar te stellen via de POP-systematiek.
- De regels van de POP kunnen knellen met de behoefte aan integrale, gebieds- en praktijkgerichte onderzoeksprogramma's en/of maatregelenpakketten.

Spreekt uit:

1. Bereid te zijn extra middelen vanuit de bestaande groenbudgetten beschikbaar te stellen indien:
 - 1.1. Uit de gesprekken met de stuurgroep Krimpenerwaard blijkt dat de realisatie van het NNN gebied als leefgebied voor weidevogels daardoor sneller en eenvoudiger te realiseren is;
 - 1.2. Er integrale, gebieds- en praktijkgerichte onderzoeken en maatregelenpakketten worden ingediend voor weide- of akkervogels, die niet geheel binnen de POP financiering passen.
2. Gedeputeerde Staten uit te nodigen Provinciale Staten daartoe concrete voorstellen te overleggen.

En gaat over tot de orde van de dag

1. Pauli Rijken
2. Anne Koning
3. Anneke Wijperus

4. Henk van Dieren
5. Mirjam Nelisse
6. F.J. Hoogendam

7. H. Salin

MOTIE

M - 726

Titel motie : Voorzorgsbeginsel GenX
Datum PS : 28-6-2017
Voordrachtnr. : 7015
Onderwerp : Chemours

Provinciale Staten van Zuid-Holland, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld onderwerp;

Constaterende dat:

- dat het RIVM niet kan concluderen of de blootstelling van GenX-stoffen een risico vormt voor omwonenden omdat aanvullend onderzoek nodig is;
- het RIVM niet kan concluderen wat de lozingen van GenX- stoffen voor gevolgen hebben voor het milieu, onder andere omdat het zich ophoopt in vissen;
- drinkwaterbedrijven aangeven niet toegerust zijn op de zuivering van deze stoffen om zo de kwaliteit van het drinkwater op lange termijn te borgen;
- het Europees Agentschap voor Chemische Stoffen aan het Duitse BAuA en het Nederlandse RIVM gevraagd is nader onderzoek te doen over de GenX-stoffen en hierover in 2018 te rapporteren;

Overwegende dat:

- DuPont en Chemours de gezondheid van werknemers en omwonenden niet altijd de hoogste prioriteit hebben gegeven en momenteel worden vervolgd voor diverse overtredingen;
- De provincie als bevoegd gezag de vergunning verleent;

Verzoeken het college in samenwerking met Provinciale Staten

1. Een hoorzitting voor Provinciale Statenleden te organiseren met het bedrijf Chemours, ^{en DuPont} ~~en deskundigen~~ ^{PFDA} waarin de zorgen over en de gezondheidseffecten van GenX en de mogelijkheden om de emissies te verminderen aan de orde kunnen komen.

en gaan over tot de orde van de dag!

1. Berend Potjer, GroenLinks
2. Bart Canton, PvdD
3. Harm Groenendijk, PVV
4. Willem Bakx, SOPUS
5. ^{Anneke} ~~...~~
6. ^{wybergen} ~~...~~
7. ...

MOTIE

Titel motie : Energiebesparing Wonen

Datum PS : 29-06-2017

Voordrachtnr. : 7015

Onderwerp : Voorjaarsnota 2017 en Kadernota 2018-2021; - Begrotingssubsidies en subsidieplafonds 2018 voor boekjaar- en projectsubsidies; Kaderbesluit Infrastructuur 2017; Subsidieplafond Subsidieregeling asbest er af? Zon er op! 2017

In te vullen door de Statengriffier

M - 728

Provinciale Staten van Zuid-Holland, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld onderwerp;

Constateerende dat:

- De klimaatdoelstellingen alleen behaald kunnen worden als er energie wordt bespaard.
- Het energieverbruik in Nederland met 4% is gestegen in 2016.
- Minder dan 50% van de woningen in Zuid-Holland minstens energielabel B draagt.
- Energiebesparing in bij corporatiewoningen het meest haalbaar is, en ook bij koopwoningen van groot belang is.
- De corporatiewoningen in 2020 minstens energielabel B moeten dragen.
- Het nationaal energieakkoord als doel heeft om een besparing van het finale energieverbruik met gemiddeld 1,5% per jaar te realiseren.

Overwegende dat:

- In de energieagenda van de provincie is opgenomen dat Zuid-Holland wil meewerken aan 7,8 PJ energiebesparing en -transitie in de industrie en de gebouwde omgeving (woningen, kantoren en kassen).
- De verbindende provincie een taak heeft in het samenbrengen van ontwikkelingen, programma's en organisaties en het bieden van overzicht.

Verzoeken het college om:

- In gesprek te gaan met de woningcorporaties over de rol van de provincie.
- Samen met woningcorporaties in te zetten op het in beeld brengen en verbeteren van de energiekwaliteit van woningen.
- Samen met gemeenten en woningcorporaties zich hard te maken voor beheersbare woonlasten.
- Te onderzoeken hoe de provincie gemeenten kan ondersteunen om de urgentie voor energiebesparende maatregelen bij huiseigenaren te vergroten.

en gaan over tot de orde van de dag!

1. A. van Hunnik, GroenLinks
2. R. van Aelst, SP
3. W. Minckelink
4. C. de Vries
5.

MOTIE**M - 729**

Titel motie : Gelijktrekken OV tarieven provinciale concessies
Datum PS : 28 juni 2017
Voordrachtnr. : 7015
Onderwerp : Kademota 2018

Provinciale Staten van Zuid-Holland, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld onderwerp;

Constateerende dat:

- De kilometer tarieven in de verschillende provinciale concessiegebieden uiteen lopen;
- Provinciaal beleid gericht is op uniformering van onder andere het kaartaanbod in het OV;

Overwegende dat:

- Het niet wenselijk is dat een dergelijk verschil bestaat tussen de tarieven in Provinciale concessiegebieden;
- Er voor 15 jaar budget beschikbaar gesteld is voor het veer Maassluis-Rozenburg en OV wensen, waarvan nu blijkt ongeveer 800.000 per jaar beschikbaar te zijn voor de OV wensen (met de aanbesteding van het veer is ongeveer 10,5 miljoen in 15 jaar gemoed);

Verzoeken het college:

1. Het kilometer tarief van Zuid-Holland Noord gelijk te trekken met het kilometer tarief van de HGWO.
2. Voor het DAV kilometer tarief, na de aanbesteding, met een voorstel te komen deze ook gelijk te trekken met het kilometer tarief van de HGWO
3. Uit te werken welke kosten er gemoed zijn met het gelijktrekken van de HOV tarieven van Zuid-Holland Noord en DAV met het HOV tarief van de HGWO en hierover met een voorstel te komen.

en gaan over tot de orde van de dag!

1. R. van Aelst (SP)
2. R.F. Weide (VVD)
3. M. Kip (CON)
4. P.V.F.L. Breitbarth (D66)
5. Huij Salen
6. M. Gelich
7. S. Stoop (SGP & ChristenUnie)
8. B. Canton
9. W.M. Basha ^{suplus}

MOTIE

M - 730

Titel motie : Gaswinning onder bewoond gebied
Datum PS : 28 juni 2017
Voordrachtnr. : 7015
Onderwerp : Kadernota 2018

Provinciale Staten van Zuid-Holland, in vergadering bijeen ter behandeling van bovenvermeld onderwerp;

Constateerende dat:

- Er plannen zijn voor gaswinning onder bewoond gebied in Zuid-Holland;
- Gaswinning onder bewoond gebied ernstige en verstreckende gevolgen gehad heeft in Groningen;
- De Zuid-Hollandse bodem al kwetsbaar is voor onder andere bodemdaling;

Overwegende dat:

- Gaswinning verstreckende gevolgen kan hebben voor inwoners en (agrarische) bedrijven in Zuid-Holland en daar buiten;
- Gaswinning de veiligheid van Zuid-Hollandse inwoners in gevaar kan brengen;
- Zuid-Hollands beleid juist gericht is op duurzame energie, energietransitie en reductie van energiebeleid;

Spreken uit dat:

1. Nieuwe gaswinning niet in het Zuid-Hollandse beleid, met als doel duurzame energie, past;
2. De Staten tegen gaswinning in Zuid-Holland zijn;

Verzoeken het college:

3. Bovenstaande uitspraak uit te dragen bij het Rijk;
4. Samen met betrokken gemeenten en provincies te pleiten tegen gaswinning onder bewoond gebied;
5. Bij het Rijk te pleiten voor meer investeringen in duurzame energie en reductie van energiegebruik om gaswinning zo snel mogelijk overbodig te maken.

en gaan over tot de orde van de dag!

1. R. van Aelst (SP)
2. Anneloes van Hunnik (GroenLinks)
3. Bart Canton (PvdD)
4. Willem Bakx (50Plus)
5. Chris Schaapman (SGP en CU)
6. Ellen Verkoelen (CDA)
7. Willem Minderhout
8. Ria Oosterkerk (D66)

**Partij voor
de Dieren**

Statenfractie Zuid-Holland

MOTIE

Luchtkwaliteit

Agendapunt : Kadernota
Voordracht nr : 7015
Onderwerp : Luchtkwaliteit

Nummer:

M. 733

Provinciale Staten van Zuid-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2017 ter behandeling van bovenvermeld agendapunt;

Constateerende dat:

- de provincie zich via NSL en PAL inzet voor verbetering van de luchtkwaliteit;
- de luchtkwaliteit in Zuid-Holland voor wat betreft provinciale wegen grotendeels voldoet aan de wettelijke normen;
- uit de rapportage luchtkwaliteit blijkt dat de luchtkwaliteit in Zuid-Holland nog niet voldoet aan de wettelijke normen;
- de wettelijke normen meer vervuiling toelaten dan de normen die de Wereld Gezondheidsorganisatie heeft opgesteld voor de stikstofdioxide, fijnstof en roet;

Overwegende dat

- de provincie tussen probleem-ervarende gemeenten en oplossingsbrengers Rijk/EU zit;
- Gedeputeerde Staten 'vorig jaar besloten om de aanpak van luchtkwaliteit voort te zetten met aanvullende maatregelen ter verbetering van de luchtkwaliteit';
- de provincie nog geen draagvlak ziet bij andere provincies om zich hard te maken voor strengere normen;
- het verschil tussen uitstoot in de praktijk en WHO-norm pas in 2018 gerapporteerd wordt;

Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

- binnen het IPO zich hard te maken de WHO-normen op te nemen in luchtkwaliteitsrapportages;
- vooruitlopend op de eerstvolgende luchtkwaliteitsrapportage kort de beleidsmogelijkheden te verkennen hoe de emissie van stikstofdioxide, fijnstof en roet te verminderen;

En gaan over tot de orde van de dag!

1. Coen van Wageningen Rued

2. B. Ganton

3. H. Salin Groedink

4. Annelie Wybenga D66

Bijlage 3 Extra investeringsimpulsen

Duurzame mobiliteit (impuls nr. 3)

Voortgang energietransitie
Mobiliteit en Infrastructuur

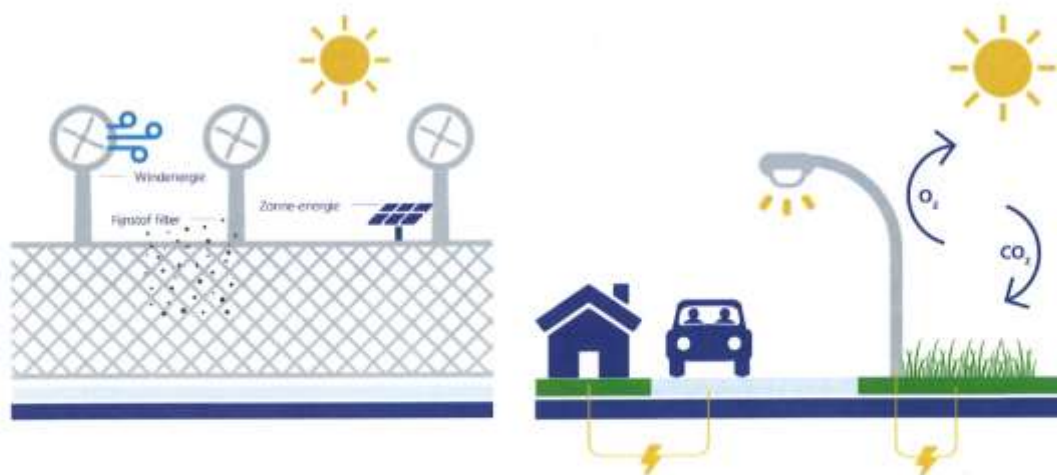
Met voorstellen voor versnelling

provincie **HOLLAND**
ZUID

Notitie t.b.v Voorjaarsnota 2017

Inhoud

1	Aanleiding	3
2	Strategieën energietransitie	5
3	Voortgang projecten en eerste resultaten	7
3.1	Launching customership	7
3.2	Weg van de energietransitie	8
3.3	Slimme en schone bussen	8
3.4	Samen aan de slag	9
4	Keuzes voor versnelling investeringen	10
	Bijlage 1. Financieel overzicht	11

Bovenstaande afbeeldingen tonen diverse innovaties die worden toegepast op '2047 geeft energie'.
Onder andere het afvangen van stikstof, een geluidswal die energie opwekt en energie uit planten.
Zie ook 3.2.

Aanleiding

Verkeer en transport verbruiken 17% van de energie in Zuid-Holland. Daarvan is nu nog maar een klein deel hernieuwbaar. Om de overgang naar een situatie te bevorderen waarin mobiliteit minder afhankelijk is van fossiele brandstoffen (energietransitie) is een grote inspanning van veel partijen nodig. Er is een breed gedragen overtuiging dat innovatie hard nodig is om energietransitie van de grond te krijgen: niet alleen vanuit technologisch perspectief maar ook om bedrijfs-economisch concurrerend te worden met traditionele brandstoffen. De grote betrokkenheid bij mobiliteit biedt voor de provincie Zuid-Holland veel kansen om infrastructuur verder te verduurzamen en bij het aanbesteden van openbaar vervoer de inzet van schone bussen te bevorderen.

In de Visie Ruimte en Mobiliteit (VRM, vastgesteld 9 juni 2014) en het bijbehorende Programma Mobiliteit zijn de acties en doelen voor de energietransitie bij mobiliteit vastgelegd. Het hoofdlijnenakkoord 2015-2019 heeft de VRM als uitgangspunt overgenomen, geeft extra inzet op het gebied van duurzame energie en benadrukt dat het innovatiepotentieel van Zuid-Holland beter moet worden benut. Dit voornemen is uitgewerkt in de Energieagenda Watt Anders, vastgesteld door PS op 12 oktober 2016.

In de begroting 2017 is aangegeven dat, na een lange periode van bezuinigingen en onzekerheid over de ontwikkeling van de overheidsfinanciën, de provincie nu weer meer financiële armslag krijgt om te investeren en daarmee het herstel van de economie verder te bestendigen. Dat geeft de provincie ruimte en het vertrouwen om haar ambities verder te versnellen, te verdiepen en te versterken. En om zo ook de werkgelegenheid te vergroten.

Eén van de door GS gemaakte keuzes is om de transitie naar een innovatieve, duurzame toekomst verder te versnellen. Enerzijds door extra te investeren in projecten. Anderzijds door als regionaal bestuur een meer actieve en stimulerende rol te kiezen in samenwerkingsverbanden en netwerken waarin deze transitie wordt vormgegeven.

Hierbij is de uitdaging om meer ruimte te geven aan partijen om hun eigen verantwoordelijkheid op te pakken, en in andere gevallen juist een actievere, deels experimenterende overheidsrol op te pakken. Het zal in ieder geval moeten leiden tot een sterkere verbinding tussen technische en sociale innovatie, waaronder initiatieven uit de samenleving zelf. Daarbij wordt een nieuwe impuls gegeven aan verduurzaming van mobiliteit (openbaar vervoer en infrastructuur), aangezien zich daar op de dit moment veel kansen voordoen om te versnellen en nieuwe mogelijkheden te benutten, waarvoor het huidige budget tekort schiet.

In hoofdstuk 2 wordt eerst kort ingegaan de strategieën van de Energieagenda, zoals deze vertaald zijn naar het thema Mobiliteit en Infrastructuur. Vervolgens wordt de stand van zaken van het programma Energietransitie Mobiliteit en Infrastructuur weergegeven. Tot slot bevat deze notitie een voorstel om deze energietransitie verder te versnellen.

Medio 2017 gaat deze elektrische bus in Gorinchem rijden.

Strategieën energietransities

De energieagenda Watt Anders benoemt de strategieën 'Voorbeeldig investeren' en 'Samen aan de slag' als geschikte instrumenten om energietransitie te realiseren bij infrastructuur en (openbaar) vervoer. 'Voorbeeldig investeren' bestaat uit launching customership, proeftuinen en schone, slimme bussen. 'Samen aan de slag' is verweven in deze onderdelen (door samen te werken met onderzoeksinstituten, bedrijfsleven en gemeenten).

Launching customership

Deze strategie, richt zich op de eigen inkoopkracht en wordt in afstemming met andere overheden ingezet. Deze samenwerking is onder meer vastgelegd in het Convenant Zero-emissie Busvervoer en de Green Deals Circulair Inkopen en Duurzaam Grond- Weg- en Waterbouw (GWW).

Energie-reductie en minder CO₂ uitstoot bij aanleg, beheer en onderhoud

Alle nieuwe infraprojecten bieden kansen voor innovaties. Maar ook beheer en onderhoud zijn geschikt om ambities rond energietransitie concreet te maken. Als provincie willen we maximaal ruimte bieden aan innovatie bij beheer en onderhoud van infrastructuur. Met als doel een forse reductie van het energieverbruik en de CO₂-uitstoot. De ambitie van de provincie Zuid-Holland is om het initiatief te nemen op het gebied van energiebesparing bij de uitvoering van groot onderhoud en om op de lange termijn met het hele areaal bij te dragen aan energiebesparingsdoelstellingen.

Weg van de energietransitie

De 'N211 geeft energie' en de 'N470 geeft energie' (weg van de energietransitie) zijn eerste proeftuinen voor productinnovaties en samenwerkingsverbanden om te komen tot een weg die tijdens de onderhouds- en gebruiksfase energie bespaart en energie duurzaam

opwekt. Hierbij worden maatregelen op 'objectniveau' getest op effectiviteit en uitrolbaarheid. Door de directe omgeving van de weg te betrekken bij groot onderhoud kunnen meekoppelkansen, zoals de aanleg van een warmtenet of een tankstation voor alternatieve brandstoffen, worden benut. Succesvolle innovaties worden opgeschaald naar het hele areaal. Het gaat daarbij zowel om productinnovaties als samenwerkingsverbanden. Wij stimuleren ook andere wegbeheerders om geslaagde innovaties toe te passen. Dat doen we door zowel kennis over te dragen als door financiële middelen beschikbaar te stellen (via de Subsidieregeling Mobiliteit).

Schone en slimme bussen

Voor een gezamenlijke inkoopstrategie bij het busvervoer hebben GS van Zuid-Holland op 12 april 2016 ingestemd met de ondertekening van het Bestuursakkoord zero emissie regionaal openbaar vervoer per bus. Het centrale doel van dit akkoord is dat het regionaal busvervoer in Nederland in 2030 volledig emissievrij is bij de uitlaat. De samenwerking van de 12 provincies, het ministerie van I&M en de vervoerregio's MRDH en VRA bundelt de inzet en activiteiten van alle aanbestedende overheden en moet de ambitie kansrijk maken. De provincie heeft de eerste stappen gezet door in de DAV-concessie zero-emissie stadsvervoer uit te vragen in Gorinchem en Dordrecht.

De strategie "Samen aan de slag" geeft een kader voor veel activiteiten op het gebied van mobiliteit en infrastructuur. Bij vernieuwing en innovatie moet er uitzicht zijn op opschaling en marktintroductie. Daarom is het van belang om verbindingen met initiatieven van andere partijen te leggen (opwekken/ opslag/ distributie). Projecten zijn extra kansrijk als ook de regionale economie en werkgelegenheid profiteert. Op die manier wordt de energiecomponent ingezet om verbinding te maken

met de ruimtelijk-economische agenda van de provincie. Om innovatie en vernieuwende initiatieven op het gebied van energietransitie van andere wegbeheerders en overheden te stimuleren is de Subsidieregeling Mobiliteit van de provincie uitgebreid met een nieuw artikel. Daarmee kan financieel invulling worden gegeven aan de uitvoering van afspraken in regionale transitieplannen of andere samenwerkingsafspraken.

Werkzaamheden om Fietsbrug de Snelbinder in Naaldwijk te voorzien van antivries-asfalt.

Voortgang projecten en eerste resultaten

Dit hoofdstuk bevat de eerste resultaten van het programma Energietransitie Mobiliteit. De resultaten zijn gebundeld volgens de strategieën die in de Watt Anders zijn benoemd voor Voorbeeldig investeren (launching customership, proeftuinen voor energietransitie wegenbeheer, schone en slimme bussen) en Samen aan de slag. Elke onderdeel wordt voorafgegaan met een korte beschrijving van het voornemen in de Watt Anders.

3.1 Launching customership

Voornemen Watt anders

Bij de aanbesteding van projecten voor nieuwbouw en onderhoud van infrastructuur is CO₂-reductie uitgangspunt voor verduurzaming. Door total cost of ownership mee te nemen in de aanbesteding ontstaan budgettaire interessante kansen voor duurzaamheid. De Aanbestedingswet 2012 biedt een nieuwe aanbestedingsvorm die innovatiepartnerschap mogelijk maakt.

De provincie is op diverse terreinen op het gebied van mobiliteit opgetreden als launching customer, zowel op het gebied van infrastructuur als OV.

Eerste resultaten en lopende projecten:

- Realisatie Fietsviaduct met antivries asfalt (Vlietpolderplein Naaldwijk);
- In de raamovereenkomst ingenieursdiensten is de aanpak Duurzaam GWW (grond-, weg- en waterbouw) opgenomen als uitgangspunt;
- Voorbereidingen zijn getroffen voor een innovatieve duurzame verlichting op een fietspad bij Ter Aar (realisatie Q2 2017);
- R-net haltes zijn voorzien van zonnepanelen

(Leiden-Zoetermeer) en Heenvliet (zonne-energie wordt tevens gebruikt voor infrarood t.b.v. antivries verwarming);

- Alle onderhoudsprojecten, die buiten nog niet zijn gecontracteerd, worden tegen het licht gehouden en worden, waar mogelijk, voorzien van energiebesparingsambitie;
- Voorbereidingen zijn getroffen voor een innovatief laadconcept voor elektrische auto's (Laadstraat) in de parkeergarage van de provincie (gereed Q2 2017);
- De eerste volledige elektrische auto is toegevoegd aan het provinciale wagenpark en per juni 2017 worden er vijf volledig elektrische auto's aan het wagenpark toegevoegd. Tevens worden er oplaadpunten gerealiseerd voor elektrische fietsen;
- Nieuwbouwprojecten zijn met het daarvoor ontwikkelde instrument 'Ambitieweb' doorgelicht op kansen voor verduurzaming (N222 Floraroute, Veilingroute, Steekterbrug, Tjalmaweg). Het gereserveerde budget voor nieuwbouwprojecten wordt ingezet voor investeringen die uit deze doorlichting komen;
- Een onderzoektraject is gestart voor de uitvoering van een pilot met SolaRoad (of een andere PV zonopwekking) op busbaan Spijkenisse (geplande realisatie zomer 2018).

3.2 Weg van de energietransitie

Voornemen Watt anders

Zuid-Holland wil koploper blijven op het gebied van energiebesparing bij het wegbeheer. De Weg van de energietransitie wordt een praktijkproeftuin voor innovatie en samenwerking. Succesvolle innovaties worden opgeschaald naar het hele beheerarsaal.

Binnen het areaal van provinciale wegen is gezocht naar de grootste kanshebbers voor een innovatieve proeftuin. Hierbij is gekeken naar; planning van groot onderhoud, stakeholders, fysieke ruimte en representativiteit. Vanuit de shortlist die hieruit ontstond sprongen er twee trajecten uit: de N470 en de N211. Inmiddels is de verkenningsfase afgerond en komen we in de dialoogfase met de geselecteerde marktpartijen.

Eerste resultaten en lopende projecten

- Nulmeting CO₂ footprint beheer en onderhoud opgesteld en berekening CO₂ footprint voor gepland groot onderhoud N211c en N470abc uitgevoerd;
- Marktvraag N211 en N470 gedaan. Aanbesteding voorzien 2017;
- In de N470 komt een proefvak om duurzamer asfalt te testen.
- In de aanbesteding van de N211 en de N470 worden de aannemers verplicht om ook eigen innovaties te testen, zodat deze een stap verder richting marktintroductie komen (met gesloten beurs);
- Eerste meetopstelling voor een Energy Wall langs N470 is ingericht. Onderzoekers van de TU-Delft kunnen hier een inschatting maken van de werkelijke zon en wind opbrengst;
- De vervanging van de N211 tussen Den Haag en Poeldijk is een uitgelezen mogelijkheid om innovaties bij een volledige wegconstructie te testen. De aandacht richt zich op energiewinning uit het wegdek en opslag in een warmte-koudeopslagsysteem (WKO) en uitwisseling van warmte met glastuinbouw bedrijven.

3.3 Slimme en schone bussen

Voorname Watt anders

Bij voorbereiding van OV concessies wordt telkens gekeken welke kansen er zijn om de CO₂ uitstoot te verminderen. Een belangrijke randvoorwaarde is dat de transitie naar schoon busvervoer niet ten koste mag gaan van de reiziger en daarmee de dienstverlening in het regionaal busvervoer. In verschillende concessies is er ruimte om samen met de vervoerder volledig elektrische bussen of bussen op waterstof te introduceren.

Op de middellange termijn zijn vormen van dynamisch bijladen het onderzoeken waard. Met pilots gaat de provincie kansrijke technieken binnen bestaande en nieuwe concessies verder ontwikkelen

Bij het realiseren van energietransitie in een OV-concessie gaat het om het samenspel tussen de ontwikkelfunctie van de vervoerder en de sturing op hoofdlijnen door de provincie. De provincie kan bij het verlenen van de concessie een ontwikkelbudget ter beschikking stellen maar er moet wel zicht zijn op een eindbeeld waarbij energietransitie ook daadwerkelijk wordt bereikt. De concessie zal een groei-model moeten beschrijven. Met pilots wil de provincie ervaring opdoen met:

- de techniek van brandstofcel en waterstof als opslag medium;
- volledige elektrische bussen in stadsdiensten met een beperkt dagkilometrage;
- de techniek om elektrische bussen snel op te laden;
- het bijladen van bussen

Eerste resultaten en lopende projecten

- De provincie Zuid-Holland is partner in het EU innovatieprogramma Fuel Cell and Hydrogen Joint Undertaking (FCH-JU). Het gaat daarbij om de inzet van brandstofcellen op de corridor Oude Tonge - Rotterdam. (Subsidie € 0,85 mln, van Ministerie I&M en € 1,6 mln. van FCH-JU). Connexion heeft als vervoerder vier waterstofbussen besteld bij VDL in Valkenswaard.
- De provincie heeft de intentie uitgesproken om aan opschaling van waterstofbussen (10-20) te werken, mits financieel haalbaar. Dit wordt gekoppeld aan de Blue Energy Highway N59.
- De provincie heeft – onder mee door de toegepaste contractvorm – Arriva gestimuleerd om met elektrische bussen te gaan rijden. Arriva gaat in de stadsdiensten van Dordrecht en Gorinchem met resp. 3 en 2 volledig elektrische bussen rijden. Dit gebeurt met gesloten beurs en wordt gerealiseerd (Q3 2017);
- In het programma van eisen voor de DAV concessie zijn voorbereidingen getroffen om uiteindelijk in 2025 alleen nog Nulmissievoertuigen te laten instromen. Bij de start van de Concessie dient het stedelijk vervoer in Dordrecht uitgevoerd moeten worden met ten minste 15 Nulmissiebussen.

3.4 Samen aan de slag

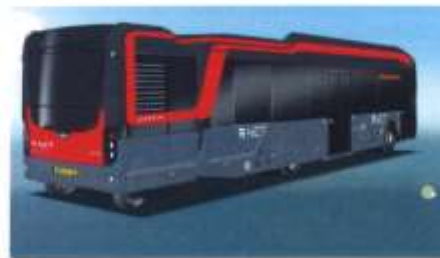
Voornemen Watt anders

De provincie werkt samen met medeoverheden, bedrijven en georganiseerde bewoners aan de energietransitie. Samen met de andere provincies vragen wij het rijk om een nationale aanpak, vergelijkbaar met bijvoorbeeld die van het Deltaprogramma. Medeoverheden in de regio nodigen wij uit om hun eigen ambities naast de ambities van deze Energieagenda te houden en tot een eigen vertaling te komen, toegespitst op hun grondgebied. Zo wordt concreet wat de regio wil bereiken, met wie, waarom, hoe en wanneer. Bestaande provinciale subsidieregelingen worden aangepast om energie initiatieven van andere wegbeheerders te kunnen co-financieren.

Medeoverheden in de regio worden uitgenodigd om hun eigen ambities naast de ambities van de provinciale Energieagenda te houden en tot een eigen vertaling te komen, toegespitst op hun grondgebied. Zo wordt concreet wat de regio wil bereiken, met wie, waarom, hoe en wanneer. .

Eerste resultaten en lopende projecten

- In de Proeftuinen wegbeheer wordt intensief samen gewerkt met de betrokken gemeenten, aanliggende bedrijventerreinen (Bedrijvenvereniging Schieoever, ABC Westland) en andere belanghebbenden (Green Village van de TU Delft, Warmtenet betrokkenen N 211);
- Met TNO en Provincie Noord-Holland wordt samen werking op gebied van innovatie verder verkend met als speerpunt de energieopwekking via geïntegreerde PV elementen in fietspaden/ wegen (Solaroad);
- De provincie Zuid-Holland is actief betrokken bij de uitwerking van het convenant Zero emissie Busvervoer, onder meer bij de uitvoering van een gezamenlijke marktdialoog
- Medio 2016 is provinciale Subsidieregeling Mobiliteit (SRM) uitgebreid met een mogelijkheid voor innovatieve oplossingen ook op wegen van andere wegbeheerders. Inmiddels hebben daar al twee partijen daar gebruik van gemaakt:
 - Gemeente Pijnacker-Nootdorp voor innovatieve modulaire geluidschermen met geïntegreerde zonne panelen langs N470 (past in afspraken maart 2016 met gemeente);
 - Technische Universiteit Delft voor proeftuin testsite automatische voertuigen en Smart Bike Research Lab (past in investeringsstrategie Fieldlabs, samen met MRDH afgesproken).

Deze waterstofbus gaat rijden in de openbaar vervoer concessie Hoekse Waard Gorinchem-Overflakkee.

Keuzes voor Versnelling investeringen

Met de uitvoering van het programma energietransitie Mobiliteit en Infrastructuur is op diverse terreinen al voortgang geboekt. Meerdere projecten zijn gerealiseerd en nog meer projecten worden in de nabije toekomst gerealiseerd. In de samenwerking met andere partijen (bedrijven en kennisinstellingen) blijken veel kansen te zitten om juist nu energietransitie te versnellen. Na een analyse van het aandachtsgebied mobiliteit en infrastructuur is voor de investeringsimpuls gekozen voor een focus op drie terreinen:

- versterking en uitbreiding van het concept "weg van de energietransitie";
- ontwikkeling van een proeftuin voor de natte infrastructuur ("vaarweg van de energietransitie");
- opschaling van het duurzaam openbaar vervoer met waterstofbussen.

Versterking en uitbreiding Weg van de energietransitie
Gezien de ontwikkelingen bij de proeftuinen N211 en N470, waar een groot aantal innovaties is aangemeld en kansrijk zijn gebleken, is extra budget op korte termijn nodig en kan ook voor 2019 worden besteed. Het effect op de regionale economie is, o.a. door de samenwerking met anderen (waaronder Green Village, TNO, gemeenten en innovatieve bedrijven) groot. Ook kunnen kansrijke innovaties bij andere wegen (bijvoorbeeld in combinatie met Blue Energy Highway N59) worden toegepast.

Ontwikkeling Vaarweg van de energietransitie
De provincie beheert naast wegen ook een aanzienlijk areaal aan vaarwegen. De nul-meting CO₂ footprint beheer en onderhoud voor de vaarwegen laat zien dat vooral de oeverconstructie bepalend is voor de CO₂-uitstoot. Duurzamere alternatieven voor staal zijn er. De sterkte van deze alternatieven is echter nog onvoldoende zodat toepassing op primaire vaarwegen met veel

beroepsvaart nog niet haalbaar lijkt. Na een eerste inventarisatie, lijkt het planmatig onderhoud aan vaarwegtraject 8 (de Oude Rijn ter hoogte van Bodegraven) een geschikte pilot locatie. Het betreft hier een vaarweg die met name de recreatievaart dient en waar ruimte rondom de vaarweg beschikbaar is. In de eerste helft van 2017 wordt bepaald of dit traject een extra energietransitie opdracht zal krijgen. De uitvoering staat gepland voor 2019.

De natte infrastructuur kent naast vaarwegen ook veel beweegbare kunstwerken. In 2017 wordt nader onderzocht in hoeverre een pilot voor deze asset op korte termijn realiseerbaar is.

Opschaling Waterstofbussen

Voor busvervoer in landelijk gebied over relatief lange trajecten lijkt volgens een marktverkenning van de gezamenlijke provincies de inzet van bussen met brandstofcel technologie (met waterstof) kansrijk. Het dagelijks kilometerage, is in die situatie zonder tussentijds opladen, te hoog voor accubussen. Deze analyse wordt ondersteund door het Europese project FCH-JU waarin de provincie al participeert met vier bussen tussen Rotterdam-Zuidplein en Goeree-Overflakkee. Een volgende stap is opschaling van dit project naar 50 bussen voor Nederland in drie regio's (Groningen, Noord-Brabant en Zuid-Holland). Naast subsidie van de EU is ook het ministerie van I&M bereid tot cofinanciering.

Waterstof heeft naast energiedrager bij mobiliteit ook een interessante functie als bufferstof tussen de groene energieproductie van Goeree-Overflakkee als "Energy Island" en de brandstof voor voertuigen. Daarom is het project ook als Integrated Project aangemeld bij het Europese project FuelVision.

Bijlage 1. Financieel overzicht

PZI infrastructuur deelproject B 490 011 – Energietransitie infrastructuur

	reeds beschikbaar budget	voorstel investeringsimpuls voor versnelling*
Bijdragen aan nieuwbouwprojecten P&P/ R-net	€ 4,1 mln.	-
Bijdragen aan Weg van de energietransitie	€ 4,2 mln.	€ 4,0 mln.
Bijdragen aan derden (o.a. TU-Delft en gemeenten via SRM)	€ 2,0 mln.	-
Bijdrage aan Vaarweg van de energietransitie	-	€ 2,0 mln.
Totaal PZI	€ 10,3 mln.	€ 6,0 mln.

OV concessies

	reeds beschikbaar budget	voorstel investeringsimpuls voor versnelling*
HWGO (via concessie budget) (daarnaast subsidie van I&M en EU)	€ 4,0 mln.	€ 4,0 mln.
Schoon OV (algemene Programmareserve 2) gereserveerd voor DAV concessie	€ 1,26 mln.	-
Totaal OV middelen	€ 5,26 mln.	€ 4,0 mln.

* voorgestelde middelen voor versnelling energietransitie mobiliteit zullen 100% worden besteed aan projecten (en niet aan processen of personeel)

Colofon

Voor meer informatie
kunt u contact opnemen met
Jan Ploeger, jploeger@zvh.nl

Vormgeving en productie:
bureau Mediadiensten, provincie
Zuid-Holland

April 2017

170303992

Bijdrage aan een Zuid-Hollandse transitiecampus - echt groene groei (impuls nr. 4)

Bestuurlijke samenvatting van het voorstel

Gedeputeerde Staten willen een meerjarig onderzoeksprogramma ontwikkelen om de transitie naar een innovatieve, duurzame toekomst te versnellen. Dit programma – met de werktitel Transitiecampus Zuid-Holland – past binnen onze ambities voor extra investeringen voor een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, die we in de Begroting 2017 hebben geformuleerd. Wij verzoeken Provinciale Staten daarom in de Voorjaarsnota een bedrag van €5.000.000,- beschikbaar te stellen voor dit programma.

Met het programma Transitiecampus Zuid-Holland leveren we een forse bijdrage aan de versterking van het Zuid-Hollandse kennis- en innovatiesysteem en maken we van de provincie een intellectueel leidende regio als het gaat om de transitiethema's circulaire economie, bio-economie en energie. De Transitiecampus Zuid-Holland, richt zich enerzijds op het versterken van de samenhang en synergie tussen de verschillende disciplines binnen het onderzoek op deze transitiethema's in Zuid-Holland, en anderzijds op het versterken van de verbinding tussen onderzoek (kennis) en bedrijfsleven (praktijk). Daarvoor gaan we in 2017 een samenwerking aan met de in Zuid-Holland aanwezige universiteiten, en mogelijk andere kennispartijen en ontwikkelmaatschappij InnovationQuarter.

Inhoud

De economie is in transitie van een op fossiele grondstoffen gebaseerde, lineaire economie naar een meer duurzame, CO₂ arme, circulaire economie. Het thema staat met het thema Energietransitie hoog op de politieke en maatschappelijke agenda's. De Rijksoverheid heeft in het najaar van 2016 het Rijksbrede programma 'Nederland Circulair in 2050' gelanceerd, waarin het kabinet het perspectief schetst op een toekomstbestendige, duurzame economie en een leefbare aarde voor toekomstige generaties. Tegen de achtergrond van dit programma hebben in januari 2017 zo'n 180 partners, waaronder de provincie Zuid-Holland, het Grondstoffenakkoord ondertekend, met de gezamenlijke ambitie een circulaire economie te realiseren. Het streven is om efficiënt en slim om te gaan met grondstoffen en materialen en daarmee het verdienvermogen van de Nederlandse economie te versterken en het duurzaam omgaan met natuurlijk kapitaal en klimaat- en andere milieudoelen te realiseren.

Ook bij de onderhandelingen voor het nieuwe kabinet blijkt dat het thema leeft in de maatschappij. Negentig hoogleraren hebben in april 2017 de Tweede Kamer en het nieuwe kabinet opgeroepen meer te doen voor duurzaamheid en investeringen in een groene economie. En ook het bedrijfsleven – bijvoorbeeld VNO NCW, maar ook de *Dutch Sustainable Growth Coalition* (DSGC), een coalitie van Nederlandse multinationals onder leiding van Jan Peter Balkenende met daarin Shell, Unilever, AkzoNobel, DSM, Philips, KLM, Heineken en FrieslandCampina – roept op haast te maken met het beleid voor de vergroening van de economie en de energietransitie.

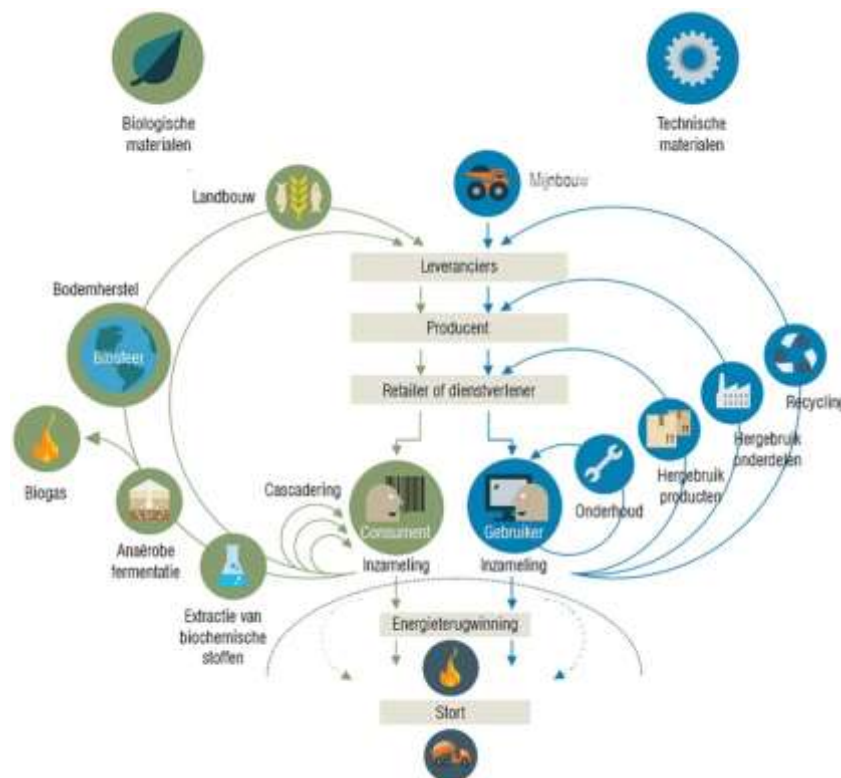
Om de mensheid blijvend te kunnen voorzien van voeding, energie en noodzakelijke goederen en om een menswaardig bestaan te garanderen is het noodzakelijk fundamenteel anders met grondstoffen om te gaan. De explosieve stijging van de vraag naar grondstoffen gedurende de afgelopen eeuw heeft gezorgd voor een hoge milieudruk en een toenemende aantasting en uitputting van het natuurlijk kapitaal. Daar komt bij dat de beschikbaarheid van kritieke grondstoffen relatief beperkt is en Nederland en Europa in hoge mate grondstofafhankelijk van landen buiten Europa zijn. Deze situatie heeft een toenemend effect op grondstoffenprijzen, leveringszekerheid en de stabiliteit van de economie. De urgentie voor circulaire economie wordt onderstreept door het in Parijs gesloten Klimaatakkoord, waarmee landen zich inzetten de opwarming van de aarde vóór 2100 te beperken tot onder 2 graden Celsius. Het winnen en verbruiken van grondstoffen op conventionele wijze heeft namelijk een aanzienlijke bijdrage aan het energieverbruik en aan de uitstoot van CO₂.

Circulaire Economie

De circulaire economie voorziet in behoeften zonder onaantvaardbare milieudruk en zonder uitputting van natuurlijke hulpbronnen omdat het de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen en het Herstellend vermogen van natuurlijke hulpbronnen als uitgangspunt neemt, waardevernietiging in het totale systeem minimaliseert en waardecreatie in iedere schakel van het systeem nastreeft¹.

In de circulaire economie wordt onderscheid gemaakt tussen een biologische kringloop en een technische kringloop (zie figuur 1). De producten gemaakt in de technische kringloop zullen in het ideale geval vanaf de oorsprong ontworpen moeten zijn voor een zo geavanceerd mogelijke vorm van hergebruik. De biologische kringloop (bio-economie) gaat er van uit dat biomassa en biologische reststromen via een cascade van processen zo hoog mogelijk worden verwaard.

De transitie naar een circulaire economie biedt volop economische kansen. Innovatie schept mogelijkheden voor bestaande bedrijven, voor nieuwkomers (start ups) en voor de wetenschap en leidt tot nieuwe exportmogelijkheden. Het thema is sterk verbonden aan de energietransitie.

Figuur 1: Circulaire Economie, Ellen MacArthur Foundation

Diverse partijen in Zuid-Holland werken aan de transitie naar een circulaire- en bio-economie en de energietransitie. Bedrijven krijgen bij het ontwikkelen van hun projecten en business cases te maken met verschillende typen belemmeringen of knelpunten:

1. Institutionele belemmeringen (bijvoorbeeld gevestigde belangen);
2. Belemmeringen in wet- en regelgeving (bestaande wet- en regelgeving blokkeert soms innovatie);
3. Economische belemmeringen (onder andere nadruk op traditionele business modellen);
4. Maatschappelijke belemmeringen (bijvoorbeeld gebrek aan bewustzijn, gevoel van urgentie);
5. Belemmeringen in kennis en innovatie (bijvoorbeeld technologische vernieuwing).

¹ TNO, 'Kansen voor de circulaire economie in Nederland' (2013).

Er is veel kennis vanuit verschillende wetenschappelijke disciplines in Zuid-Holland aanwezig om de belemmeringen en uitdagingen uit de praktijk op het gebied van de transitiethema's circulaire economie, bio-economie en energie te kunnen bedienen. Echter, de potentie van deze unieke samenstelling van disciplines van de Zuid-Hollandse kennisinstellingen op het gebied van de drie transitiethema's wordt nog onvoldoende benut, gevaloriseerd en geframed als Zuid-Hollandse regio.

Transitiecampus Zuid-Holland

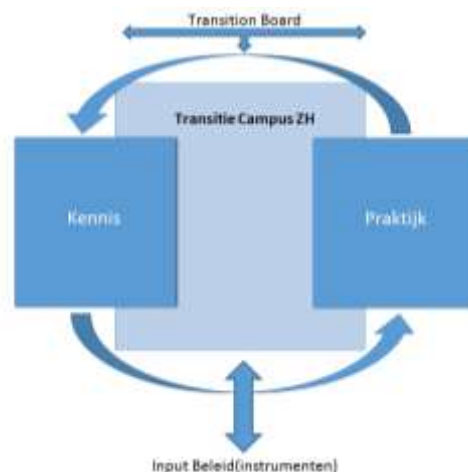
Uit onze contacten met triple helix stakeholders in Zuid-Holland blijkt dat voor het versnellen van de transitie naar een circulaire economie, bio-economie en de energietransitie de verbetering van de wisselwerking tussen kennis naar de praktijk van belang wordt geacht. Met het programma Transitiecampus Zuid-Holland (de term Transitiecampus betreft een werktitel voor het programma, het is niet de intentie een fysieke campus te bouwen) nemen we het initiatief om een forse bijdrage te leveren aan de versterking van het Zuid-Hollandse circulaire kennis- en innovatie ecosysteem. Het doel van het programma is daarom enerzijds het versterken van de samenhang en synergie tussen de verschillende disciplines binnen het onderzoek naar circulaire economie, bio-economie en energie in Zuid-Holland, en anderzijds het versterken van de verbinding tussen onderzoek (kennis) en bedrijfsleven (praktijk) door valorisatie en verspreiding van kennis.

Zo wordt vanuit bestaande leerstoelen een Zuid-Hollands multidisciplinair meerjarig onderzoeksprogramma ontwikkeld. Tegelijk vervult het programma een loketfunctie voor een blijvende koppeling van nieuwe praktijkvraagstukken en voorbeelden van systeemfalen aan de kennispartijen die aan het programma deelnemen. Daarom dient het programma sterk te worden verbonden aan het Zuid-Hollandse bedrijfsleven en de Zuid-Hollandse triple helix samenwerkingsverbanden. In de uitwerking van het programma ontwikkelen we met onze partners een systematiek om de praktijkvraagstukken en de voorbeelden van systeemfalen bij deze partijen op te halen, te vertalen naar onderzoeksvraagstukken en de opgedane kennis weer te verwaarden en verspreiden naar de markt.

Te denken valt aan (een combinatie van) de volgende typen onderzoek:

- onderzoek op Zuid-Hollands circulair systeemniveau;
- nieuwe vormen van publiek-private samenwerkingsvormen;
- ketenanalyses;
- nieuwe verdienmodellen;
- financiële arrangementen en instrumenten;
- (toegepast) onderzoek rond technische, economische, sociologische en juridische vraagstukken.

De Transitiecampus hebben we in figuur 2 illustratief weergegeven.

Figuur 2: Transitiecampus

Bij de ontwikkeling van de Transitiecampus is ook aandacht voor een geloofwaardige (intellectuele en maatschappelijke) framing en branding. Deze moet bijdragen aan het versterken van het koplopersimago van de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en het circulaire kennis- en innovatie ecosysteem van Zuid-Holland en zet de provincie neer als aanjager en verbinder van partijen.

Samenwerking

Gedeputeerde Staten werken in 2017 toe naar een formele samenwerking (mogelijk een samenwerkingsovereenkomst of publiek-publieke overeenkomst) met de Zuid-Hollandse universiteiten, en mogelijk andere mogelijke kennispartijen en ontwikkelmaatschappij InnovationQuarter. Hierbij zullen, binnen provinciale randvoorwaarden, afspraken worden gemaakt over de opzet van de Transitiecampus, het doel, het proces / roadmap en de inbreng van elke specifieke ondertekenende partij (waaronder de concrete inzet van de €5.000.000,-).

De provinciale randvoorwaarden zullen in het proces richting de samenwerking nader worden uitgewerkt, maar voorlopig wordt gedacht aan het volgende:

- gericht op de thema's bio-economie, circulaire economie en energie;
- toepassings- en praktijkgericht onderzoek: van waarde voor het bedrijfsleven;
- verwaarding en verspreiding van kennis als belangrijke component;
- waar mogelijk en logisch: aansluiten bij bestaande instrumenten en organisaties.

Kosten

Het programma zal volgens de huidige inzichten vanaf de samenwerking 4 á 5 jaar lopen. Geschat wordt dat zo'n 5-10% van het budget zal worden besteed aan operationele en facilitaire kosten, zoals personeel, inhuur, communicatie, organisatie en evenementen. De rest van het budget zal verdeeld over de jaren worden besteed aan de inzet van kennis-, valorisatie- en financiële instrumenten ten behoeve van vraagstukken uit de Zuid-Hollandse praktijk. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan de inzet van o.m. masterstudenten, Postdocs en PhD's.

Aan Provinciale Staten wordt verzocht met de Voorjaarsnota € 5.000.000,- beschikbaar te stellen voor het programma Transitiecampus Zuid-Holland. Nadere uitwerking van de samenwerking en het bijbehorende financiële instrumentarium vindt plaats in 2017. Het beschikbare bedrag wordt in de voorjaarsnota 2017, in afwachting van de nadere uitwerking, in de reserve versterking economie gestort. De nadere uitwerking zal te zijner tijd ter besluitvorming worden voorgelegd.

Proces

In het voorjaar van 2017 zijn we met triple helix sleutelpartijen in onze provincie een proces gestart om:

- onze ambities rond de Transitiecampus Zuid-Holland verder uit te werken;
- dragende partners te mobiliseren;
- commitment en draagvlak te creëren;
- samenwerkingsopties te verkennen.

InnovationQuarter en de drie Zuid-Hollandse universiteiten (Universiteit Leiden, TU Delft en Erasmus Universiteit Rotterdam, incl. transitiebureau DRIFT) zijn logische en belangrijke partners in dit proces. Naast bovengenoemde partijen zijn we bij de uitwerking in gesprek met partijen als:

- Wageningen Universiteit
- TNO
- Biobased Delta
- Cleantech Delta
- The Green Village (fieldlab)
- Havenbedrijf Rotterdam

- Greenport Westland-Oostland
- Energy Innovation Board
- Roadmap Next Economy/MRDH
- EPZ
- VNO NCW West
- Zuid-Hollands bedrijfsleven
- Zuid-Hollandse Hogescholen
- Het Groen Brein

We hanteren hierbij de onderstaande planning. Hierbij moet worden opgemerkt dat het een proces betreft waarin we inzetten op een samenwerking met externe partijen. Het risico bestaat daardoor dat de planning in de loop van 2017 aangepast zal worden. Aanvullend op het proces met externe stakeholders willen we in 2017 een werksessie met Statenleden organiseren.

Planning

April-juni 2017	Stakeholdersessies inzake concept en focus Transitiecampus Uitwerken concept Transitiecampus in werkplan
Mei 2017	Besluitvorming Gedeputeerde Staten (voorjaarsnota)
Juni 2017	Besluitvorming Provinciale Staten (voorjaarsnota)
Juni-sept 2017	Implementatie concept Transitiecampus Organisatie samenwerking partijen binnen de Transitiecampus <ol style="list-style-type: none"> i. Vastleggen samenwerkingsafspraken, financiering, beschrijving projecten en aanpak. ii. Creëren commitment en draagvlak iii. Uitwerken projecten voor 'vliegende start' Transitiecampus iv. Opstellen samenwerkingsovereenkomst
Sept/okt 2017	Besluitvorming samenwerkingsovereenkomst Transitiecampus
November 2017	Ondertekening samenwerkingsovereenkomst & 'vliegende start' Transitiecampus
Jan/feb 2018	Kick-off (event) Transitiecampus

Reservering voor de uitvoering van 'Investeren in vernieuwing' (impuls nr 5) en Ophoging budget voor regionaal gebiedsgerichte economische werken (impuls nr 8)

Bestuurlijke Samenvatting

Op 9 november 2016 hebben Provinciale Staten, in het kader van de vaststelling van de Begroting 2017, € 5 miljoen gereserveerd voor de uitvoering van het Regionaal Investeringsprogramma en € 7 miljoen voor gebiedsgericht werken (waarvan € 2 miljoen uit amendement A524, aangenomen bij de behandeling van de Kadernota 2017-2020). Bij de behandeling van de Begroting is door u bepaald dat deze middelen eventueel beschikbaar worden gesteld bij de vaststelling van de Voorjaarsnota 2017. Met deze brief doen GS een voorstel hoe het College om wil gaan met de beide investeringsimpulsen. De financiële vertaling van dit voorstel is verwerkt in de Voorjaarsnota 2017.

Het resultaat is dat er nu voor ongeveer € 11,4 miljoen aan projecten is benoemd die een bijdrage kunnen leveren aan de versterking van de ruimtelijk-economische ontwikkeling van regio's en dus in aanmerking komen voor deze middelen. In de Voorjaarsnota is een bedrag van € 11,2 mln financieel vertaald. Het gaat om een bedrag van € 6,085 miljoen voor een breed scala aan gebiedsprojecten, € 1,5 miljoen voor de versnelling van de ontwikkeling van de campussen, € 3,5 miljoen voor de ontwikkeling van fieldlabs en € 149.000,- voor de Redifinery. Door voor deze projecten middelen beschikbaar te stellen levert de provincie een bijdrage aan het oplossen van vraagstukken die in de diverse regio's aan de orde zijn.

Samenhangende inzet investeringsimpulsen

De investeringsimpulsen kunnen het beste in samenhang kunnen worden ingezet. Het gaat bij beide impulsen om het leveren van een bijdrage aan de versterking van gebieden, waarbij de focus van het Regionaal Investeringsprogramma meer projectgeoriënteerd is. Daarnaast gaat het om versnellingsgelden die er toe moeten leiden dat projecten daadwerkelijk gerealiseerd worden. De middelen zijn bedoeld voor projecten en processen die van toegevoegde waarde zijn voor de ontwikkeling van gebieden. In veel gevallen dragen de projecten bij aan zowel de doelstellingen op het gebied van gebiedsgericht werken als het Regionaal Investeringsprogramma. Door slimme combinaties te maken, kunnen beide impulsen elkaar versterken. Dit leidt uiteindelijk tot betere projecten.

De investeringsimpulsen moeten nadrukkelijk worden gezien als een extra impuls naast investeringen die de provincie al doet vanuit reguliere budgetten. De impuls wordt ingezet voor projecten waar geen regulier budget voor beschikbaar was, maar die passen bij een gebiedsgerichte aanpak en een bijdrage leveren aan een regionale ruimtelijk-economische versterking. Met de inzet van de middelen profileren de provincie zich als "investeerder in de maatschappij". Met een gebiedsgerichte aanpak wordt de impuls ingezet op projecten die een wezenlijke bijdrage leveren aan het oplossen van vraagstukken die in de diverse regio's aan de orde zijn.

Afwegingskader

De beide investeringsimpulsen, aangevuld met de reeds beschikbare € 2 miljoen, kunnen uiteraard niet alle projecten bekostigen. En dat is ook niet de bedoeling. Om willekeur te voorkomen, focus aan te brengen, transparantie te vergroten en toch praktisch vaart te kunnen maken, zijn voor de inzet van deze middelen de volgende uitgangspunten gebruikt:

Voor beide impulsen:

1. De projecten zijn gekoppeld aan 'dragende opgaven' in verschillende gebieden. Zij bepalen de inhoudelijke richting en bundeling van de impulsen;
2. De extra provinciale bijdrage moet het "verschil" maken waardoor een project nu wel in uitvoering genomen kan worden of een trigger kan zijn waardoor ook bijdragen van anderen beschikbaar komen;
3. Het gaat om een impuls die, bij voorkeur, leidt tot (extra) cofinanciering;
4. De bijdrage mag niet al bestaand geld vervangen;

5. De impuls moet leiden tot een zichtbaar resultaat, bij voorkeur voor het einde van de collegeperiode;
6. De impuls voor het Regionaal Investeringsprogramma is alleen in te zetten als investeringsgeld. Vanuit de impuls gebiedsgericht werken kan ook procesgeld worden ingezet, gericht op latere investeringen;

Specifiek vanuit gebiedsgericht werken:

7. Het gaat om maatwerk per gebied;

Specifiek vanuit het Investeringsprogramma:

8. Inzet is mogelijk voor alle investeringsprojecten in alle regio's , waaronder projecten waar de provincie niet, of deels bij betrokken is, mits er een relatie te leggen is met de provinciale rol.

Dit betekent dat het hier gaat om projecten die zich in de loop van de tijd verder ontwikkelen tot business cases.

Werken vanuit een gebiedsgerichte benadering

Om te komen tot een effectieve inzet van de investeringsimpulsen is een gebiedsgerichte benadering cruciaal. Een benadering waarbij de dragende opgaven in gebieden centraal staan en die er toe leidt dat er projecten worden gefinancierd die een bijdrage leveren aan deze dragende opgaven. En een benadering waarbij zoveel als mogelijk aangesloten wordt bij lopende gebiedsinitiatieven en –processen. Dit impliceert maatwerk voor elk van de gebieden. Maatwerk ten aanzien van de opgaven, maatwerk in de door en met de regio uitgewerkte projecten en maatwerk in het tempo. En daaraan gekoppeld ook maatwerk in de financiële ondersteuning ten behoeve van de uitvoering van de projecten.

Op basis van een inventarisatie van mogelijke projecten, gecombineerd met de toepassing van het afwegingskader, is een overzicht gemaakt waarin per regio inzichtelijk is gemaakt welke projecten nu al voor een financiële bijdrage in aanmerking komen.

Gedeputeerde Staten stellen voor de middelen behorende bij de investeringsimpulsen nu als volgt te verdelen:

Regio	Cofinanciering in mln.	Verzoek aan PZH in mln.	Toe te kennen in mln.
Alphen-Gouda-Woerden/Midden- Holland	3,5	2,03	1,53
Goeree Overflakkee	2,85	2,7	2,59
Hoeksche Waard	1,5	1,26	1,26
Alblasserwaard-Vijfheerenlanden	3,3	0,51	0,51
Drechtsteden			
Holland Rijnland			0,15
Metropoolregio Rotterdam Den Haag		0,04	0,04
Aparte projecten			
Fieldlabs			3,50
Campus Ontwikkeling			1,50
Redifinery			0,15
Subtotaal			11,23
toekomstverkenning Krimpenerwaard			0,20
Totaal			11,43
Nog beschikbaar			0,57

* Een deel van de campusontwikkeling investeringen slaan neer in het gebied Holland Rijnland tbv Space campus Noordwijk, campusontwikkeling LBSP.

In het navolgende gaan we nader in op de gebiedsspecifieke uitwerking. In de bijlage behorende bij deze brief is een uitgebreide toelichting op de diverse projecten opgenomen.

Alphen-Gouda-Woerden/Midden-Holland

Samen met de regio Midden-Holland en de gemeenten Woerden, Alphen aan den Rijn, Nieuwkoop en Kaag en Braassem is het bestuursakkoord Groene Hart gesloten. In dit bestuursakkoord is benoemd welke opgaven aan de orde zijn in dit gebied. De belangrijkste opgaven zijn het vitaal en leefbaar houden van het gebied, zorgen voor een goede bereikbaarheid en een versterking van de economische positie van het gebied. Het bestuursakkoord is het resultaat van een gezamenlijk proces met gebiedspartijen en vormt dus ook de basis voor de inzet van de investeringsimpulsen in dit gebied.

In vervolg op het bestuursakkoord Alphen-Gouda-Woerden is door de regionale partijen een brief verstuurd waarin elf projecten uitvoerig zijn beschreven (en worden gekoppeld aan de dragende opgaven uit het bestuursakkoord). Verder worden nog zeven projecten benoemd waarover de regio later het gesprek met de provincie aan wil gaan. De ingediende projecten dragen bij aan de strategische doelen van het bestuursakkoord Groene Hart. Grotere projecten die een wezenlijke bijdrage zijn aan de dragende opgaven, zijn TopSurf (tegengaan bodemdaling) en diverse kaasgerelateerde projecten (versterken van het economisch profiel). Daarnaast wordt € 0,2 miljoen beschikbaar gesteld voor het gebiedsproces Krimpenerwaard. Dit bedrag wordt uit de investeringsimpuls gedekt.

Voorgesteld wordt om, gegeven het uitvoeringsgerede karakter van het merendeel van de projecten, het verzoek grotendeels te honoreren. Gelet op gemaakte bestuurlijke afspraken wordt geen bijdrage beschikbaar gesteld aan de realisatie van het museum voor Romeinse schepen. Verder is het project Multisynchromodaal vervoer: rail nog onvoldoende uitvoeringsgerede. Aan dit project worden dus ook geen middelen toegekend. De provinciale bijdrage komt daarmee uit op € 1,68 miljoen.

Goeree Overflakkee

Met de gemeente Goeree-Overflakkee wordt al enige tijd intensief samengewerkt. Als vervolg op het IRP Goeree Overflakkee is recent een nieuw gebiedsprogramma vastgesteld, waarbij ingezet wordt op vier dragende opgaven: Energy Island, versterking van de regionale economie, verduurzaming van de landbouw en de verdere ontwikkeling van het Haringvliet.

Energy Island kent een groot aantal afzonderlijke kleine projecten. De totale kosten bedragen € 3,7 miljoen, aan de provincie is een bijdrage van € 1,8 miljoen gevraagd. Het financieel meest omvangrijkste project is de bijdrage voor een waterstofvulpunt op Oude Tonge. Daarnaast is sprake van concrete initiatieven voor een aantal kleinere projecten. Voorgesteld wordt bijdrage voor het waterstofvulpunt volledig te verlenen en voor het overige deel uit te gaan van een bijdrage van 75% van de gevraagde bijdrage. Dit omdat een deel van de projecten op het gebied van innovatieve duurzame landbouw nog nadere uitwerking behoeven. De totale provinciale bijdrage komt daarmee op € 2.590.000.

Hoeksche Waard

Samen met de Hoeksche Waard wordt op dit moment gewerkt aan een gezamenlijk Gebiedsprogramma. Daarin wordt benoemd welke dragende opgaven spelen in het gebied. Vijf thema's die elkaar versterken en beïnvloeden staan daarbij centraal. Deze thema's betreffen landbouw, energie, mobiliteit, natuur en recreatie en demografische opgaven.

Het betreft in totaal acht projecten waarbij een totale bijdrage van de provincie wordt verzocht van € 1,45 miljoen. De regio stelt zelf € 1,5 miljoen beschikbaar. Het gaat om projecten die een duidelijke bijdrage leveren aan het versterken van de vitaliteit van het gebied en zorgen voor een sterkere verbinding met onder andere Rotterdam. Aansprekende projecten zijn onder andere het Foodlab en investeringen in het verduurzamen van de landbouw. Voorgesteld wordt om, gezien het uitvoeringsgerede karakter van de projecten, de verzoeken volledig te honoreren op het moment dat het gezamenlijke Gebiedsprogramma wordt vastgesteld.

Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

De afgelopen tijd is met de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden een MIRT-onderzoek afgerond naar het verbinden van de waterveiligheidsopgave van deze dijkkring met de ruimtelijke en economische ontwikkeling van het gebied. Op dit moment wordt er met de regio verkend welke dragende opgaven verder aan de orde zijn en hoe provincie en regio hier samen in op kunnen trekken. Dit betekent dat er wel sprake is van de start van een gebiedsproces, waar al enkele “no regret” projecten naar voren komen, maar dat nog niet scherp is welke opgaven uiteindelijk de basis vormen voor de inzet van de investeringsimpuls. De komende periode zal dit nader worden uitgewerkt.

Wel concreet en passend binnen enkele belangrijke thema's in deze regio is de Cheese Experience Center Bleskensgraaf als stepping stone voor de Kaasroute. Dit betreft een initiatief van de gemeente Molenwaard (30 lokale ondernemers). Er ligt een uitgewerkt plan, inclusief een exploitatiebegroting. De totale kosten bedragen € 3,25 miljoen waarbij aan de provincie een bijdrage van € 0,5 miljoen wordt gevraagd. Daarnaast is er nog een verzoek voor een bijdrage voor een HBO ICT opleiding in Gorinchem waarbij van de € 360.000,- dekking nog € 10.000,- aan de provincie wordt gevraagd. Voorgesteld wordt om, gezien het uitvoeringsgerede karakter van de projecten, de verzoeken volledig te honoreren.

Metropoolregio Rotterdam Den Haag, Holland Rijnland en Drechtsteden

Samen met de Metropoolregio Rotterdam – Den Haag en de regio's Holland Rijnland en Drechtsteden is het Regionaal Investeringsprogramma Zuidelijke Randstad opgesteld. Hierin zijn de dragende opgaven voor dit gebied vertaald naar vier vernieuwingen:

- Het vernieuwen van verbindingen. Dan gaat het onder meer om een schaa sprong in het metropolitaan openbaar vervoer, volledige viersporigheid tussen Den Haag – Rotterdam als backbone voor regionaal railvervoer, een hoogwaardig netwerk van lightrail in de regio, een verbeterde OV-ontsluiting Rotterdam via een nieuwe oeververbinding en automatisch vervoer op de 'last mile' op economische hotspots in de regio;
- Het vernieuwen van de economie: bijvoorbeeld innovatie en campusontwikkeling, ontwikkeling van hoogwaardige, stedelijke innovation districts CID en RID, campusontwikkeling Leiden en Delft, fieldlabs als aanjager voor crossovers en open innovatie;
- Het vernieuwen van energie: daarbij spelen zaken als slimme infra, nieuwe bronnen, aanleg nieuwe energie-infrastructureur, warmtenetten en smart multi commodity grid, geothermie, zon en wind als nieuwe energiebronnen;
- Het vernieuwen van stad en omgeving: onder meer gericht op aantrekkelijk stedelijk wonen nabij toegankelijk groen, next generation woonwijken, verduurzamen en herstructureren van de stedelijke omgeving, ontwikkelen van een Central Park Rotterdam Den Haag, aanleg van vaar- en fietsroutes - Hollandse banen - voor recreatie en forenzen.

Het Regionaal Investeringsprogramma is daarmee dus de basis voor de inzet van de investeringsimpulsen in dit gebied. Voor de regio Drechtsteden is daarnaast het bestuursakkoord Maritieme Topregio een document, waarin als centrale dragende opgaven het versterken van het maritieme cluster is benoemd. Voor de regio Holland Rijnland is er op dit moment nog geen gebiedsverhaal/gebiedsagenda met de regio opgesteld.

Voor het MRDH gebied zijn er voor wat betreft de middelen vanuit de investeringsimpuls gebiedsgericht werken nu geen projecten voorgedragen. Wel is verzocht om een bijdrage voor het opstellen van een integrale gebiedsvisie, te starten met de Hof van Delfland. Uit deze gebiedsvisie kunnen nieuwe projecten naar voren komen.

Voor de Drechtsteden is alleen een nader onderzoek naar mogelijkheden ontwikkeling maritieme campus Drechtsteden inclusief mogelijke vestiging HBO genoemd. Dit dient een breder regionaal belang, ook de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden hecht hieraan. De informatie daarover is echter summier en niet rijp voor

besluitvorming. Op dit moment werkt de regio aan een ambitiesdocument om meer focus aan te brengen. Op basis daarvan zullen nadere projecten worden benoemd.

Voor Holland-Rijnland betreffen de aangedragen onderwerpen de BioScience Campus-ontwikkeling, Spacecampus en een onderzoek naar een regionale uitvoeringsstrategie voor klimaatadaptatie en energietransitie. Daarnaast vraagt de ontwikkeling van Nationaal Park Hollandse Duinen tot het Nationale Park van Wereldklasse om een extra impuls.

Aparte projecten

In de tabel zijn drie aparte projecten benoemd, te weten de realisatie van fieldlabs, campusontwikkeling en het project Redifinery. Het gaat om projecten die een rechtstreekse relatie hebben met het Regionaal Investeringsprogramma en meer specifiek een bijdrage leveren aan de vernieuwing van de regionale economie.

Fieldlabs

Voor de transitie naar een duurzame, digitale economie zijn fieldlabs cruciaal. Fieldlabs zijn praktijkomgevingen waarin bedrijven en kennisinstellingen doelgericht smart (Next Economy) producten en technologieën ontwikkelen, testen en implementeren. Fieldlabs helpen bedrijven om de "Valley of death" te overwinnen waarin veelbelovende innovaties vaak stranden. Om deze transitie te maken, heeft het bedrijfsleven behoefte aan specifieke kennis over een groot aantal nieuwe technologieën (Smart Industry) waaronder robotisering, 3D printing, Internet of things, big data processing en sensortechnologie. Het is, met name voor het MKB, onmogelijk om al deze kennis zelf in huis te halen. Tegelijkertijd is voor overheden de urgentie groot om nieuwe technologieën te benutten in relatie tot het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

Voor de realisatie van fieldlabs die een bijdrage leveren aan de transitie naar de Next Economy heeft de provincie € 4 miljoen beschikbaar gesteld (€ 2 miljoen EFRO-middelen en € 2 miljoen provinciale cofinanciering). Voorstellen konden tot en met 12 mei 2017 ingediend worden bij EFRO Kansen voor West II. De verwachting is dat er fors meer (goede) verzoeken binnenkomen in deze call dan dat er middelen beschikbaar zijn, of dat projecten net niet voldoen aan de vereisten (bijv. omdat er minder nadruk ligt op het MKB dan dat vereist is binnen EFRO). Het gaat met name om de fieldlabs Composite Automation Development Center (CADC), Dutch Optics Centre (DOC), Automated Driving en Unmanned Valley Valkenburg.

Voorgesteld wordt om met inzet van de middelen voor het Investeringsprogramma extra ruimte te maken voor ingediende fieldlabprojecten. Dit door middelen beschikbaar te stellen voor projecten die onvoldoende passen binnen de EFRO call, maar wel goed passen binnen de Roadmap Next economy of projecten die net geen budget kunnen krijgen in de EFRO call.

Redifinery

Een specifiek project wat aandacht vraagt is het plan voor Redifinery: dit is een grootschalige bioraffinage waarin houtsoortige biomassa wordt omgezet naar suikers en lignine voor industriële toepassingen. Kenmerkend voor dit soort nieuwe, grootschalige industriële projecten is dat het gepaard gaat met grote investeringen en dat er grote risico's aan vast zitten (vaak is de business zo nieuw dat het nog niet tot de primaire business van een onderneming hoort, is de technologie nog niet op een dergelijke schaal gedemonstreerd, heeft het project te maken met een volledig nieuw systeem dat moet worden opgezet en staat of valt het project bij de robuustheid van een privaat consortium).

Het project voor grootschalige bioraffinage van hout is een belangrijk project in de transitie van het chemisch en industrieel cluster in Zuid-Holland, met een grote potentiële spin off. Het project is geëvolueerd van idee naar commercieel concept en heeft inmiddels de serieuze aandacht van verschillende commerciële partijen die potentieel bereid zijn om een consortium te vormen om het project uit te gaan voeren. Belangrijk knelpunt is dat een geschikte *operator* nog ontbreekt, die een belangrijk deel van de verantwoordelijkheden van het project zal moeten gaan dragen.

De extra activiteiten in 2017 en 2018 zijn dan ook gericht op het aantrekken van operator en bouw van een privaat consortium. De kosten die hiermee gepaard gaan worden geraamd op €149.000. Een extra provinciale bijdrage voor deze activiteiten die een versnelling in het project aan brengen is een logische, vanwege de grote betekenis die het project voor de transitie van het HIC kan hebben en vanwege betrokkenheid van regionale partners zoals de TU Delft, Biobased Delta en private partijen uit Zuid-Holland.

Campusontwikkeling

Op het gebied van campusontwikkeling leven diverse initiatieven waarbij sommige op korte termijn tot uitvoer kunnen komen of een stap verder kunnen komen met een bijdrage van de Provincie Zuid-Holland. Voorbeelden hiervan zijn de ontwikkeling Space Campus Noordwijk en omgeving en ontwikkelingen op het Bioscience park Leiden (vernieuwde Incubator / startersprogramma, waar startende c.q. doorgroeiende bedrijven zich kunnen gaan vestigen, ontsluiting van het gebied via (semi) openbaar vervoer (Last-mile). Voorgesteld wordt om hiervoor € 1,5 miljoen extra te bestemmen en in nader overleg te bezien welke uitvoerbare projecten op korte termijn een stimulans voor de verdere campusontwikkeling kunnen zijn en voor verdere ondersteuning in aanmerking kunnen komen.

Extra impuls ontwikkeling Nationale Parken van Wereldklasse

In zowel de Hoeksche Waard als Goeree Overflakkee zijn projectvoorstellen opgenomen ten behoeve van de versterking van het Nationaal Park NL Delta. Naast deze concrete investeringen is er ook behoefte aan procesmiddelen. Dat geldt ook voor Nationaal Park Hollandse Duinen. In het najaar van 2016 is door het ministerie van Economische Zaken een verkiezing (door publiek en vakjury) van de vier mooiste natuurgebieden van Nederland georganiseerd. Twee winnende gebieden bevinden zich in Zuid-Holland: Hollandse Duinen en NL Delta. Voor deze gebieden ligt nu de opgave zich te ontwikkelen tot Nationale Parken (Nieuwe Stijl) van Wereldklasse. In 2017 en 2018 (de opstartfase) zal een governancemodel worden ontwikkeld en geïmplementeerd waarmee de Nationale Parken op de kaart worden gezet, passend binnen de netwerksamenleving. Het governancemodel draagt bij aan het realiseren van de ambities van de Nationale Parken van Wereldklasse op basis van een duurzaam financieringsmodel. De initiatiefnemers van deze Nationale Parken hebben de provincie verzocht om de opstartfase te ondersteunen. Gelet op het grote belang van deze twee parken voor onder andere de natuur, het landschap, de recreatie, cultureel erfgoed, marketing, de economie en het economische vestigingsklimaat wordt het verder vormgeven van de parken actief ondersteunt met inzet van capaciteit en middelen. Het betreft voor NL Delta een bijdrage van € 100.000 voor zowel 2017 als 2018 en voor Hollandse Duinen een bedrag van € 35.000 in 2017 en € 95.000 in 2018. Dit verschil wordt veroorzaakt door een verschillende aanpak; bij NL Delta worden de werkzaamheden volledig door de externe partijen uitgevoerd en bij Hollandse Duinen is gekozen voor het uitvoeren van een gedeelte daarvan door de provincie, bijvoorbeeld in de vorm van adviesopdrachten. De financiële ondersteuning aan de ontwikkeling van beide parken tot Nationaal Park van Wereldklasse valt daardoor even hoog uit. De incidentele financiële ondersteuning kan gedekt worden uit de lopende begroting van programma 1, doel (Groenblauwe structuur versterkt samenhang stad-land en recreatieve gebruiks- en belevingswaarde landschap).

Financiële vertaling naar de Voorjaarsnota 2017

In de Voorjaarsnota 2017 is de financiële vertaling van deze brief opgenomen. Het voorstel is om:

- € 6,085 miljoen beschikbaar te stellen voor de financiële ondersteuning van diverse projecten in de regio's;
- € 1,5 miljoen beschikbaar te stellen voor de versnelling van de ontwikkeling van de campussen;

- € 3,5 miljoen beschikbaar te stellen voor de fieldlabs;
- € 149.000,- beschikbaar te stellen voor de Redifinery;
- € 330.000,- beschikbaar te stellen voor de ontwikkeling en implementatie van een governance model in de opstartfase van de nationale parken van wereldklasse NL Delta en Hollandse Duinen in de jaren 2017 en 2018.

De wijze waarop de financiële bijdrage aan de regio's beschikbaar wordt gesteld, vraagt om een nadere uitwerking. Qua systematiek is het gewenst om daarbij aan te sluiten bij de filosofie van het gebieds- en opgavegericht werken. Dit vraagt dus om een flexibele systematiek, met ruimte voor regionaal maatwerk. Een systematiek die het mogelijk maakt om op algemene doelstellingen te sturen en het gebied de ruimte te geven om de middelen binnen bepaalde randvoorwaarden te besteden. Het voorkomt ook dat elk van de projecten apart moet worden beoordeeld.

Voorwaarden zijn dat er op gebiedsniveau voldoende cofinanciering beschikbaar is (dus niet per project) en dat de uitvoering binnen 2 jaar start. Daarnaast dient er bij de uitwerking gezorgd te worden voor een systeem met minimale extra administratieve lasten, omdat dit de effectiviteit van de inzet van de middelen teniet kan doen. Het is gewenst om de verdere uitwerking en besluitvorming op het niveau van GS te laten plaats vinden, omdat hiermee de effectieve inzet van de middelen zoveel mogelijk is gewaarborgd. Dit kan door nu een apart begrotingsplafond in te stellen voor het gebiedsgericht werken. In het Ontwerp-Besluit is dit opgenomen. GS zal hiervoor vervolgens een nadere regeling opstellen.

De definitieve inzet voor de fieldlabs en de campussen aan concrete projecten zal, indien dit op basis van de ASV noodzakelijk is, apart ter besluitvorming aan PS worden voorgelegd. Voor de extra impuls voor de Redifinery is in de Voorjaarsnota een verhoging van de boekjaarsubsidie opgenomen.

Vervolgproces

Na besluitvorming in Provinciale Staten zullen de projecten door de trekkers van de verschillende projecten tot uitvoer worden gebracht. Gedeputeerde Staten zullen Provinciale Staten regelmatig informeren over de besteding van de impulsen aan de regionale projecten. Daarnaast worden lopende en nieuwe trajecten met regionale partijen benut om tot een verdieping en waar mogelijk aanvulling van projecten te komen. Ook hierover zullen Gedeputeerde Staten Provinciale Staten nader informeren. Daarbij zal ook onderzocht worden in hoeverre het, vanuit de filosofie van het gebiedsgerichte werken wenselijk is om structureel middelen beschikbaar te hebben voor nieuwe projecten uit de gebieden.

Bijdrage aan de modernisering van het glastuinbouwcluster in het Westland (impuls nr 6)

Bestuurlijke samenvatting van het voorstel

In het najaar van 2016 hebben Gedeputeerde Staten (GS) een voorstel gedaan om in de begroting van 2017 extra investeringen te doen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland.

Eén van de ambities hierbij is het versnellen van de transitie naar een innovatieve, duurzame toekomst. Om het tuinbouwcluster in Westland te verduurzamen, wordt voorgesteld € 4.000.000,-- in de Voorjaarsnota beschikbaar te stellen.

Om de concurrentiepositie van de Nederlandse tuinbouwsector te behouden, is het noodzakelijk dat deze sector moderniseert. Daarvoor werken we samen in de Coalitie Herstructurering Ontwikkeling Tuinbouw (HOT) en Greenport Westland-Oostland (GreenportWO).

De Coalitie HOT zet zich op dit moment vooral in om herstructurering en modernisering in het Westland een impuls te geven. Om dit te bereiken, stelt de provincie Zuid-Holland € 4.000.000,- beschikbaar voor het versnellen van modernisering/herstructurering. De gemeente Westland stelt voor het zelfde doel een bedrag van € 3.205.000,-. Daarmee wordt een totaalbudget van € 7.205.000,- gecreëerd. Het budget zal worden ingezet om in de weg liggende obstakels (zoals woningen, watergangen etc.) te verwijderen uit het glastuinbouwgebied om zo ruimte te maken voor modernisering/herstructurering initiatieven.

Inhoud

Om de modernisering en herstructurering op gang te brengen, moet er letterlijk ruimte worden gemaakt. Het gebied zit op slot. De ruimtelijke lock-in moet worden doorbroken.

Hiervoor werken de provincie en de gemeente publiek-privaat samen met het Ontwikkelingsbedrijf HOT Westland (Rabobank, Royal FloraHolland en de Federatie Vruchtgroente Organisaties). De gezamenlijke ambitie is om de herstructurering te versnellen tot minimaal 50 hectare per jaar, mede door uitgifbare kavels beschikbaar te hebben op het moment dat er een markt vraag is. Om de versnelling te realiseren, wordt op drie punten samengewerkt.

- A) Identificeren van, en inspelen op, kansen voor herverkaveling van tuinbouwbedrijven door kavels van stoppende en vertrekkende ondernemers slim te combineren;
- B) Benutten van het momentum waarop zich investeringsdynamiek voordoet. Deze kan vanuit het gebied zelf ontstaan, maar ook gekoppeld worden aan clusters van bedrijven die samen een oplossing zoeken voor bijvoorbeeld collectieve water- en energievoorzieningen. Bijvoorbeeld in de Oranjepolder / gebied rond de uit te plaatsen Demokwekerij / gebieden waar infrastructuur aangelegd wordt;
- C) Ruimte vrijspelen voor herverkaveling door uitplaatsen van in de weg staande (bedrijfs)woningen. Hiervoor wordt een mix aan instrumentarium ingezet en doorontwikkeld. Daarbij wordt voortgebouwd op de ervaringen in de Boomawetering en Poelzone. Het gaat om gelijktijdige inzet van handhaving op tegenstrijdig gebruik, beschikbaar maken van uitplaatsingslocaties nabij woonkernen (passend in de woonvisie) en (financieel) instrumentarium voor het wegnemen van ruimtelijke blokkades (woningen en watergangen) voor herstructurering.

Ambitie: minimaal 50ha moderniseren/herstructureren per jaar

Samen met onze publieke en private partners willen wij jaarlijks minimaal 50 ha glastuinbouw in Westland moderniseren en daarmee de economische structuur versterken en een duurzaam toekomstperspectief voor glastuinbouw in Westland bieden.

Proces en kosten

Om te komen tot versnelling is het voornemen van Gedeputeerde Staten € 4.000.000,- miljoen beschikbaar te stellen voor het versnellen van modernisering/herstructurering.

In de voorjaarsnota is opgenomen dat hiervan €3.800.000,- in 2017 via een begrotingssubsidie aan de gemeente Westland zal worden verstrekt. € 200.000,- wordt besteed aan operationele en facilitaire kosten, nader onderzoek naar nieuw instrumentarium, communicatie, organisatie en evenementen. Het bedrag is gebaseerd op praktijkervaringen waarbij ruimtelijke blokkades (in de weg liggende woningen / watergangen) ontwikkelingen blokkeren. De gemeente Westland heeft een bedrag van € 3.205.000,- ter beschikking gesteld (bovenop haar reguliere inzet ten behoeve van de ontwikkeling van het glastuinbouwgebied in de gemeente).

De gemeente Westland zal het voortouw nemen in de samenwerking met het ontwikkelbedrijf. Aan de door Provincie Zuid-Holland ter beschikking gestelde middelen wordt de voorwaarde 50% private bijdrage verbonden én passend binnen het kader zoals opgenomen in hoofdstuk 4 van het Werkboek Westland, vastgesteld door GS d.d. 11 oktober 2016 met daarin beschreven een ruimtelijk economische strategie. Dit Werkboek Westland is besproken in de commissie. Ruimte en Leefomgeving in november 2016.

Met de bijdrage van zowel de provincie als de gemeente kan slagvaardig en in balans met de inzet van onze private partners de modernisering en herstructurering in het noodzakelijke tempo op gang gebracht worden. Met de bijdrage wordt ingezet om structureel ruimte te maken in het glasgebied én incidenteel in te spelen op kansen.

Procedure

Eerdere besluitvorming

In de zomer van 2016 is de ambitie om te komen tot versnelling van de modernisering/herstructurering opgenomen in het regionale investeringsprogramma waartoe u na de zomer van 2016 heeft besloten.

In het najaar van 2016 hebben wij een voorstel gedaan om in de begroting van 2017 extra investeringen (impulsgelden) te doen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland. De ambitie om te komen tot versnelling van modernisering is daar onderdeel van.

In oktober 2016 is het Werkboek Westland, vastgesteld door GS dd 11 oktober 2016 met daarin een ruimtelijk economische strategie. Deze is in november 2016 besproken in de commissie Ruimte en Leefomgeving in november 2016.

Vervolgproces

De gemeente Westland zal volgend op het besluit in Provinciale Staten een begrotingssubsidie aanvragen binnen de kaders zoals geformuleerd in het Werkboek Westland, hoofdstuk 4 én 50% private bijdrage. De looptijd van de begrotingssubsidie is maximaal 4 jaar. De gemeente draagt in samenwerking met de provincie als partner in Coalitie HOT zorg voor de uitvoering van de versnelling modernisering/herstructurering. Provinciale Staten zullen jaarlijks over de voortgang van het modernisering/herstructurering proces geïnformeerd worden.

Oplossen knelpunten openbaar vervoer (impuls nr. 10)

Bestuurlijke Samenvatting

Bij vaststelling van de begroting van 2017 zijn door Provinciale Staten € 1,5 miljoen structureel en € 1,5 miljoen incidentele middelen voor openbaar vervoer bestemd. Het voorstel is dat de structurele middelen worden besteed aan de exploitatie van het veer Maassluis - Rozenburg en aan kleine wensen voor de exploitatie van bussen. Het voorstel is daarnaast de incidentele middelen te besteden aan maatregelen rondom ketenmobiliteit en pilots van migratie van doelgroepenvervoer naar openbaar vervoer.

Behoud van aanbod en verbetering van het openbaar vervoer

Voor dit onderdeel is € 1,5 miljoen structureel per jaar beschikbaar. Het grootste gedeelte van dit budget zal gebruikt worden voor de exploitatie van het veer Maassluis – Rozenburg. Deze veerdienst is momenteel in aanbesteding. Hiervoor is maximaal een bedrag van circa € 1 miljoen per jaar nodig.

Als dit aanbestedingsresultaat wordt gerealiseerd resteert een bedrag van circa € 500.000,- op jaarbasis voor extra inzet in het openbaar vervoer. Wij stellen voor om dit budget te besteden voor kleinere wensen in de exploitatie van OV-busconcessies. Hierbij kan gedacht worden aan eventuele reparaties in de DAV-concessie nadat het aanbestedingsresultaat bekend is geworden. De ervaring leert dat bij een concessieovergang er altijd lokale wensen zijn om extra vervoer in te kopen doordat sommige bestaande verbindingen wegvallen in een nieuw lijnennet. Ook kunnen in andere concessies structureel kleine wensen worden gefinancierd om de reiziger nog beter van dienst te zijn. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om hogere frequenties op drukke lijnen, of om aanvullende lijnen op verbindingen die nu niet met het openbaar vervoer worden aangedaan.

Oplossen van knelpunten in het openbaar vervoer

Voor het onderdeel oplossen van knelpunten in het openbaar vervoer is eenmalig € 1,5 miljoen beschikbaar. Dit is een aanvulling op het eerder door u aangenomen amendement 529 “middelen knelpunten OV”. Ons voorstel is om deze middelen provinciebreed in te zetten voor maatregelen rondom ketenmobiliteit, zoals ketenvoorzieningen, kleinschalige vervoersoplossingen en pilots van migratie van doelgroepenvervoer naar openbaar vervoer. Hierbij kan gedacht worden aan overstappunten tussen openbaar vervoer en fiets en pilots met kleinschalige vervoersvoorzieningen voor de first en de last mile. In het BioSciencePark in Leiden en het Leerpark in Dordrecht zijn bijvoorbeeld kansen voor dergelijke toepassingen.

Ketenprojecten van de MRDH die een bijdrage leveren aan provinciale doelen kunnen ook hieruit worden gefinancierd. Daarnaast kunnen gemeenten ondersteund worden bij pilots rondom de migratie van doelgroepenvervoer. Bij dit soort pilots worden reizigers in het doelgroepenvervoer begeleid bij het gebruik van het reguliere openbaar vervoer.

Vervolg

Naar aanleiding van de gedachtewisseling over deze door ons aan u ter kennisneming gestuurde Investeringsimpuls openbaar vervoer zijn uw ideeën voor de inzet van structurele middelen welkom. Wij zullen u hierna informeren over de definitieve inzet van middelen en de voortgang van de projecten die voort gaan komen uit de besteding van de incidentele middelen.

Bijlage 4 Vastgestelde taken door Gedeputeerde Staten d.d. 16 mei 2017

Overzicht van de aard van de wijzigingen in de taken			
Taak	Wijziging in taak	Financiële mutatie	Wijziging in indicatoren
1.2.1 en 1.2.3		Van taak 1.2.3 naar taak 1.2.1	
1.3.1 t/m 1.3.4	Vervallen		
1.3.2			Eén vervallen indicator.
1.3.5 t/m 1.3.7	Nieuw		
1.3.5			Eén aanpassing in streefwaarde en zeven nieuwe indicatoren
1.4.1 t/m 1.4.5	Vervallen		
1.4.6 t/m 1.4.8	Nieuw		
3.2.1			Drie aanpassingen in streefwaarden en één nieuwe indicator
3.6.2, 3.6.3 en 3.6.4		Van taak 3.6.2 naar taak 3.6.3 en taak 3.6.4	
4.4.1	Vervallen		

Taak 1.2.1 Bijdragen aan bereiken evenwicht tussen beschikbaarheid en vraag zoetwater en uitvoeren voorkeursstrategieën uit het Deltaprogramma

Laatste stand van zaken

Over de voortgang zijn geen bijzonderheden te vermelden. GS hebben op 7 maart 2017 de Strategische Agenda Zuid-Holland 2017 voor het Nationaal Deltaprogramma vastgesteld. Deze is door PS voor kennisgeving aangenomen (commissie Verkeer en Milieu 5 april 2017).

Wat mag dat kosten voor deze taak?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	720	70	790	790	790	850	850
Baten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	720	70	790	790	790	850	850
Resultaat	720	70	790	790	790	850	850

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,1 mln (n)	Nee	Van taak 1.2.3	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Het budget voor de Bijdrage Water aan Greenports wordt overgeheveld naar het budget Projecten Zoet Water binnen ditzelfde doel.

Taak 1.2.3 Kaderstelling, uitvoering en monitoring KRW-grondwater- en oppervlaktewaterlichamen

Laatste stand van zaken

Op het gebied van de KRW zijn geen bijzonderheden te vermelden.

Prestatie-indicatoren (= output- en procesindicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2017	2018	2019	2020
1.2.3.1	Aantal provinciale Europese Kaderrichtlijn Watermaatregelen dat per 31-12 is afgerond (zoals vastgelegd in het SGBP voor 2016-2021)	0	100	150	200	200

Toelichting prestatie-indicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor deze taak?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	7.291	-70	7.221	6.647	3.855	4.165	1.753
Baten	6.421	0	6.421	5.798	2.951	3.263	1.370
Totaal saldo baten en lasten	870	-70	800	849	904	902	383
Storting in reserve	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	0	0	0	0	0	519	0
Resultaat	870	-70	800	849	904	383	383

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,1 mln (v)	Nee	Naar taak 1.2.1	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Het budget voor de Bijdrage Water aan Greenports wordt overgeheveld naar het budget Projecten Zoet Water binnen ditzelfde doel.

Taak 1.3.1 Realiseren en verbeteren recreatieve groen-en watergebieden

Deze taak is per Voorjaarsnota 2017 vervallen.

Taak 1.3.2 Realiseren en verbeteren recreatieve routestructuren en aansluiting stedelijk gebied

Deze taak is per Voorjaarsnota 2017 vervallen.

Taak 1.3.3 Verbinden en ondersteunen vrijwilligersinzet in het groen inclusief maatschappelijke en groene netwerken

Deze taak is per Voorjaarsnota 2017 vervallen.

Taak 1.3.4 Organiseren uittreden uit de recreatieschappen en afbouw Groenservice Zuid-Holland

Deze taak is per Voorjaarsnota 2017 vervallen.

Taak 1.3.5 Realisatie en ontwikkeling recreatievoorzieningen

Het realiseren en ontwikkelen van recreatiegebieden

In de periode 2013-2019 worden 13 nieuwe recreatiegebieden om de stad (RodS) gerealiseerd. De meeste gebieden worden door andere partijen, zoals gemeenten en waterschappen, gerealiseerd. De gebieden Bentwoud en Balij-

Bieslandse Bos realiseert de provincie zelf. Ook wordt gewerkt aan het inrichten en overdrachtsgereed maken naar een nieuwe eigenaar en beheerder van het bestaande groengebied Vlietland (inclusief Meeslouwerplas). Naast het aanleggen van nieuwe gebieden, wordt ook de kwaliteit van bestaande groengebieden verbeterd door middel van subsidieverlening voor een kwaliteitsimpuls. De provincie en gebiedspartners zoals terreinbeheerders, geven hiermee invulling aan een hoogwaardig en gevarieerd recreatief aanbod dat aansluit op de recreatieve vraag. Daarbij wordt ook bijgedragen aan andere provinciale doelen zoals het versterken van de biodiversiteit. Vanaf 2017 worden de eerste resultaten verwacht.

Realisatie groen door landschapstafels

Veertien landschapstafels werken op basis van meerjarige gebiedsprogramma's aan het realiseren van de provinciale groendoelen. Een landschapstafel is een netwerk van regionale gebiedspartijen, dat samenwerkt op basis van een gebiedsprogramma. De provincie levert een bijdrage in de vorm van geld, kennis, ideeën en menskracht. De provincie maakt onderdeel uit van dit netwerk.

Realisatie van recreatieve routenetwerken

Voor het vergroten van de groenbeleving realiseert de provincie recreatieve routenetwerken voor wandelen, stad-landverbindingen voor fietsers en toeristische overstappunten. Ook worden knelpunten in bestaande recreatieve routenetwerken voor wandelen, fietsen en varen opgelost. Eventuele nieuwe subsidieverplichtingen voor het realiseren van recreatieve routenetwerken maken onderdeel uit van de gebiedsprogramma's van de landschapstafels.

Laatste stand van zaken

Dit is een nieuwe taak in het kader van de P&C Groen (zie kijklijn P&C Groen).

Prestatie-indicatoren (= output- en procesindicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2017	2018	2019	2020
1.3.5.1	Omvang van de provinciale subsidie aan landschapstafels voor projecten in voorbereiding (uitgedrukt in mln euro's en op basis van begrote projectkosten)	N.v.t.	15	13	10	0
1.3.5.2	Omvang van de provinciale subsidie aan landschapstafels voor projecten in uitvoering (uitgedrukt in mln euro's en op basis van begrote projectkosten)	N.v.t.	5	9	10	10
1.3.5.3	Omvang van de provinciale subsidie aan landschapstafels voor projecten die zijn afgerond (uitgedrukt in mln euro's en op basis van begrote projectkosten)	N.v.t.	0	0	5	15
1.3.5.4	Het aandeel (in %) dat de landschapstafels in het afgelopen kalenderjaar hebben besteed aan het provinciale doel recreatie	N.v.t.	70	69	68	67
1.3.5.5	Het aandeel (in %) dat de landschapstafels in het afgelopen kalenderjaar hebben besteed aan het provinciale doel biodiversiteit	N.v.t.	20	21	22	23
1.3.5.6	Het aandeel (in %) dat de landschapstafels in het afgelopen kalenderjaar hebben besteed aan het provinciale doel duurzame landbouw	N.v.t.	10	10	10	10
1.3.5.7	Het aantal resterende knelpunten in recreatieve routes voor varen, fietsen, wandelen die d.m.v. een subsidie op basis van de Uitvoeringsregeling Groen worden opgelost	8 (2015)	4	2	0	0
1.3.5.8	Aantal ha RodS-gebied waarvan de inrichting is afgerond en beheer geregeld. Het betreft RodS-gebieden waarvan per 2013 een realisatieopgave resteert.	1.383 (2014)	2.460	2.500	2.812	2.812

Toelichting prestatie-indicator(en)

De indicatoren 1.3.5.1 t/m 1.3.5.3 tellen per jaar op van € 20 mln in 2017 tot € 25 mln in 2019 en volgende jaren. De indicatoren 1.3.5.4 t/m 1.3.5.6 tellen per jaar op tot 100%.

1.3.5.1 t/m 1.3.5.6: Deze indicatoren worden nieuw toegevoegd om de voortgang van de landschapstafels te kunnen volgen.

1.3.5.7: (Deze vervangt bestaande indicator 1.3.2.1 Het aantal knelpunten in recreatieve routes voor varen, fietsen, wandelen). Formulering van de indicator is aangepast om te benadrukken dat het aantal resterende knelpunten wordt gemeten. Het streven is om het aantal knelpunten terug te brengen naar nul (streefwaarde in 2019). Verder zijn de knelpunten die worden opgelost door de landschapstafels, niet langer opgenomen in de streefwaarden van deze begrotingsindicator. De hier opgenomen streefwaarden hebben uitsluitend betrekking op het oplossen van knelpunten door middel van sectorale subsidieverlening die reeds voor de komst van de landschapstafels zijn verstrekt. Daarvoor in de plaats wordt voorgesteld om per landschapstafel jaarlijks een voortgangsverslag te ontvangen met een integraal overzicht of beschrijving van de resultaten. Deze resultaten worden onderverdeeld naar de drie groendoelen recreatie, biodiversiteit en duurzame landbouw.

1.3.5.8: Streefwaarde 2019 en later wordt aangepast als gevolg van vervallen Kijvelanden (58 ha) en aanvullende realisatie bij Westergouwe (4,4 ha) en Nieuwe Dordtse Biesbosch (23 ha). Streefwaarde 2019 was 2843 ha en wordt 2812 ha. Het oude nummer van deze indicator was 1.3.1.1.

Wat mag dat kosten voor deze taak?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	21.976	5.491	27.466	18.803	14.466	4.818	2.572
Baten	800	50	850	800	800	0	0
Totaal saldo baten en lasten	21.176	5.441	26.616	18.003	13.666	4.818	2.572
Storting in reserve	0	546	546	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	13.151	4.045	17.196	11.146	6.728	2.200	0
Resultaat	8.025	1.941	9.966	6.857	6.938	2.618	2.572

Toelichting bijstelling

Voor toelichting zie bovenliggend doel.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Groene ambities	0	546	546	0	0	0	0
Totaal storting in reserve	0	546	546	0	0	0	0
Groene ambities	9.000	3.626	12.626	9.000	4.500	0	0
Vlietland	82	0	82	82	228	0	0
Decentralisatieakkoord natuur	4.069	-262	3.807	2.064	2.000	2.200	0
Reserve UPG 40	0	681	681	0	0	0	0
Hoofdlijnenakkoord							
Totaal bijdrage uit reserve	13.151	4.045	17.196	11.146	6.728	2.200	0

Taak 1.3.6 Beheer recreatievoorzieningen

Beheer en onderhoud provinciale eigendommen met recreatiefunctie

Beheer heeft betrekking op de bestaande provinciale recreatiegebieden (PRG's) en de recent ingerichte recreatiegebieden Balij-Bieslandse Bos en Bentwoud. Voor zover de PRG's een recreatiefunctie houden, wordt het beheer van deze gebieden afgekocht.

Beheer recreatieve routenetwerken

Beheer heeft betrekking op de provinciale boerenlandpaden (circa 80 km en onderdeel van het provinciaal wandelroutenetwerk) en het netwerk Landelijke Fietsroutes (LF-netwerk, circa 600 km). Voor alle overige routenetwerken voor fietsen, varen en wandelen (omvang circa 5.850 km) is het beheer de verantwoordelijkheid van de betreffende route-eigenaar.

Toegankelijkheid natuurgebieden

De provincie stelt subsidie beschikbaar voor het kosteloos en veilig toegankelijk houden van natuurgebieden in Zuid-Holland.

Beheer terreinen van derden

De provincie betaalt mee aan onderhoud, beheer en doorontwikkeling van recreatiegebieden die in eigendom en beheer zijn van derden. Het gaat met name om gebieden die worden beheerd door natuur- en recreatieschappen (of hun rechtsopvolger(s)) waarvan de provincie tot 1 januari 2018 deelnemer is.

Laatste stand van zaken

Dit is een nieuwe taak in het kader van de P&C Groen (zie Kijklijn P&C Groen).

Prestatie-indicatoren (= output- en procesindicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2017	2018	2019	2020
1.3.6.1	Het aantal provinciale recreatiegebieden (PRG's) waarvan eigendom en/of beheer zijn overgedragen	7 (2015)	20	25	26	26

Toelichting prestatie-indicator(en)

Deze indicator is, zonder wijzigingen, vanuit de vervallen taken verschoven naar deze nieuwe taak. Het oude nummer was 1.3.2.1.

Wat mag dat kosten voor deze taak?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	6.860	600	7.460	7.060	7.060	7.060	7.060
Baten	150	0	150	150	150	150	150
Totaal saldo baten en lasten	6.710	600	7.310	6.910	6.910	6.910	6.910
Storting in reserve	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	0	100	100	0	0	0	0
Resultaat	6.710	500	7.210	6.910	6.910	6.910	6.910

Toelichting bijstelling

Voor toelichting zie bovenliggend doel.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Groene ambities	0	100	100	0	0	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	0	100	100	0	0	0	0

Taak 1.3.7 Innovatie in recreatie en groenbeleving

Groenparticipatie

De provincie stimuleert de participatie van burgers en bedrijven in het groen. De provincie werkt daarbij samen met diverse partners aan de versterking van de band van de inwoners in Zuid-Holland met het groen in de provincie. Initiatiefnemers en vrijwilligers bieden we structurele ondersteuning voor de programma's 'Mens en Natuur' ondergebracht bij het Instituut voor Natuureducatie (IVN) en het programma 'De Groene Motor', dat is ondergebracht bij het Zuid-Hollands Landschap.

Kennis en promotie landelijke routenetwerken

De provincie verleent jaarlijks een opdracht aan landelijke routebureaus voor kennisvergaring en doorontwikkelen van de landelijke routenetwerken voor wandelen, fietsen en varen. Samenwerking op landelijk niveau is ook nodig voor het aansluiten van (doorgaande) routes tussen regio's en met andere provincies.

Transitie Groenservice Zuid-Holland en natuur- en recreatieschappen

Het verlenen van diensten aan de (natuur- en) recreatieschappen behoort niet tot de kerntaken van de provincie en past eveneens niet bij de strategische rol van de provincie. Bovendien brengen wijzigingen in het aanbestedingsrecht met zich mee dat deze wijze van dienstverlening niet in de huidige vorm gecontinueerd kan worden. Daarom is de Groenservice Zuid-Holland (G.Z-H) afgebouwd en per 2017 ondergebracht bij Staatsbosbeheer, inclusief het personeel.

Vanwege de meer strategische rol van de provincie is ook besloten tot uittreding uit de natuur- en recreatieschappen per 31 december 2017. Deze schappen zijn met name bedoeld voor het operationele beheer en het organiseren van tactische samenwerking. Wel houdt de provincie haar middelen beschikbaar voor recreatiebeheer, onder voorwaarde dat de deelnemende gemeenten ook hun bijdragen beschikbaar houden.

Voor 2017-2025 heeft de provincie aan alle natuur- en recreatieschappen een financieringsaanbod gedaan, waarin vanaf 2022 de provincie een deel van haar middelen voor recreatiebeheer flexibel wil gaan inzetten. Deze flexibel gemaakte middelen wil de provincie inzetten waar het meest nodig voor kwaliteit en doorontwikkeling van (recreatie)gebieden. Dat wil de provincie doen op basis van prioriteiten die gezamenlijk met de Regiegroepen en bijbehorende landschapstafels en recreatieschappen worden bepaald. Hierbij wordt gebruik gemaakt van monitoringgegevens over het gebruik en de waardering van recreatiegebieden.

Laatste stand van zaken

Dit is een nieuwe taak in het kader van de P&C Groen (zie Kijklijn P&C Groen).

Prestatie-indicatoren (= output- en procesindicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2017	2018	2019	2020
1.3.7.1	Aantal natuur- en recreatieschappen (inclusief het Koepelschap Buitenstedelijk Groen) waarvan de provincie nog deelnemer is	9 (2015)	3	2	0	0
1.3.7.2	Groenservice Zuid-Holland (G.Z-H) is afgebouwd	0% (2015)			100%	100%

Toelichting prestatie-indicator(en)

Deze indicatoren zijn, zonder wijzigingen, verschoven naar deze nieuwe taak. De oude nummering was respectievelijk 1.3.4.1 en 1.3.4.2.

Wat mag dat kosten voor deze taak?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	5.072	520	5.592	5.458	4.742	3.942	1.062
Baten	5	0	5	5	5	5	5
Totaal saldo baten en lasten	5.067	520	5.587	5.453	4.737	3.937	1.057
Storting in reserve	0	0	0	0	704	871	3.771
Bijdrage uit reserve	801	0	801	317	0	0	0
Resultaat	4.266	520	4.786	5.136	5.441	4.808	4.828

Toelichting bijstelling

Voor toelichting zie bovenliggend doel.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Groene ambities	0	0	0	0	704	871	3.771
Totaal storting in reserve	0	0	0	0	704	871	3.771
Groene ambities	401	0	401	101	0	0	0
Frictiekosten algemeen	400	0	400	216	0	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	801	0	801	317	0	0	0

Taak 1.4.1 Beschikbaar krijgen grond voor en inrichten van de restantopgave van het Natuurwerk Nederland inclusief verbindingen

Deze taak is per Voorjaarsnota 2017 vervallen.

Taak 1.4.2 Organiseren en innoveren natuurbeheer in Natuurnetwerk Nederland

Deze taak is per Voorjaarsnota 2017 vervallen.

Taak 1.4.3 Actualiseren Natura 2000 beheerplannen en naleving overeengekomen afspraken

Deze taak is per Voorjaarsnota 2017 vervallen.

Taak 1.4.4 Faciliteren agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Deze taak is per Voorjaarsnota 2017 vervallen.

Taak 1.4.5 Faciliteren verhogen biodiversiteit in 'overig' gebied en behoud beschermde soorten

Deze taak is per Voorjaarsnota 2017 vervallen.

Taak 1.4.6 Biodiversiteit: Realisatie en ontwikkeling

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering ligt bij voorkeur bij de regio's (o.a. gemeentes, particulieren, terreinbeheerders en waterschappen). De afgelopen periode zijn goede ervaringen opgedaan met gebiedsgericht werken. De provincie gaat daar de komende vier jaar mee door. Er wordt hierbij integraal aan verschillende doelen gewerkt (zoals biodiversiteit, water, bodem, recreatie en duurzame landbouw). Voordeel van deze aanpak is een breed draagvlak in de regio. Uitgangspunt bij de realisatie van nieuwe natuur is een gelijk speelveld voor bestaande terreinbeheerders en nieuwe partijen. De ecologische verbindingen maken waar mogelijk onderdeel uit van de integrale gebiedsafspraken waarbij sprake is van cofinanciering door de gebiedspartners. Door het compleet maken van het gehele Natuurnetwerk Nederland worden de natuurgebieden in Zuid-Holland met elkaar verbonden, waardoor populaties duurzaam in stand gehouden kunnen worden.

Laatste stand van zaken

Dit is een nieuwe taak in het kader van de P&C Groen (zie kijklijn P&C Groen).

Prestatie-indicatoren (= output- en procesindicatoren)

Omschrijving	Nulmeting	2017	2018	2019	2020
1.4.6.1 Jaarlijkse groei van het aantal ha grond die voor NNN beschikbaar is ten opzichte van de opgave		246 (32%)	73 (10%)	167 (22%)	47 (6%)
1.4.6.2 Jaarlijkse groei van het aantal ha nieuw ingericht natuurgebied ten opzichte van de opgave		687 (18%)	402 (11%)	114 (3%)	1.054 (28%)
1.4.6.3 Jaarlijkse groei van het aantal ha nieuw natuurgebied in beheer ten opzichte van de opgave	27.476 (2014)	617 (2%)	496 (2%)	292 (1%)	126 (0,5%)
1.4.6.4 Jaarlijkse groei van het aantal kilometer nieuwe provinciale ecologische verbindingen ten opzichte van de opgave		12 (14%)	12 (14%)	12 (14%)	12 (14%)

Toelichting prestatie-indicator(en)

Deze indicatoren zijn, zonder wijzigingen, vanuit de vervallen taken verschoven naar deze nieuwe taak. De oude nummering was 1.4.1.1 t/m 1.4.1.4.

Wat mag dat kosten voor deze taak?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	67.423	-5.075	62.348	79.061	74.484	71.451	40.064
Baten	37.220	-2.927	34.293	53.629	51.672	52.203	27.364
Totaal saldo baten en lasten	30.203	-2.149	28.055	25.432	22.811	19.248	12.700
Storting in reserve	0	0	0	0	0	0	1.090
Bijdrage uit reserve	9.638	-2.732	6.906	11.338	8.728	5.174	1.214
Resultaat	20.566	583	21.149	14.094	14.084	14.074	12.575

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 5,1 mln (v)	Ja	N.v.t.	Deze wijziging betreft een wijziging in het kader van de P&C Groen.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Baten			
€ 2,9 mln (n)	Ja	N.v.t.	Deze wijziging betreft een wijziging in het kader van de P&C Groen..

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 2,7 mln (n)	Ja	N.v.t.	Deze wijziging betreft een wijziging in het kader van de P&C Groen.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Groene ambities	0	0	0	0	0	0	1.090
Totaal storting in reserve	0	0	0	0	0	0	1.090
Groene ambities	4.825	94	4.919	10.475	8.175	4.925	0
Meerjarenplan Bodemsanering	0	235	235	0	0	0	0
Decentralisatieakkoord natuur	0	1.000	1.000	0	0	0	0
Reserve apparaatslasten DLG	0	0	0	0	0	0	1.090
Reserve Natuurcompensatie	43	22	65	36	36	36	36
1%-regeling Kunst	13	0	13	13	13	13	13
Reserve Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder	0	91	91	240	154	200	76
IODS	4.757	-4.174	583	575	350	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	9.638	-2.732	6.906	11.338	8.728	5.174	1.214

Taak 1.4.7 Biodiversiteit: Beheer en onderhoud

Veel natuurwaarden zijn afhankelijk van een bepaalde vorm van beheer, zoals begrazing, maaien of het verwijderen van houtige vegetatie. Het beheer wordt uitgevoerd door diverse terreinbeheerders, particulieren en andere overheden. In een groot deel van het natuurnetwerk kunnen zij aanspraak maken op provinciale (SNL) subsidie.

De resultaten (kwaliteit) binnen het natuurnetwerk worden ook gevolgd. Er worden jaarlijks gesprekken met de beheerders gehouden om deze resultaten en de ambities te bespreken. Mogelijk kan dit aanleiding zijn om het beheer aan te passen.

Voor alle Natura 2000 gebieden worden beheerplannen opgesteld. Daarin wordt bepaald hoe de natuurdoelen worden gerealiseerd en hierin is ook een toetsingskader aan de Natuurbeschermingswet (Nbw) opgenomen. Ook worden de economische activiteiten in en rond het gebied beoordeeld. Planning is dat er eind 2016 voor alle Natura 2000-gebieden een beheerplan is. Een uitzondering geldt voor het gebied Krammer - Volkerak, waarvoor het Rijk op dit moment een Natura 2000 aanwijzingsbesluit voorbereidt. Na zes jaar wordt een geactualiseerd beheerplan vastgesteld. De provincie neemt het initiatief bij het opstellen en de actualisatie van de beheerplannen en werkt hierbij samen met diverse betrokkenen uit de gebieden. De provincie is daarnaast bevoegd gezag voor de vergunningverlening en handhaving voor de Natuurbeschermingswet.

De vergunningverlening wordt uitgevoerd door de Omgevingsdienst Haaglanden. Toezicht en handhaving worden uitgevoerd door Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.

In dertien Natura 2000 gebieden is de concentratie van stikstof nog te hoog voor de Natura 2000 doelen. Voor deze gebieden zijn in het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) gebiedsanalyses opgesteld. Het PAS borgt dat de stikstofdepositie in de Natura 2000 gebieden blijft dalen. Ook borgt het PAS dat de doelstellingen van het Europese natuurbeleid worden gehaald. Daarmee creëert het PAS ruimte voor gewenste economische ontwikkeling. In de PAS gebiedsanalyses staat waar welke maatregelen (aanvullend op het reguliere beheer) uitgevoerd moeten worden om de natuur bestendig te maken tegen overbelasting door stikstof.

De uitvoering is geregeld via meerjarige overeenkomsten met terreinbeheerders. Samen met deze terreinbeheerders worden de effecten van de maatregelen gemonitord. Het ministerie van Economische Zaken is voortouwnemer van het PAS en ook verantwoordelijk voor de stikstofmonitoring. GS zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de natuurbeheermaatregelen.

Het provinciale Natuurbeheerplan 2016 bevat het nieuwe stelsel voor subsidieverlening voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. De kern van het vernieuwde stelsel is dat de provincie de doelen vaststelt die het agrarisch natuur- en landschapsbeheer moeten dienen, en dat streekgebonden agrarische collectieven hier gezamenlijk invulling aan geven op basis van hun kennis en betrokkenheid. Dit moet leiden tot een meer samenhangend beheer van agrarische natuurgebieden, dat effectiever en efficiënter is dan voorheen ('meer natuur voor minder geld') en bijdraagt aan de nationale en internationale doelen.

Het agrarisch natuurbeheer richt zich in Zuid-Holland in eerste instantie op weidevogels. Voor het behoud van de weidevogels is het belangrijk dat bescherming zich richt op grote aaneengesloten gebieden en dat agrariërs, natuurbeheerders en vrijwilligers optimaal met elkaar samenwerken.

In tweede instantie wordt ingezet op akkerranden, natte dooradering, landschapselementen en water.

Laatste stand van zaken

Dit is een nieuwe taak in het kader van de P&C Groen (zie kijklijn P&C Groen).

Prestatie-indicatoren (= output- en procesindicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2017	2018	2019	2020
1.4.7.1	Aantal hectare Natuurnetwerk Nederland in beheer met SNL subsidie	27.416 (2015)	28.239	28.877	29.268	29.394
1.4.7.2	Aantal ha (cumulatief) waar herstelmaatregelen zijn uitgevoerd in PAS-gebieden	280 (2014)	599	846	1.065	1.474
1.4.7.3	Aantal hectare leefgebied binnen het nieuwe stelsel agrarisch natuur- en landschapsbeheer (open grasland, natte en droge dooradering, open akkerland)	12.825 (2015)	13.110	13.400	13.690	13.690

Toelichting prestatie-indicator(en)

Deze indicatoren zijn, zonder wijzigingen, vanuit de vervallen taken verschoven naar deze nieuwe taak. De oorspronkelijke nummering van deze indicatoren was respectievelijk 1.4.2.1, 1.4.3.1 en 1.4.4.1.

Wat mag dat kosten voor deze taak?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	26.121	531	26.652	25.427	24.832	25.313	25.285
Baten	3.909	680	4.589	4.409	4.181	4.178	4.032
Totaal saldo baten en lasten	22.213	-150	22.063	21.018	20.651	21.135	21.253
Storting in reserve	0	6.230	6.230	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	2.044	180	2.224	2.113	1.246	1.230	1.348
Resultaat	20.169	5.900	26.069	18.905	19.405	19.905	19.905

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,5 mln (n)	Ja	N.v.t.	Deze wijziging betreft een wijziging in het kader van het Programma Zuid-Hollands Groen (PZG).

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Baten			
€ 0,6 mln (v)	Ja	N.v.t.	Deze wijziging betreft een wijziging in het kader van de P&C Groen.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Storting in reserve			
€ 6,2 mln (n)	Ja	N.v.t.	Deze wijziging betreft een wijziging in het kader van de P&C Groen.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 0,2 mln (v)	Ja	N.v.t.	Deze wijziging betreft een wijziging in het kader van de P&C Groen.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Groene ambities	0	3.755	3.755	0	0	0	0
Beheerplannen Natura 2000 en PAS	0	2.475	2.475	0	0	0	0
Totaal storting in reserve	0	6.230	6.230	0	0	0	0
Groene ambities	986	180	1.166	1.413	746	730	848
Beheerplannen Natura 2000 en PAS	1.058	0	1.058	700	500	500	500
Totaal bijdrage uit reserve	2.044	180	2.224	2.113	1.246	1.230	1.348

Taak 1.4.8 Biodiversiteit: Innovatie en organisatie

Om het natuurbeheer op de lange termijn te kunnen financieren wordt gezocht naar mogelijkheden om hierop te kunnen besparen. Er wordt daarom gewerkt aan het verlagen van de organisatiekosten (niet zijnde de beheerkosten), door te werken met certificering van beheerders vooraf, waardoor minder controle achteraf nodig is, en aan het toepassen van nieuwe verdienmodellen en beheervormen (zoals meerjarige afspraken in plaats van zesjaarlijkse subsidiebeschikkingen).

De provincie zet zich op verschillende andere manieren in voor de biodiversiteit. De provincie heeft hierin meestal een stimulerende en inspirerende rol. De volgende activiteiten worden door de provincie uitgevoerd:

- Stimuleren duurzame landbouw (zie ook doel 1-5)
- Maken plan van aanpak vergroten biodiversiteit in recreatiegebieden
- Verlenen van subsidies aan landschapstafels middels de Subsidieregeling gebiedsprogramma's groen Zuid-Holland 2016.
- Bijdragen aan Kader Richtlijn Water (zie ook doel 1-2)
- Stimuleren tijdelijke natuur
- Soortenbeleid (verlenen subsidies voor maatregelen ten behoeve van bepaalde soorten planten en dieren)

Natuur in de stad is in principe een gemeentelijke taak. Provinciale rol wordt de komende tijd bepaald.

Laatste stand van zaken

Dit is een nieuwe taak in het kader van de P&C Groen (zie kijklijn P&C Groen).

Toelichting prestatie-indicator(en)

Voor deze taak zijn er geen prestatie-indicatoren.

Wat mag dat kosten voor deze taak?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	4.612	934	5.545	4.145	932	932	834
Baten	2.306	0	2.306	1.656	49	49	0
Totaal saldo baten en lasten	2.306	934	3.240	2.490	883	883	834
Storting in reserve	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	624	1.165	1.789	0	0	49	0
Resultaat	1.682	-232	1.450	2.490	883	834	834

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,9 mln (n)	Ja	N.v.t.	Deze wijziging betreft een wijziging in het kader van de P&C Groen.

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Bijdrage uit reserve			
€ 1,2 mln (v)	Ja	N.v.t.	Deze wijziging betreft een wijziging in het kader van de P&C Groen.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Groene ambities	624	1.165	1.789	0	0	49	0
Totaal bijdrage uit reserve	624	1.165	1.789	0	0	49	0

Taak 3.2.1 Kaders stellen, uitvoeren en de provincie vertegenwoordigen ten behoeve van energie

Laatste stand van zaken

Voor de strategie Werken aan warmte is gewerkt aan nieuwe tracés voor de benodigde warmtehoofdinfrastructuur, is het geothermiepotentieel gedetailleerd in kaart gebracht en is met gemeenten gewerkt aan het identificeren van de vraag naar warmte. Daarnaast is een analyse van de markt en knelpunten gemaakt over eigenaren van hoofdinfrastructuurdelen en aanbieders en afnemers van warmte, op basis waarvan het warmteparticipatiefonds zo effectief mogelijk kan worden ingezet. In het kader van de strategie Ruimte voor transitie is gewerkt aan de realisatie van hernieuwbare energie en aan het proces van nieuwe zoeklocaties in de voormalige stadsregio Rotterdam voor het opwekken van windenergie en is gewerkt aan verkenningen voor ruimtelijke strategieën voor wind, zon en ondergrond.

Prestatie-indicatoren (= output- en procesindicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2017	2018	2019	2020
3.2.1.1	Opgesteld vermogen windenergie op land	250	300	350	510	650
3.2.1.2	Hoeveelheid geleverde windenergie op land (PJ)	1.9	2.5	2.9	4.3	5.6
3.2.1.3	Hoeveelheid geleverde warmte (geo, rest en WKO) in PJ	3	14	16	18	20
3.2.1.4	Vermeden kton CO ₂ per jaar door inzet warmte participatiefonds	0	0	0	0	ntb

Toelichting prestatie-indicator(en)

3.2.1.1: In de voortgangsrapportage windenergie is aangegeven dat de prognose om te komen tot onze doelstelling van 735,5 MW in 2020 in de komende jaren anders zal verlopen dan verwacht. De doelstelling zal naar verwachting in 2021 worden gehaald en er wordt een dip in 2017 verwacht vanwege het verwijderen van oude windmolens zonder dat deze direct worden vervangen.

3.2.1.2: Deze indicator is gekoppeld aan indicator 3.2.1.1. Het geeft de verwachte energielevering vanuit wind weer. Er wordt uitgegaan dat er in Zuid-Holland meer wind waait dan het gemiddelde van Nederland. In werkelijkheid kan dat van jaar tot jaar verschillen en zal een windturbine die halverwege een jaar in gebruik wordt genomen wel in MW's worden meegeteld, maar een half jaar elektriciteit levert. Omrekening: 1PJ per jaar vanuit een opgesteld vermogen van 117 MW.

3.2.1.3: Door een betere berekening van de geleverde warmte in Zuid-Holland kan de route naar de doelstelling van 2020 realistischer ingeschat worden. De doelstellingen voor 2017/18 en 19 zijn aangepast.

3.2.1.4: We stellen voor een prestatie-indicator toe te voegen die de bijdrage van het warmtefonds aan vermeden hoeveelheid CO₂ weergeeft. Aangezien er vanuit dit fonds de eerst komende jaren nog geen concrete CO₂-winst valt te verwachten, heeft het nog geen zin deze nu al gekwantificeerd in de voorjaarsnota op te nemen. Voorstel voor indicator: "Vermeden kton CO₂ per jaar door inzet warmte participatiefonds"

Wat mag dat kosten voor deze taak?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	1.867	3.770	5.638	1.667	1.167	347	267
Baten	0	182	182	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	1.867	3.589	5.456	1.667	1.167	347	267
Storting in reserve	6.000	0	6.000	6.100	6.300	4.000	0
Bijdrage uit reserve	170	1.589	1.759	170	170	250	170
Resultaat	7.697	2.000	9.697	7.597	7.297	4.097	97

Toelichting bijstelling

Voor toelichting zie bovenliggend doel.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Mitigatie/Energie	0	0	0	100	300	0	0
Risicoreserve Energiefonds	6.000	0	6.000	6.000	6.000	4.000	0
Totaal storting in reserve	6.000	0	6.000	6.100	6.300	4.000	0
Mitigatie/Energie	0	617	617	0	0	0	0
Greendeal Zonnepanelen-asbest	0	920	920	0	0	0	0
Programma Warmte-Koude Z-H	0	52	52	0	0	0	0
Versterking economie	170	0	170	170	170	250	170
Totaal bijdrage uit reserve	170	1.589	1.759	170	170	250	170

Taak 3.6.2 Restaureren monumenten en onderhouden molens

Laatste stand van zaken

Er zijn geen wijzigingen ten opzichte van de begroting.

Wat mag dat kosten voor deze taak?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	10.863	-599	10.264	8.059	6.750	4.948	4.948
Baten	7	0	7	7	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	10.856	-599	10.257	8.053	6.750	4.948	4.948
Storting in reserve	0	3.000	3.000	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	2.400	2.430	4.830	1.600	300	0	0
Resultaat	8.456	-29	8.427	6.453	6.450	4.948	4.948

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 1,2 mln (v)	Ja	Naar taken 3.6.3 en 3.6.4	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid / budget / planning. De op deze taak gereserveerde middelen 2017 Intensivering cultureel erfgoed (totaal € 1,5 mln) worden toegewezen aan molens (€ 0,3 mln taak 3.6.2), restauratie en herbestemming (€ 0,5 mln, taak 3.6.3), erfgoedlijnen, NLS Unesco en PBCF (€ 0,4 mln, taak 3.6.3) en publieksbereik archeologie (€ 0,3 mln, taak 3.6.4).

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Restauratie rijksmonumenten & erfgoedlijnen	0	3.000	3.000	0	0	0	0
Totaal storting in reserve	0	3.000	3.000	0	0	0	0
2016 DP Molens CVT groot onderhoud	200	0	200	0	0	0	0
Restauratie rijksmonumenten & erfgoedlijnen	2.200	2.430	4.630	1.600	300	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	2.400	2.430	4.830	1.600	300	0	0

Taak 3.6.3 Erfgoedlijnen ontwikkelen en beleefbaar maken

Laatste stand van zaken

Er zijn geen wijzigingen ten opzichte van de begroting.

Wat mag dat kosten voor deze taak?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	5.096	579	5.675	5.013	5.010	3.008	3.008
Baten	498	0	498	498	498	0	0
Totaal saldo baten en lasten	4.599	579	5.178	4.515	4.513	3.008	3.008
Storting in reserve	0	750	750	0	0	0	0
Bijdrage uit reserve	0	509	509	0	0	0	0
Resultaat	4.599	820	5.419	4.515	4.513	3.008	3.008

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,9 mln (n)	Ja	Van taak 3.6.2	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Restauratie rijksmonumenten & erfgoedlijnen	0	750	750	0	0	0	0
Totaal storting in reserve	0	750	750	0	0	0	0
Restauratie rijksmonumenten & erfgoedlijnen	0	509	509	0	0	0	0
Totaal bijdrage uit reserve	0	509	509	0	0	0	0

Taak 3.6.4 Presenteren en toegankelijk maken archeologische vondsten

Laatste stand van zaken

Er zijn geen wijzigingen ten opzichte van de begroting.

Wat mag dat kosten voor deze taak?

Bedragen x € 1.000	Primaire begroting 2017	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde begroting 2017	Raming 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021
Lasten	248	300	548	248	248	248	248
Baten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	248	300	548	248	248	248	248
Resultaat	248	300	548	248	248	248	248

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties	Eenmalig Ja/Nee	Bron	Toelichting / onderbouwing op mutatie
Lasten			
€ 0,3 mln (n)	Ja	Van taak 3.6.2	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget

Taak 4.4.1 Overdracht naar gemeenten van provinciale jeugdzorgtaken

Deze taak is per 1 januari 2017 vervallen.